

Životní zkušenosti klientek azylových domů pro matky s dětmi

Viera Luscoňová

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Viera Luscoňová**
Osobní číslo: **H19509**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Životní zkušenosti klientek azylových domů pro matky s dětmi**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rodiny, sociálního vyloučení a azylových domů pro matky s dětmi.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou hloubkového rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- KRAUS, Blahoslav, 2008. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portal. ISBN 978-80-7367-383.
MATOUŠEK, Oldřich, 2013. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portal. ISBN 978-80-262-0213-4.
MATOUŠEK, Oldřich, 2003. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-19-9.
SVOBODA, Jan a Leona NĚMCOVÁ, 2015. Krizové situace výchovy a výuky. Praha: Stanislav Juhaňák-TRITON. ISBN 978-80-7387-935-8.
ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha, Česká republika: Portal. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **26. ledna 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 26. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 29.4.2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před

konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, o pisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije -li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou klientek v azylových domech pro matky s dětmi. Práce je rozdělena do dvou částí, a to na část teoretickou a praktickou. V teoretické části práce seznamuje s terminologií v oblasti poskytování sociálních služeb pro matky s dětmi a to zejména Zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dále se teoretická část věnuje terminologii v oblasti rodiny. Poslední teoretická část se věnuje poskytování služeb azylového domu pro matky s dětmi, zejména pak příčinám, které jsou spojené s pobytem v azylovém domě.

Praktická část pomocí kvalitativního výzkumu popisuje příčiny pobytu matek v azylovém domě, rodinné vztahy a také finanční situaci. Pro získání dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor a následně byla data zpracována dle interpretativní fenomenologické analýzy.

Klíčová slova: azylový dům pro matky s dětmi, IPA, kvalitativní výzkum, rodina, sociální služby

ABSTRACT

The Bachelor thesis deals with the issue of clients in shelters for mothers with children. The thesis is divided into two parts, namely the theoretical and practical parts. In the theoretical part of the thesis, he introduces terminology in the field of providing social services for mothers with children, especially Act No. 108/2006 Coll., on Social Services, as amended. Furthermore, the theoretical part deals with family terminology. The last theoretical part deals with the provision of shelter services for mothers with children, especially the causes that are associated with staying in the shelter.

The practical part uses qualitative research to describe the causes of mothers' stay in the shelter, family relationships and lastly the financial situation. A semi-structured interview was chosen to obtain the data and subsequently the data was processed according to interpretative phenomenological analysis.

Keywords: shelter for mothers with children, IPA, qualitative research, family, social services

Děkuji mé vedoucí práce Mgr. Evě Šalenové za její odborné a cenné rady, dohled a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji mé rodině, která mě podporuje při studiu a je mi oporou.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

OBSAH	8
ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODINA	12
1.1 FUNKCE RODINY.....	14
1.2 PROSTŘEDÍ V RODINĚ A TYPOLOGIE RODINY Z HLEDISKA FUNKČNOSTI.....	16
1.3 VOLBA PARTNERA A MANŽELSTVÍ.....	19
1.4 SOUČASNÝ MODEL RODINY A JEJÍ MOŽNÉ PROBLÉMY.....	22
2 ZÁKON Č. 108/2006 SB., O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	33
2.1 PŘEDMĚT ÚPRAVY ZÁKONA Č. 108/2006 SB., O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	33
2.2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY A SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	34
2.3 HISTORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICE	39
2.4 CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB KYJOV, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE MĚSTA KYJOVA.....	41
3 AZYLOVÉ DOMY PRO MATKY S DĚTMI	48
3.1 POSLÁNÍ AZYLOVÝCH DOMŮ	49
3.2 POSKYTNUTÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČESKÉ REPUBLICE.....	49
3.3 POSKYTNUTÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ZAHRANIČÍ.....	51
PRAKTICKÁ ČÁST	62
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	63
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	63
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	63
4.3 CÍLE VÝZKUMU	64
4.4 METODA SBĚRU DAT	64
4.5 METODA ANALÝZY DAT	65
4.6 VÝZKUMNÝ SOUBOR	66
5 INTERPRETACE A PREZENTACE VÝSLEDKŮ	68
5.1 DOTAZOVANÁ OSOBA ČÍSLO 1	69
5.2 DOTAZOVANÁ OSOBA ČÍSLO 2.....	74
5.3 DOTAZOVANÁ OSOBA ČÍSLO 3.....	77
5.4 DOTAZOVANÁ OSOBA ČÍSLO 4.....	80
5.5 DOTAZOVANÁ OSOBA ČÍSLO 5.....	84
6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMŮ	87
6.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	91
7 ZÁVĚR	94
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	96
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	102
SEZNAM OBRÁZKŮ	103
SEZNAM TABULEK	104
SEZNAM PŘÍLOH	105

ÚVOD

V životě se setkáváme s problémy, které nemusíme lehce zvládnout. Dostáváme se do situací, kdy potřebujeme pomoc od svých nejbližších. Často se můžou objevit situace, které nás dostanou na samé dno a nevíme si rady, jak se vyprostit z nelehké situace. Pokud máme děti, jsme schopni udělat cokoli, jen abychom nezůstali na ulici. Existují však lidé, kteří nám nejsou nejbližší, ale chtějí nám pomoci znovu žít plnohodnotně. Naskytne se otázka, zda pro matky jsou jejich děti vždy na prvním místě a snaží se jim zabezpečit šťastné dětství, i když jim to není v důsledku různých životních překážek dopřáno.

Moje bakalářská práce se věnuje klientkám azylového domu pro matky s dětmi. K psaní mé bakalářské práce na toto téma mě přivedla odborná praxe, kterou jsem absolvovala v Azylovém domě pro matky s dětmi v Kyjově. Touto problematikou jsem se doposud nikdy nezabývala, nicméně právě díky mé odborné praxi jsem získala cenné zkušenosti, které budou využity při psaní bakalářské práce. Dle osobních příběhů klientek není často jednoduché žít s dítětem v azylovém domě, což potvrzují také slova sociálních pracovníků, které se klientkám a dětem věnují. Tyto ženy se často nedokážou vyrovnat s nelehkou životní situací a rezignují změnit svůj dosavadní život. Rodina se od nich odvrací, většinou se jedná o ženy, které nemají žádnou morální podporu. Nezaměstnanost, žádné rodinné návyky, odmítání pomoci začlenění se do společnosti, to jsou některé problémy, se kterými se klientky potýkají. Někdy jedinou pomocí jsou sociální pracovníci, které se snaží navést na lepší cestu, ukázat matkám lásku ke svým dětem a samozřejmě lásku a úctu k sobě samé. Naskytne se však situace, kdy se matky staví do útočné pozice a odmítají pomoc. V konečném případě, je to pouze jejich rozhodnutí, jak naloží se svým životem. Jediné, na co musí myslet, jsou jejich děti, které nemůžou za situaci, ve které vyrůstají. Pokud chtějí změnit svůj dosavadní způsob života lepším směrem, je důležité myslet na své děti a na jejich budoucnost.

Bakalářská práce je tvořena částí praktickou a teoretickou. Teoretická část je členěna do tří kapitol, které souvisí se životem klientek v azylovém domě pro matky s dětmi. Smyslem je zorientovat se teoreticky v literatuře, která se zabývá rodinou, sociálními službami a významem azylového domu pro matky s dětmi. První kapitola obecně pojedná o rodině. Každý z nás se narodil do rodiny, ať už nyní společně trávíme mnoho času nebo naopak máme špatné vzpomínky a setkáváme se zřídka. Vysvětlíme si zde význam pojmu rodina, funkce rodiny, potřeby dítěte v rodině. V neposlední řadě se zabýváme modelem současné rodiny, a to především problémům, které se nyní v rodinách vyskytují. Druhá kapitola

pojednává všeobecně o sociálních službách, především o zákoně 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Definuji historii sociálních služeb, cílové skupiny a terminologii sociálních služeb. Zde se věnuji poskytování sociálních služeb pro různé cílové skupiny v Centru sociálních služeb v Kyjově. Třetí a poslední kapitola teoretické části bakalářské práce pojednává o službě azylového domu, a to zejména ve vztahu ke klientkám a dětem. V této části se věnujeme nelehké životní situaci matek, které mohou vést k bydlení v azylovém domě pro matky s dětmi. Dále se zaměřím na historii vzniku azylových domů. Třetí část se věnuje příčinám příchodu matek do azylového domu.

V praktické části se věnuji hlavní výzkumné otázce, která se zabývá hlavními příčinami klientek pro pobyt v azylovém domě pro matky s dětmi. Dílčí výzkumné otázky souvisí s rodinou dotazované osoby, případnými vztahy v rodině, finanční situací a plány do budoucna.

Praktická část je zpracovaná kvalitativní metodou, formou polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovor byl proveden s pěti dotazovanými osobami v Azylovém domě pro matky s dětmi v Kyjově. Data z rozhovorů jsem zpracovala pomocí interpretativní fenomenologické analýzy (IPA).

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Řekneme-li někomu slovo domov, rodina, vybaví se nám mnoho vzpomínek a pocitů. Pro každého jedince je rodina velmi důležitá. Poskytuje pocit bezpečí, plní společenské normy, ukazuje cíle ve výchově. Bohužel, některým lidem se při vzpomínce na rodinu vybaví pocit strachu a násilí. Mnoho z nás se může pyšnit milující rodinou a krásnými zážitky.

Při narození dítě neví, do jakého rodinného prostředí přichází. Existují rodiny, ve kterých převládá láska, porozumění. Najdou se i rodiče, mezi kterými převládá agrese a napětí. V dnešní společnosti se často některé děti narodí jako „nechtěné“. Všechny tyto negativní i pozitivní faktory působí na prostředí rodiny a na výchovu jedince v něj.

Definice rodiny můžeme najít v každé literatuře, která se věnuje rodině. V nejobecnějším smyslu můžeme dle pedagogického slovníku definovat rodinu jako: „Nejstarší společenskou institucí. Plní socializační, ekonomické, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu“ (Průcha a Walterová & Mareš, 2009, s. 248)

Klapilová definuje rodinu jako první přirozené společenství, do něhož jedinec vstupuje. V rodině se uplatňují znaky záměrného výchovného působí, předávají se hodnoty z generace na generaci. Klapilová uvádí, že v rámci rodiny se v interakci „matka-dítě“ vytváří první vzorce sociálního chování a sociální zkušenosti dítěte. Je nutné zmínit, že se ve všech zemích v současnosti začíná vytvářet forma rodiny vyspělých průmyslových zemí s tradicí evropské kultury, která se označuje jako manželská, nukleární, partnerská, demokratická a konzumní. (Klapilová, 1996, s.27)

Dle Krause (2008, s.79) je vymezení rodiny velmi obtížné. Rodina prošla dlouhodobým a hektickým vývojem. Nyní již neplatí to, co platilo dříve. Manželský svazek již není podmínkou k vytvoření rodinného života. V současnosti přibývá rodin, které žijí v partnerském soužití a tím pádem přibývá dětí, které jsou narozeny mimo manželského svazku. Kraus rodinu označuje jako strukturovaný celek s cílem utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci nového života.

Prádka a kol. (2014, s.26) definují rodinu jako nezastupitelnou instituci ve výchově osobnosti. Zkoumáním rodiny se zabývá sociologie, psychologie, pedagogika, lékařské i biologické vědy a mnoho dalších společenské – vědních disciplín. Dle Prádky se rodinou rozumí manželský pár a děti. Taková rodina se nazývá nukleární, vztahy uvnitř rodiny jsou založeny na manželských a příbuzenských vazbách. V rodině převažují bezprostředně

důvěrné kontakty, vzájemná pomoc a spolupráce. Rodinu lze tedy označit jako „přirozené prostředí, do něhož se člověk rodí, aniž si mohl vybrat jiné a přejímá to, co v něm je připraveno rodiči“ (Přadka, 2004, s.26)

Právní řád České republiky nedefinuje přesné vymezení pojmu rodina. V minulosti bylo rodinné právo upraveno Zákonem o rodině z roku 1963. V roce 2012 došlo k přijetí nového občanského zákoníku (s účinností od 1.ledna 2014) který nahradil původní občanský zákoník a další právní předpisy včetně zákona o rodině. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve své druhé části vymezuje rodinné právo. Zákon definuje rodinu zejména z pohledu uzavření manželského svazku muže a ženy. Hlavním úkolem manželství je založení rodiny, výchova dětí a vzájemná pomoc a podpora. Rodinné právo dále určuje vztahy příbuzenství a švagrovství, poručenství a jiné formy péče o dítě. (Česká republika, 2012)

Dle Bakošové (2013, s. 286) existuje pedagogická subdisciplína s názvem rodinná pedagogika, která úzce souvisí s rodinou a jejími cíli. Rodinná pedagogika si klade za cíl přiblížit rodinu v kontextu životního prostředí jedince s cílem zpracovat formy rodinné pomoci, snaží se odstranit sociální vyloučení a vytvořit vhodné společenské aktivity pro členy rodiny. Rodinná pedagogika analyzuje rodinu jako výchovné prostředí, ve kterém se formulují mezilidské vztahy a probíhá příprava na společenský život.

Giddens (2013, s.308-309) vymezuje terminologii rodina jako pokrevní příbuzenství osob, jejíž dospělý členové si na sebe berou odpovědnost při výchově dětí. Rodina je tvořena příbuzenskými vztahy a manželstvím. Příbuzenským vztahem se uzavírají sňatkem mezi dvěma jedinci, nebo naopak vznikají v pokrevní linii. V rodině vznikají rodinné vztahy, které fungují v rámci širších příbuzenských vztahů.

Rodina je základní jednotkou všech lidských společností. Kulturní varianty rodiny se liší pouze v tom, kolik generací v rodině žije pospolu, jak jsou diferencovány role dospělých v rodině nebo také postavení členů v rodině k výchově dětí. Matoušek a kol.(2008, s.183) vyzdvihují význam rodiny zejména ve výchově dětí. Rodina je nezastupitelnou institucí při výchově dětí. Dítě se díky rodině socializuje, osvojuje si žádoucí dovednosti, postoje a hodnotové orientace. Ani pro dospělého jedince je rodina nepostradatelnou institucí. Mít stálého partnera a děti jsou hodnoty ceněné všemi společnostmi. Špaňhelová (2010, s.13) ve své publikaci, která se zabývá dětmi a rozvodem rodičů, zdůrazňuje poselství rodiny, a to je zejména pochopení, ústa a bezvýhradná láska k bližnímu a sobě samému. Toto poselství překoná všechny překážky, které se v rodinách vyskytují. V rodině se často vyskytují různé

konflikty a nedorozumění, je zapotřebí mít kuráž a chtít na nich pracovat a překonat je. Jen tak se můžou členové rodiny cítit šťastně v blízkosti svých milujících osob.

V dnešní společnosti je velmi obtížné definovat přesný pojem slova rodina. Tradiční pojetí rodiny (otec – matka – děti, případně příbuzenství) již není dnes aktuální. Rodiny se často dostávají do krizí, přichází k rozvodu manželů, děti vyrůstají ve střídavé péči rodičů. S rodinou je spjatá výchova dětí. Matějček (1994, s.16) definuje rodinu ve vztahu a výchově k dětem. „... rodina má jedinečné a výsadní postavení v několika směrech. Předně, jen ona stojí na počátku–a má tedy možnost ovlivňovat vývoj dítěte v jeho nejcitlivějších fázích. Za druhé, nejpřirozenějším způsobem a nejvydatněji může uspokojovat základní psychické potřeby dítěte. A za třetí, je modelem mezilidských vztahů, který si dítě ponese dál do života a jímž bude poměřovat všechny vztahy další, do nichž samo vstoupí“

1.1 Funkce rodiny

Rodina plní určité funkce ke svým členům. Tyto funkce se navzájem prolínají a doplňují, nelze vyčlenit pouze jednu funkci v rodině. Každý z členů rodiny má určitá práva a povinnosti, které z funkcí vycházejí. Pokud jedna z funkcí není dostatečně rozvinuta, můžou se v rodině objevit problémy. Každý z autorů popisuje funkci rodiny z různých úhlů pohledů.

Nároky a požadavky na rodinu se v dnešní společnosti stupňují, dochází k nedostatečné funkci rodiny. Nicméně, často právě rodina se stává jakýmsi opěrným bodem, kam se její členové mohou uchýlit. Dle Krause (2008, s.81-83) dochází k určitým proměnám v plnění funkce rodiny. Mezi základní funkce rodiny patří: „biologickoreprodukční funkce, sociálně – ekonomická funkce, funkce ochranná, socializačně- výchovná funkce, rekreační funkce, emocionální funkce rodiny. Jedná-li se o biologickoreprodukční funkci, zde patří zejména počet dětí v rodině a výchova dětí. Rodina by měla mít tolik potomků, o kolik je schopná se plnohodnotně postarat. V posledních letech je ale dítě chápáno jako překážka v osobním životě. Ve vyspělých zemích dochází k trendu jednoho potomka v rodině. Sociálně – ekonomická funkce souvisí se zaměstnaností rodičů, pokud odchází k nenaplnění této funkce, může se projevat v hmotném nedostatku nebo zadluženosti rodiny. Funkce ochranná je spojena se poskytnutím základních lidských potřeb, zejména se jedná o zdravotní pojištění, důchodové a nemocenské. Tato funkce je spjata se zdravotním stavem členů rodiny. Socializačně – výchovná funkce souvisí se stylem výchovy dětí. Nesmíme opomenout na funkci rekreační, relaxační a zábavná. Tato funkce souvisí s trávením volného

času členů rodiny. Emocionální funkce rodiny je velmi důležitá. Často se v dnešní společnosti na tuhle funkci zapomíná. Je spjatá s pochopením, uznáním, pocitem lásky a bezpečí. (Kraus,2008, s. 81-83)

Klapilová (2000, s.28) vymezuje funkce rodiny jako „biologicko – reprodukční, socializačně – výchovnou funkci a ekonomickou funkci.“ Biologicko-reprodukční funkce zahrnují zejména sexuální život manželů a plození dětí. Socializačně-výchovná funkce spočívá v socializaci dětí a sociální kontrole a v neposlední řadě ekonomická funkce se věnuje materiálnímu zabezpečení členů rodiny.

S funkčností rodiny úzce souvisí také poruchy rodiny. Jedná se o situace, které rodina nedokáže zvládnout vyřešit. Tyto problémy mohou vést ke vzniku neúplné rodiny, může dojít například k existenčním problémům – zánik manželství, umístění dítěte do náhradní péči aj. Kraus (2008, s.80) člení poruchy funkce rodiny do tří okruhů. Pokud rodina plní všechny své funkce hovoříme o rodině funkční, v dysfunkční rodině jsou některé funkce nenaplněny a afunkční rodina nezvládá plnit základní funkce.

Posuzování funkčnosti rodiny vyžaduje delší přímý kontakt s rodinou, čas a dovednosti určit problém, který se vyskytuje v rodině. Mezi ukazatele funkce rodiny řadíme dle Matouška (2013, s.193):

- kulturní a hodnotovou orientaci rodiny,
- nasycení základních potřeb jednotlivých členů rodiny,
- stav domácnosti z hlediska potřeb členů rodiny,
- funkčnost rodičovského systému,
- hodnocení vývoje dítěte,
- funkčnost manželského systému,
- vztahy k širšímu příbuzenstvu,
- vztahy k institucím, které jsou pro rodiny významné,
- zaměstnání rodičů a jejich pracovní spokojenost,
- materiální zdroje a styl komunikace.

Bakošová vymezuje funkčnost rodiny se synonymy jako jsou zdravá rodina, normální rodina, rodina harmonická a neklinická rodina. Svě tvrzení opírá o funkci rodiny dle

Matouška a doplňuje jej o další poznatky. Rodina má jasnou hierarchii zodpovědnosti, její členové se respektují, každý vyjadřuje své myšlenky a názory sám za sebe, snaží se řešit problémy společně, členové domácnosti jsou si navzájem blízký, atmosféra v rodině je příjemná a chod domácnosti zvládají členové rodiny bez problémů. (Bakošová, 2005, s.105)

Špaňhelová (2010, s.12) vymezuje funkce rodiny z hlediska sociální psychologie. Funkčnost rodiny rozděluje podobně jako Bohuslav Kraus. Dle Špaňhelové biologicko – reprodukční funkce spočívá zejména v plození dětí v rodině, ekonomicko – zabezpečovací funkce spočívá v zabezpečování financí v rodině tak, aby zde nedocházelo k zadlužení nebo naopak k marnotratnosti. Emoční zabezpečování dítěte v rodině a pocit lásky poskytuje funkce emocionální. V neposlední řadě je důležité v rodině vychovávat děti k samostatnosti, aby si byly především jisté se svým názorem a dovedly se ztotožnit s jinými názory.

1.2 Prostředí v rodině a typologie rodiny z hlediska funkčnosti

Domnívám se, že rodinné prostředí na nás zanechává určité „stopy“. Ukazuje nám modely chování, jak lidé spolu dokážou žít nebo také situace, do kterých bychom se nechtěli nikdy dostat. V dnešní společnosti narůstá rodin, které se potýkají s problémy. Nejčastěji dochází k rozvodům v manželství. Rozvodům předchází neshody s partnerem, finanční problémy či odlišné názory na život. Nejvíce se negativní atmosféra v rodině promítne na dětech. Často právě děti si tyto traumata přenesou do svého osobního života v dospělosti. S rozvodem a rozpadem rodiny úzce souvisí prostředí v rodině, které je rozpadem rodiny velmi narušené. Nicméně dle Matějčka (1993, s.11) hovoříme o prostředí rodiny jako o domovu, kde jsou ti, které máme rádi. Je to místo, kde jsou naši lidé a ti, které milujeme. Je to místo, kde se nemusíme přetvařovat, můžeme být tím, čím doopravdy jsme. Je to přístav, kam se můžeme vracet. Místo klidu a odpočinku před okolním světem.

Mezi základní znaky rodinného prostředí se řadí zejména demografické prostředí, ekonomické a psychické prostředí. V demografickém prostředí řešíme otázku počtu členů domácnosti, ekonomické prostředí se vyznačuje zejména finanční gramotností a zaměstnaností a psychologické prostředí zkoumá vztahy mezi členy v rodině. (Knotová, 2014, s.37) Dle autorů lze rodinné prostředí členit do tří kategorií, které plní svou funkci pro správnou harmonii v rodině. Demograficko – psychologické podmínky v rodině určují zejména to, zda je rodina úplná či neúplná. Určují počet členů v domácnosti, zejména počet dětí a výchovní přístup k dětem. Důležití je zde také emocionální stránka rodiny, která je v současnosti velmi zanedbaná. (Matějček, 1994, s. 30). Kulturně – výchovné podmínky

v rodině určují především vzdělání rodičů a uznání hodnot, které jsou v rodině. V neposlední řadě je zde nutné zmínit materiálně – ekonomické podmínky v rodině, které se zabývají hlavně ekonomickou stránkou. Například jaká je finanční gramotnost v rodině, zaměstnanost rodičů, jejich vzdělání, charakter bydlení a podobně. (Marádová, Marhounová, Řehulka & Štřelec, 1992; srov. Sobotková, 2001).

Znakem kvalitního prostředí v rodině se vyznačuje spolužití rodičů, životní styl, etické normy, rodinné zázemí, rozvíjení osobnosti dítěte a v neposlední řadě výchova dítěte s láskou. (Bakošová, 2005, str.92) Pokud dojde k situaci, kdy dítě do rodiny přichází jako nechtěné, často dochází k rozpadu rodiny. Ve většině případů děti přilnou k matce, která vytváří pocit domova a bezpečí. Matka je důležitou osobou, která tvoří rodinné prostředí. Její přítomnost a styl výchovy formuluje dítě v osobnost ať již pozitivně nebo negativně. „Rodinné prostředí působí na základní psychické, tělesné a sociální charakteristiky vývoje dítěte od narození až mnohdy do období dospělosti, zejm. ovlivňuje jazykovou a komunikační kompetenci dítěte, jeho kognitivní a emoční vývoj, postoje, předsudky a hodnotové orientace aj.“ (Průcha, Walterová & Mareš, 2009, s. 249).

Kraus (2008, s.86-87) vymezuje rodinné prostředí do tří kategorií, je pro něj velmi důležité ve významu výchově dětí v rodině. Rodinné prostředí je základním kamenem emocionálního a kulturního klimatu rodiny. Rodinné prostředí lze rozdělit do třech kategorií dle faktorů, které na rodinu působí :

- Demograficko – psychologické podmínky rodinného prostředí. Zde se můžou vyskytnout dva okruhy problémů. První je spjatý se strukturou rodiny. Jde především o počet členů v domácnosti, zda je rodina úplná či neúplná. Patří sem problémy spjaté s výchovou dětí, kdy každý z rodičů má na výchovu jiný názor. Druhým problémem se jeví vztahy mezi rodiči a dětmi, které se odráží na celkové spokojenosti v rodině. Tyto vztahy mohou být často narušeny, zejména v pubertálním období u dětí.
- Materiálně – ekonomické faktory rodinného prostředí. Řadíme zde především zaměstnanost rodičů. Pokud rodič není zaměstnaný, může se rodina dostat do finančních potíží, zadluženosti, nedostatku financí. Dalším faktorem je charakter a kvalita bydlení. Důležitá je zde také životní úroveň rodiny nebo také vliv techniky a technických prostředků na život rodiny. Jedná se zejména o elektroniku v rodině, také různé volnočasové aktivity dětí a podobně.

- Kulturně – výchovná oblast rodinného prostředí se zaměřuje především na využití volného času v rodině a životní styl. Dalším komponentem, který zde hraje významnou roli je vzdělání rodičů.

Závěrem lze konstatovat, že dlouhodobé narušení vlivu některé ze stránek rodinného prostředí má zpravidla nepříznivý dopad na celé výchovné působení v rodině. Tento nepříznivý jev se odráží zejména u členů domácnosti, kteří se necítí komfortně v rodině. (Střelec, 1992, s.157)

Z hlediska funkčnosti v rodině lze definovat čtyři typy rodiny: (Dunovský, 1986, s.140)

- Funkční rodina

Rodina, která nemá žádné problémy. Jejím úkolem je zajištění výchovy dítěte. V této rodině se cítí členové příjemně, navzájem se respektují, naleznou pochopení, lásku a pocit jistoty. Funkční rodina má pevnou stabilitu, problémy řeší všichni společně.

- Problémová rodina

V této rodině se vyskytují problémy, které ale výrazně nenarušují správnou funkčnost rodiny. Rodina je schopna řešit tyto problémy sama, případně vyhledat pomoc odborníka. Ze strany sociálních pracovníků je často problémová rodina pozorována hlavně kvůli správnému vývinu dítěte v rodině.

- Dysfunkční rodina

V této rodině se vyskytují vážné problémy některých členů nebo většiny, které narušují správnou funkci rodiny. Největším problémem je poškození dítěte jako celku, kdy dochází zejména k problémům ve výchově. Problémy, které se zde vyskytují není schopna rodina zvládat sama, dochází zde často k sanaci rodiny.

- Afunkční rodina

Nejhorší typem rodiny je afunkční rodina. Rodina se dostává do existenčních problémů, často dochází k rozpadu rodiny, je zde riziko ohrožení dítěte ve výchově a také v jeho existenci. Sociální pracovníci se snaží hledat řešení v této rodině, zejména ke vztahu k dětem. Často dochází k umístění dítěte např. do náhradní rodiny, domova pro děti a mládež a podobně.

Matoušek (2008, s. 194-195) vymezuje typologii rodiny z pohledu funkčnosti. Jeho studie se opírá o potřebnost sociálních pracovníků v rodinách, které pomoc potřebují. Rodiny

nedokážou řešit sami těžkosti, které se objevují a zvyšují se nároky na pomoc sociálního pracovníka řešit problémy v dané rodině. Jedná se o „perfekcionistické rodiny, nepřiměřené rodiny, egocentrické rodiny a asociální rodiny“. Perfekcionistické rodiny se vyznačují velkou úspěšností všech svých členů v domácnosti. Je zde zdůrazněno žádoucí chování a své problémy, pokud se zde objeví, řeší se členy rodiny, nikoliv s veřejnými orgány. V nepřiměřených rodinách naopak dospělý členové spoléhají na vyřešení svých problémů zejména s pomocí širší rodiny, sociálních pracovníků nebo v komunitě. V těchto rodinách je největším problémem obstarávání financí a výchova dětí. Tyto rodiny nepřemýšlí nad budoucností a někdy také nehodnotí vážnost své situace. Egocentrické rodiny netrpí nedostatkem financí, naopak své finance používají na prestiž. Členové rodiny mají spíše k sobě chladnější vztahy, často dochází k rozvodům, násilím v rodině. Největší roli v těchto rodinách hraje prestiž a dobré postavení ve společnosti. Posledním typem rodiny jsou asociální rodiny. Tyto rodiny mají problém se začleněním do společnosti. Dospělí členové nepřemýšlí nad budoucností, manželství je zde často uzavřeno bez lásky, děti nebývají plánované. V rodinách se často vykytuje mnoho problémů, například zanedbávání dětí, zneužívání návykových látek, nezaměstnanost.

V dnešní společnosti je nejčastějším typem rodina nukleární. Tento model rodiny se skládá z jednoho či dvou rodičů, kteří žijí ve společné domácnosti se svými dětmi. Žijí-li další příbuzní ve společné domácnosti kromě sezdaného páru, hovoříme tak o širší nebo rozšířené rodině. (Giddens, 2013,s.309)

1.3 Volba partnera a manželství

Volba partnera

V dnešní společnosti narůstá počet rodin, kdy dva dospělí členové domácnosti spolu žijí a vychovávají děti v partnerském svazku. Nicméně vyskytují se také tradiční podoby rodiny, kdy jedinci tvoří manželský svazek. Pro šťastný život je důležité vybrat si partnera, který nám vyhovuje a máme společné plány a vize do budoucna. V této kapitole si definujeme vznik manželství a volbu správného partnera pro společný život.

Existuje několik zásad při volbě životního partnera. Prvním faktem je, že svého partnera si nevědomě volíme podle vzhledu, co nás přitahuje. Tento děj probíhá bez uvědomění si, bez racionálních argumentů. Každého z nás fyzicky přitahují odlišní jedinci. Pokud se s danou osobou cítíme příjemně, zaplaví nás příjemné emoce již při pomyslení na danou osobu. Dalším faktor, který na nás působí při volbě partnera je racionální analýza, která nám

vyhodnocuje, zda máme společné záliby s jedincem, společné názory a postoje na život. Vztahová korekce vyhodnocuje životní styl a nakolik si společně dokážeme vyhovovat. Lidé touží mít po svém boku člověka, na kterého se můžou spolehnout, se kterým chtějí sdílet své radosti a také starosti. Existují čtyři komponenty, které mají vliv na výběr partnera a to jsou: „tělo, prožívání, racionální analýza a vztahová korekce“. (Svoboda a Němcová, 2015, s. 30-29) Zasnoubení předchází manželství. Lze ji chápat jako dohodu muže a ženy, že spolu uzavřou manželství. Se zasnoubením vzniká další nový pojem, a to snoubenec a snoubenka. Jak již bylo zmíněno, jedná se o muže a ženu, kteří spolek chtějí uzavřít manželství. Podle zákona je důležité, aby se snoubenci dobře poznali, poznali svůj zdravotní stav, charakter a případné překážky, které by jim bránili v uzavření manželství. Samostatné zasnoubení není zákonem nijak definováno, jedná se o společenský termín. (Mach a Šmolka, 1999, s.109) Zamilovanost je krásný stav, nicméně často vztahy založené jen a jen na zamilovanosti jsou labilní. Zamilovaní lidé mají často na očích „růžové brýle“. Je dobré a žádoucí je na chvíli odložit. Od partnera máme určitá očekávání, často řešíme společné otázky ohledně budoucnosti, dětí, bytové existence. Čím více se orientujeme ve svých očekáváních a poznáváme také očekávání partnera, tím snáze odhadneme perspektivu našeho budoucího soužití a případného manželství. (Mach a Šmolka, 1999, s.31) Pokud jsme čerstvě zamilovaní, hůře vnímáme realitu a zejména to, jaký partner ve skutečnosti je. Je důležité si uvědomit negativní stránky partnera dříve, nežli vstoupíme do manželství. Rozpadem manželství trpí zejména děti.

Manželství

Mnoho autorů definuje pojem manželství. Někteří autoři stěží definují vymezení pojmu, jiní manželství přesně definují. Z pohledu sociální antropologie a sociologie se termín manželství různě prolíná. Nelze jednoznačně určit přesný význam slova manželství. Každý z autorů vnímá uzavření manželství jinak. Podíváme – li se do Velkého sociologického slovníku, lze říct o manželství, že je to vztah mezi dvěma partnery opačného pohlaví. Důležité je říci, že manželství může mít formu monogamie, polygamie nebo polyandrie. Manželství je „uznaný, legalizovaný sexuální vztah mezi dvěma nebo více partnery opačného pohlaví, o kterém se předpokládá, že se dříve či později stane základem rodiny. Může mít formu monogamie, polygamie nebo polyandrie. Legalizace manželství se provádí většinou sňatkem, který bývá spojen s určitými rituály, jež jej předcházejí (námluvy, zasnoubení) i které jej provázejí (svatba). Dodávají manželství společenskou vážnost a zároveň naznačují jeho budoucí společenské a ekonomické postavení. Naplní-li se

společenský smysl manželství založením rodiny, zůstává manželství jedním z jejích nosných základů. Na manželství se lze dívat také jako na proces permanentního vzájemného přizpůsobování partnerů, kteří se učí svým rolím, modifikují je, přijímají nové role (rodičů, později prarodičů). Musí se přitom vypořádat s každodenními stereotypními činnostmi i mezními životními situacemi. Manželství je specifický intimní vztah, který se udržuje tím, že dospěje k více či méně trvalé kohezi“ (Maříková a Petrousek a kol., 1996, s. 590-591)

Mach a Šmolka vymezují zejména ke vztahu k dětem, které ve většině případech manželský život přináší. Manželství je především citovým vztahem dvou lidí. Po určitém čase k tomuto vztahu přibude citový vztah ke svým dětem. Málokdo si uvědomuje, že manželství je především vztah právní a má určité právní normy. Musíme si uvědomit, že kromě citové vztahu dvou lidí, uzavřením manželství vzniká společné majetkové právo, vyživovací právo a rodičovská zodpovědnost. (Mach a Šmolka, 1999, s. 105) V dnešní době je velkým trendem oddalování manželství a rodičovství. Toto rozhodnutí doprovází určitý strach z nové situace v životě a nejistota, zda je manželství a rodičovství správné rozhodnutí. Svobodová, Němcová (2015, s. 32) upozorňují na změny, které s příchodem manželství nastanou a které odrazují mladé lidi od manželství. S příchodem manželství si uvědomíme, že začíná jiný společenský život a musíme se přizpůsobit partnerovi, uvědomit si, že život, který jsme žili před uzavřením manželství se nyní může lišit. Mladí lidé si chtějí „užívat“ života, žít bez závazků. Po vystudování škol často začínají svou pracovní kariéru, upřednostňují cestování před rodinným životem.

Právní úprava, která upravuje vznik manželství:

- „Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
- Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů“

Manželství lze uzavřít formou církevního nebo občanského sňatku. Snoubenci před uzavřením manželství musí doložit potřebné dokumenty, jimiž právně dokazují způsobilost k uzavření manželství. Rozsah předkládaných dokladů je upraven zákonem č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o matrikách“) tak, aby bylo možné spolehlivě prokázat, že jsou splněny všechny podmínky pro uzavření manželství stanovené tímto zákonem a zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Předkládané doklady musí mít náležitosti veřejných listin (Sňatky a rozvody, 2021)

Mach a Šmolka (1999, s.111) ve svém díle definují situace, kdy manželství nemůže vzniknout. Manželství je neplatné, pokud bylo prohlášení učiněno v důsledku bezprávné výhružky, například nedostatek svobodné vůle, dále neplatné manželství může vzniknout z omylu týkajícího se totožnosti druhého snoubence nebo omylu týkajícího se povahy právního úkonu, dále pokud muž a žena byli k prohlášení o uzavření manželství donuceni fyzickým násilím, nebo by bylo manželství uzavřeno nezletilým mladším šestnácti let.

1.4 Současný model rodiny a její možné problémy

Současná rodina se vyznačuje některými změnami, oproti rodině v minulosti. Matoušek (2003, s.40) poukazuje na transformaci rodiny v minulosti, zejména v časech socialistického režimu do dnešní podoby. Po válce v letech 1948 důsledkem moci komunistického režimu se z rodin stávali podpůrné sítě, které se sdružovali proti socialistickému státu. Děti nemohli navštěvovat školy, rodiny často nesměly vycestovat do zahraničí, některé zboží bylo nedostatkové. Na druhou stranu prakticky byla nulová nezaměstnanost, rodiče museli chodit do zaměstnání, což je nyní častým protikladem té doby. V té době ženy vnímaly manželství jako smysluplnou instituci, díky němuž dosáhly vyššího postavení ve společnosti. Dnes je velkým trendem žít v partnerském svazku, tzv. „na psí knížku“. V současné společnosti roste počet nesezdaných párů a svobodných matek. Kraus (2008, s.85) vymezuje charakteristické znaky současné rodiny:

1. „Demokratizace uvnitř rodiny.“ Ztráta postavení muže uvnitř rodiny, vztah mezi rodiči a dětmi je přátelský. Rodina nelpí na určitých pravidlech, všichni členové domácnosti jsou si rovni.

2. „Izolovanost rodiny.“ Rodina je v postavení uzavřeného prostoru před okolním světem.

3.“Rodina se zmenšuje.“ Jedná se o zvýšení jednočlenných domácností. S problémem zmenšení rodin úzce souvisí izolovanost od příbuzenství. Dalším faktorem je pozdější věk při početí prvního dítěte, kdy ženy odkládají mateřství na později.

4“Dezintegrace.“ S tímto problémem souvisí nadměrné pracovní nasazení rodičů, dochází k tomu, že rodina společně přestává trávit svůj čas. Každý člen rodiny má své povinnosti a záliby, vytrácí se společně strávený čas.

5“Zatížení rodičů pracovními aktivitami.“ Důsledkem je nedostatek času na rodinu, stres. Může vést k materiální kompenzaci v podobě dárků, vysokým kapesným. Takové chování ze strany rodičů může vést k povýšenosti u vlastních dětí, dále k přehodnocení hodnot, v nejhorší formou může být určité deviantní chování u dětí.

6. “Dvoukariérový model rodiny.“ Je to důsledkem emancipace. Ženy se staví do role mužů, může docházet k rozpadu rodin.

7. “Rozvodovost.“ V České republice je nejvyšší rozvodovost ve srovnání se zeměmi Evropské unie. Každé druhé manželství se rozpadá. U dětí dochází k rozpadu kontaktu s jedním rodičem. Děti jsou ve stresu, přicházejí psychická onemocnění. Rozvod ovlivňuje duševní zdraví dítěte.

8.“Diferencovanost rodiny podle socioekonomické úrovně.“ Domácnosti s nižšími příjmy se můžou dostat do finančních problémů. Často se nedostatek financí kompenzuje půjčkami u kterých hrozí neschopnost splácení a následné sociální vyloučení. V dnešní společnosti tento problém řeší zejména mladé rodiny s dětmi, které často nemají dostatek finančních možností.

Sociologové přebírají názor, že se postupně z rozšířené rodiny a tradičních norem stává rodina nukleárního typu, rodina uzavřená. Můžeme ale konstatovat, že v některých odlehklých částech světa převládá život v rozšířené rodině, tedy s příbuzenstvím. K nejvýznamnějším změnám v tradiční rodině patří: „pokles významu rozšířených rodin a jiných příbuzenských skupin, všeobecná tendence ke svobodné volbě manželského partnera, ubývání příbuzenských sňatků, ve společnostech, které byly tradičně velmi restriktivní se prosazuje větší míra sexuální svobody, všeobecně se více rozšiřují také práva dětí.“ (Giddens, 1999, s.159)

Problémy, které se nyní můžou v rodinách vyskytnout jsou například: nezaměstnanost, odkládání mateřství, nedostatek financí, nedostatečná pozornost dítěti, nesezdané soužití nebo rozvod v rodině. Nyní si definujeme některé z nich.

Výchova dítěte v rodině

Postoj rodičů k výchově dětí v minulosti byl ráznější. Rodiče dnes často nemají autoritu u svých dětí, lásku a pozornost si často kupují drahými dary. Výchova dětí je mírnější, v některých rodinách rodiče opomíjejí na základní psychické potřeby dítěte. Nesmíme zapomenout poznamenat, že děti, které prožily pěkné dětství a měly harmonický domov, s největší pravděpodobností vytvoří také harmonický domov pro své děti. Nyní si definujeme pět základních duševních potřeb dítěte v rodině, které často v dnešní společnosti ve výchově chybí. (Matějček, 1994, s.25-26)

Charakteristickým rysem v rodině je uspokojování oboustranných potřeb na straně dítěte i rodičů. Dochází k vzájemnému pocitu jistoty, uvolnění a spokojenost. Mezi první duševní potřebu dítěte se řadí přísun informací k dítěti z venčí. Prospívá ke správnému vývoji dítěte, dítě se mnoho naučí, pracuje jeho mozek. Dítě zpracovává všechny podněty, které přichází zvenčí. Již neplatí staré známe řečení, že se má dítě nechat v klidu a ono si samo vybere nějakou činnost. Rodiče, případně příbuzenstvo musí s dítětem navázat kontakt, dát mu různé podněty, které slouží k rozvoji osobnosti. Další potřeba je vést ke smysluplným činnostem. Rozvíjet v něm učení pro radost a pro potřebu. Třetí potřeba je potřeba citové jistoty. Projevuje se k citovému vztahu k lidem v okolí, ke své rodině. Bez jistoty ho ovládá úzkost, která ho svazuje. Nejčastěji se pocit nedostatku citů projevuje agresivním chováním vůči slabším. Nesmíme zapomenout na potřebu vlastní hodnoty, potřebu uznání a ocenění. Jedná se o sebevědomí. Ten, kdo má dost jistoty v sám sobě, může být oporou pro druhé. Konečná pátá potřeba je potřeba otevřené budoucnosti. Dítě by mělo mít vizi o své perspektivě v budoucnu, zajímat se o dění, které ho baví, naplňuje, dává mu smysl v životě.

Děti jsou velmi pohyblivé a dramatické živly, potřebují pozornost a podnětnost. Pokud vychováváme děti, máme o zábavu postaráno. Jendou prožíváme radosti, jindy smutek, rozčílení. Matějček ukazuje příklad, kdy lidé, kteří nemohou mít děti a touží po dítěti nachází u sebe jistou prázdnotu. Chybí jim především jistá stimulace, jakou poskytuje vyvíjející se lidská bytost, sdílení radost i starosti s výchovou dětí. Nikde v literatuře se nedovíme, jak vychovávat děti, každé dítě je specifické a každý rodič přistupuje k výchově jinak. Mnohému se my rodiče musíme přiučit. (Matějček, 1999 s.27-28) Nejdůležitějším poutem v rodičovství je pouto matky a dítěte. Pokud je toto pouto narušené, nebo je dokonce nahrazeno technologiemi, dítě v sobě nevyvine dostatečný cit a nemá správný vzor, jak má rodina vypadat. (Svobodová a Němcová ,2015, s.36)

S výchovou dětí souvisí také životní styl rodičů. Někteří dávají přednost kariéře před výchovou dětí, dětem věnují málo své pozornosti. Výrazné zatížení rodičů pracovními aktivitami stále více ovlivňuje životní styl rodiny. Rodiče jsou časově zaneprázdnění, trpí vyčerpáním, nemají čas na relaxaci a na chvíle trávené s dětmi. Aby dětem zanedbanou péči vynahradili, poskytují jim nadměrné množství materiálních prostředků a vysoké kapesné. To může změnit charakterové vlastnosti dětí a přispívat i k jejich deviantnímu chování. (Kraus 2008, s. 85)

Odkládání mateřství

Rodina je nyní v konzumní společnosti chápána tak, aby rodiče dětí, zejména matky, co nejdříve opustili své děti a pokračovali ve své kariéře. V dnešní společnosti se odkládá mateřství na „druhou kolej“, na prvním místě je finanční zabezpečení a pracovní kariéra jedince, poté přichází na řadu rodičovství. (Svoboda a Němcová, 2015, s.34-35) Odkládání mateřství na pozdější dobu není žádná novinka. Tento jev lze pozorovat i v minulosti, ale příčiny v 20. a 21. století jsou jiné, než tomu bylo dříve. Podle dostupných údajů se počet starších matek (žena, která porodí po dosažení věku 35 let) pohybuje kolem 6 %. Průměrný věk ženy prvorodičky v roce 2002 byl 26,6 let. Častěji se jedná o odkládání mateřství u žen s vysokoškolským vzděláním. Celkově mají tyto ženy méně dětí a často zůstávají bezdětné. Ženy, které odkládají mateřství většinou budují profesní kariéru, mají vyšší vzdělání a žijí ve městech. (Sobotková, 2012, s.154-155) Dalšími příčinami odkládání mateřství je rozhodnutí být bezdětnou, ale nakonec své rozhodnutí často ženy změní. Dalším důvodem může být emocionální jistota a připravenost na dítě v pozdějším věku a v neposlední řadě dostatek financí. (Sobotková, 2012, s.159-160)

Dle Krause (2008, s.83-84) rodina prošla dlouhodobou demokratizací uvnitř rodiny. Vytratily se patrné prvky rodiny, jako například pospolitost rodiny, množství členů v domácnosti. Rodina se stává více samostatnou, jsou na ní kladeny větší nároky, zejména finanční nároky. Často dochází k tomu, že ženy převezmou roli muže v rodině a muž odchází za lepšími platovými podmínkami často do zahraničí. S tím úzce souvisí socioekonomická diferencovanost uvnitř rodiny. Rodinu často tvoří partnerský pár s jedním dítětem, nebo lze za rodinu označit manželský nebo partnerský svazek bez dětí.

Nesezdané soužití

V dnešní společnosti žádný úřední doklad o uzavření manželství není zárukou štěstí. Pro někoho může být představa uzavření manželství skličující a spojena s nepříjemnými asociacemi. Často se jedná o ty, kteří již mají vlastní zkušenost s manželstvím. Na druhou stranu svatební rituály mají svůj význam již v historii. Pokud se rozhodneme uzavřít manželství, naše rozhodnutí by nemělo být lehkomyšlné, ale právě naopak. Svým souhlasem deklarujeme naše svobodné rozhodnutí sdílet s druhým dobré i zlé. Lidé často volí život „na hromádce“ právě kvůli strachu z možného rozpadu manželství a následného rozvodu a nepříjemností u soudu. Na druhou stranu lidé, kteří žijí v nesezdaném soužití mohou často díky banálnímu konfliktu přijít o partnera, kterého nevážou žádné právní a manželské povinnosti a mže soužití kdykoliv opustit (Mach a Šmolka, 1999, s.46-47)

Pro partnerské soužití existuje mnoho definic. Problému partnerské otázky se věnuje mnoho autorů, například Kraus, Matoušek, Jandourek, Rabušic. Kraus vyjadřuje myšlenku, že pro mnohé je oddací list pouhým papírem, lze žít i bez něj. (Kraus, 2015, s. 13) Dle Jandourka se setkáme s terminologie nesezdaného soužití ve smyslu „nesezdané kohabítace“. Dalším výrazem lze označit nesezdané soužití jako „život na psí knížku“. Jandourek označuje toto soužití pojmem „konkubinát“, jedná se o soužití ženy a muže bez uzavření manželství. (Jandourek,2007, s.129) Dunovský a kol. (1995, s.149-150) upozorňují na řadu okolností, které mohou být spjaté s narozením dítěte mimo manželství. V nesezdaném soužití vychovávají ženy své děti s partnerem, který není biologickým otcem dítěte. Může docházet k situacím, kdy matka samoživitelka se rozhodla pro život s partnerem, nicméně dítě si nového matčiného partnera neoblíbí a mohou zde nastat konflikty, nedorozumění, žárlivost a podobně. Tato situace může nastat i naopak. Partner není připraven vychovávat cizí dítě, přichází ke konfliktům, často trvá delší dobu, než si najdou společnou „cestu“ k sobě. Nemanželské děti přichází do rodiny, kde matka má svého stálého partnera, se kterým vychovávají společné dítě, jelikož rodiče neuzavřeli sňatek, dítě je označeno jako nemanželské, i když jde o úplnou rodinu.

Ve statistikách lze dohledat údaj, že v roce 2011 existovalo v České republice 234 346 faktických manželství (také nesezdaných soužití, tzv. kohabitací). Představovala 8,8 % z celkového počtu rodin a 11,2 % z rodin úplných (data se vztahují k údajům za hospodařící domácnosti tvořené jednou rodinou). V porovnání s údaji z předchozích sčítání by se zdálo, že došlo k výraznému nárůstu – v roce 2001 tvořila nesezdaná soužití 5,4 % z úplných rodin. Vzhledem ke změně metodiky je nárůst ovšem relativní. V předchozích letech bylo totiž

možné zachytit pouze ta faktická manželství, ve kterých měli oba partneři stejné trvalé bydliště. Tím byl jejich počet s největší pravděpodobností podhodnocen, a to zvláště u mladých, kteří často mívají trvalé bydliště stále u rodičů. V roce 2011 byly výsledky zpracovávány podle obvyklého bydliště. Informace o faktických manželstvích by tedy měly více odpovídat realitě.

Dle regionu lze podle Českého statistického úřadu definovat, že nejvíce úplných rodin tvořených nesezdaným párem se vyskytovalo ve velkých městech nad 100 tis. obyvatel (13,9 %) a v Karlovarském kraji (14,6 %), dále následovaly Praha (14,4 %) a Ústecký kraj (14,2 %). Naopak nejméně jich žilo v nejmenších obcích do 200 obyvatel (8,6 %), podle krajů pak v kraji Vysočina (7,9 %) a ve Zlínském kraji (8,3 %). (Sňatky a rozvody, 2021)

V neposlední řadě je na místě připomenout, že nesezdané soužití přináší mnoho právních problémů, zejména majetkových problémů. Mezi druhem a družkou nevzniká společné jmění majetku. Mach, Šmolka doporučují, že v případě nesezdané soužití při nabytí určitého majetku je výhodné definovat v písemnou smlouvou, který majetek je ve výlučném vlastnictví jednoho z partnerů nebo případně zda se jedná o majetek v podílovém spoluvlastnictví. Tím se předejde určitým sporům a dohadům. (Mach a Šmolka, 1999, s.113)

Nezaměstnanost

V dnešní společnosti hraje zaměstnání důležitou roli. Rodina se bez financí neobejde, peněžitá pomoc rodinám ze strany státu je často nedostačující. Lidé, kteří chtějí pracovat a ztratí zaměstnání se cítí často dezorientováni a mají pocit, že jinou práci nikdy nedostanou. Kromě financí má zaměstnání určitý vliv na náš každodenní cyklus činností. Uplatňujeme zde několik faktorů, které souvisí se zaměstnáním a jsou pro nás prospěšné: „peníze- mzda či plat je pro mnoho lidí hlavním zdrojem obživy, míra aktivity – rozvíjí se u člověka znalosti a schopnosti, změna- můžeme poznat nové prostředí, nové kolegy, strukturovaný čas – strukturovaný čas dává celému dni určitý řád, víme si jej naplánovat, sociální kontakty- v pracovním prostředí si lidé nachází přátele a příležitost podílet se na společenském životě, osobní identita – je spojena se sebeúctou“ (Geist,1993s.312) Vyjasnili jsme si situace, které nám poskytuje zaměstnání. Nyní si ale vyjasníme opačný termín a to je nezaměstnanost. Dle Matouška je to stav u člověka, který je zdravý a ochotný pracovat, nicméně nemá placené zaměstnání (Matoušek,2008 s.116) Překážky, které vedou k nezaměstnanosti jsou především neochota se zaměstnat, nízká úroveň vzdělání u mladých lidí. Dalšími faktory nezaměstnanosti jsou například sezónní práce, překlenutí období mezi skončenou pracovní smlouvou a hledáním nového zaměstnání. (Matoušek,2008,s.117)

Dle Bakošové člověk, který se stal nezaměstnaným má řadu závažných problémů, například ztráta ekonomického příjmu, ztráta sociálního statusu, sebehodnocení, ztráta pracovních návyků, poruchy vztahů v rodině. Rizikové skupiny jsou ty, u kterých hrozí vyšší pravděpodobnost ztráty zaměstnání. Jedná se například o osoby se zdravotním handicapem, absolventi škol, uchazeči se základním vzděláním, Romové a v neposlední řadě také ženy. Nezaměstnanost můžeme rozlišovat na krátkodobou (méně než 6 měsíců) a dlouhodobou. Dále se může jednat o nezaměstnanost lokální, cyklickou, dobrovolnou, nedobrovolnou atd. (Bakošová, 2013, s.201)

Současná situace v oblasti nezaměstnanosti se výrazně zlepšila. Trh práce nabízí mnoho volných pracovních míst. Dle statistiky pro rok 2021 můžeme konstatovat, že počet volných pracovních míst stoupá. „Nerovnováhu na trhu práce ilustrují následující data: počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání v srpnu klesl na 249 tis., zatímco počet volných pracovních míst stoupl na 363 tis., což je historicky nejvyšší hodnota. Na jedno volné místo připadá 0,74 uchazeče, resp. 0,68 dosažitelného uchazeče“ (Nezaměstnanost v ČR, 2021) Nyní si definujeme statistiku nezaměstnanost k 31.8.2021“ „Úřad práce ČR evidoval k 31. 8. 2021 celkem 267 889 uchazečů o zaměstnání, o 4 289 méně než v předchozím měsíci a o 11 189 méně než loni. Podíl nezaměstnaných osob činil 3,6 %. To je o 0,1 p. b. méně než v červenci a o 0,2 p.b. méně než před rokem. Míra nezaměstnanosti byla podle posledních dostupných dat EUROSTATU (za červenec 2021) nejnižší v celé EU, a to 2,8 % (průměr EU 6,9 %).“ (Nezaměstnanost v ČR, 2021)

Rozvod

„Rozvod je trauma, které se často projevuje generalizovaným nepříznivým názorem o příslušnicích opačného pohlaví“ Rozhodnutí k rozvodu není obvykle rychlou záležitostí. Nejčastějším důvodem jsou neshody v manželství, a to zejména finanční, odlišují se názory a v některých případech se může jednat o nevěru. Oba partneři při rozvodu ztrácí – ztrácí partnera, společnou domácnost, společnou výchovu dětí, jistotu, zaměstnání, bydlení. (Matoušek,2003, s.134-135) V legislativě je zánik manželství ukotven podle Zákona č. 89/2012 Sb. - Díl 5 - Zánik manželství. (Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, 2012)

Dle Krause (Kraus, 2008, s.85) se rozpadá každé druhé manželství. V dnešní společnosti to není nic neobvyklého, nicméně nejvíce tím trpí děti. Přichází na řadu stres z nové situace a kladení si rozvod rodič za svou vinu. Rozvod rodičů nepůsobí blahodárně na duševní zdraví dítěte, můžou se objevit psychické problémy. Dalším problémem je střídání partnerů. „Velký

počet rozvodů znamená i to, že partneři uzavírají nová manželství (soužití), a pokud ani ona nefungují, rodiče se často „střídají“. To opět nejvíc dopadá na děti.“ Po rozvodu často většina mužů i žen znovu vstupuje do partnerského nebo manželského vztahu i se svými dětmi. Rodina se tak rekonstruuje. Jádro nové rodiny tvoří nejčastěji matky, které přichází do nového vztahu se svými vlastními dětmi (dítětem) o které pečují. Další osobou v nové rodině je otec, který má také své děti, o které ale přímo nepečuje, ale stýká se s nimi. Důležitým faktorem jsou vztahy v nové rodině, které zde vznikají. Nejdůležitějšími vztahy jsou vztahy dětí s novými protějšky rodičů. (Matoušek, 2003, s.138)

S rozvodem souvisí dle sociologa Giddense je většinou svěřeno dítě do starostlivosti matky, která musí vést domácnost sama. Většinou přichází do ekonomických problémů, zadlužení nebo se setkávají s nepochopením a předsudky okolí. Většina svobodných matek žije v bytu nájemním. Pokud matka nemá dostatek financí, dochází k existenčním problémům souvisejícím s bydlením. Často tyto matky využívají sociální služby, dostávají se do krizových center, azylových domů a podobně. (Giddens, 1999, s.168) Dle Matouška (2003, s.137) mívají děti po rozvodu pocity zavržení, trpí depresemi, upadají do zmatku, vytváří si fantastické hypotézy vysvětlující rozpad manželství rodičů.

Dopad rozvodu na děti závisí na několika faktorech, zejména na věku, na vztahu s rodiči, zda mají sourozence. Dalším faktorem, které působí na rozvod dětí je to, zda se setkávají s oběma rodiči. V předškolním věku mohou děti trpět citovou zátěží. Jsou fixované na oba rodiče, nedokáží si představit střídavou péči. V dospělosti se mohou objevit známky citové zátěže z dětství po rozvodu rodičů, zejména pocity deprese, odkládání manželství a rodičovství, nedůvěra v partnera. (Giddens, 1999, s.167) Dunovský a kol. (1995, s.152) konstatují, že při rozvodu je dítě poškozováno nejružnějšími formami násilí, zanedbávání a manipulování ze strany rodičů, a to bez ohledu věku, ve kterém se dítě nachází. Je důležité zdůraznit, že maloleté dítě nerozumí pojmu „rozvod“, ale velice přesně chápe a vnímá napjatou atmosféru v rodině, zlobu, vztek, pláč a podobné projevy. Všechny tyto projevy ohrožují správný vývoj dítěte, a to především jeho bezpečí a pocit jistoty. Velmi záleží na konkrétní situaci v rodině, jakým způsobem rodiče po rozvodu komunikují, zda dokážou spolu vycházet a vychovávat své děti. Je důležité, aby rodiče nevtahovaly děti do svých problémů. Většinou jde o déletrvající problémy v rodině, které mají negativní dopady na vývoj jedince. (Svoboda a Němcová, 2015, s.52) Při rozvodu rodičů je dítě vystaveno psychické zátěži, jejich důsledky nemusí být patrné ihned. Můžou se objevit až v pubertě dítěte nebo v dospělosti. (Matějček a Dytrych. 1994, s.167)

Dítě je na rodičích psychicky a fyzicky závislé. Rozvod jim způsobuje určité změny, se kterými se musí vyrovnat. Pro dítě je nebezpečné slyšet hádky rodičů, vzájemné obviňování a jakékoliv zabřemeňování dítěte jakýmkoliv druhem odpovědnosti za rodiče. Pro dítě je také nebezpečné, pokud se cítí odpovědné za rozpad rodiny nebo má dobré vztahy s oběma rodiči. Je nutné slyšet ujištění, že za rozvod rodičů není nijak zodpovědné a že jsou tu pro něj oba rodiče. Poupětová zdůrazňuje, že rozvod probíhá bezpečně pro děti tehdy, pokud je zachován i nadále rodičovský vztah. Tento model mnohdy není lehký dodržet. (Poupětová,2009,s.39-41)

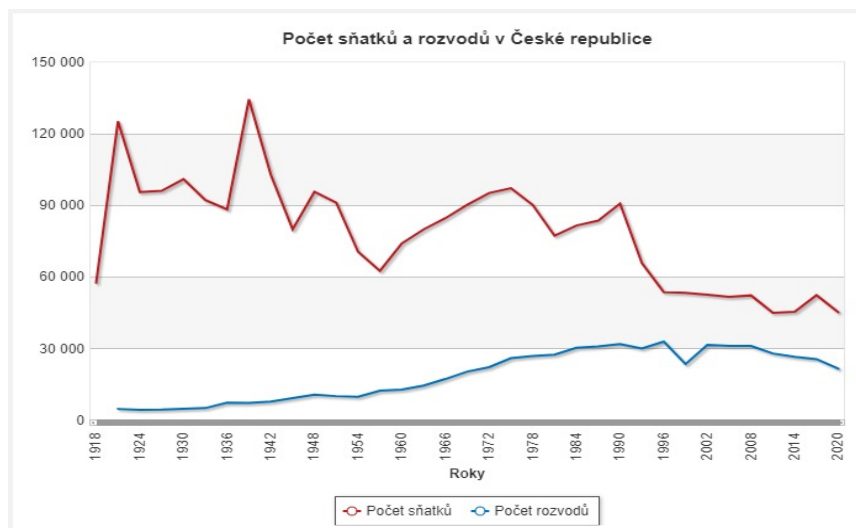
Je na místě myslet také na porozvodovou terapii, která by měla pomoci připravit se na novou situaci v neúplné rodině po rozvodu. Tato porozvodová terapie je důležitá hlavně vůči dětem. Je důležité říct, že „cílem poradenství (terapie) není znovu – sjednocení rodiny, ale udržení rodičovských rolí vůči dětem“ (Matoušek,2003, s.137)

Ze statistik Českého statistického úřadu vyplývá, že bezdětné páry se mnohem častěji rozvádí než páry, které vychovávají potomky. Bezdětné páry tvoří více než 40 % rozvodů, za nimi jsou páry s jedním nebo dvěma dětmi. Naopak páry, které mají tři a více dětí se rozvádí nejméně. Dochází zde ke známému faktu, že děti jsou to, co drží manželství pohromadě.

Důvody pro rozvod manželství dle Českého statistického úřadu k roku 2017:

- „Na prvním místě se jedná o rozdílnou povahu u obou pohlaví
- Na druhém místě je to nevěra
- Na třetím místě alkoholismus
- Na čtvrtém místě se jedná o neuvážený sňatek a nezáměr o rodinu“

(Český statistický úřad, 2021)

Graf.1 Počet sňatků a rozvodů do roku 2020 v ČR

Dle grafu sňatků a rozvodů v ČR lze konstatovat, že „v průběhu roku 2020 bylo právně ukončeno rozvodem 21,7 tisíce manželství, meziročně o 2,4 tisíce méně. Největší úbytek rozvodů (o 1,5 tisíce) byl registrován v dubnu. Úroveň rozvodovosti podle předběžných výsledků meziročně poklesla ze 44,8 na 40,6 %. Většinu rozvodů (52 %) iniciovali společným návrhem na rozvod oba manželé. V 12,7 tisíce rozvedených manželstvích žily nezletilé děti, v 9,0 tisíce manželství nikoli. Z pohledu délky trvání manželství bylo rozvodů nejvíce po 2 až 5 letech od uzavření manželství.“ (Pohyb obyvatelstva – rok 2020, 2021, Český statistický úřad)

Shrnutí kapitoly

Pojem rodina si každý z nás představí jinak. Každý máme svoji rodinu, která se může lišit. Někteří z nás mají to štěstí vyrůstat v rodině, která je pokojná a milující, nicméně mnozí z nás neokusili rodinné pouto a milující rodiče. Mnoho autorů definuje rodinu z různého pohledu. Klapilová vymezuje rodinu jako společenství, do kterého se jedinec narodí s cílem záměrného výchovného působení. Výchovné působení se dle autorky dědí z generaci na generaci. Dle pedagogického slovníku můžeme rodinu chápat jako společenství s jistými znaky, vytváří se zde rodinné vztahy, probíhá zde ekonomické klima, rodina má funkci reprodukční. Kraus nejednoznačně vymezuje pojem rodina, vyjadřuje se k rodině jako k manželskému svazku dvou osob, nicméně v současnosti již tato forma rodiny, kterou tvoří manželský svazek nemusí platit. V dnešní společnosti není podmínkou pro vytvoření rodiny uzavření manželství.

Funkce rodiny se pojí k právům a povinnostem členů rodiny. Autorem, který se zabývá funkčností rodiny je především Bohuslav Kraus, CSc. Mezi funkce rodiny patří biologicko-reprodukční funkce, ochranná funkce, socializačně – výchovná funkce, sociálně-ekonomická funkce, rekreační a emocionální funkce. Tyto funkce úzce souvisí s rodinou a jsou velmi důležité. Pokud jedna z funkcí v rodině chybí, často dochází k narušení rodinného prostředí, výchovy dětí, ekonomickému zabezpečení rodiny a obecně pohody v rodině. V dnešní společnosti je největším nedostatkem funkce emocionální. Je to způsobeno zejména pracovní vytížeností rodičů a nedostatkem lásky k dětem.

Další autoři, kteří se mimo jiné zabývají funkčností v rodině jsou Zlatica Bakošová, Světlá Klapilová a další.

Rodinné prostředí je důležitým znakem v rodině. Tento jev je spjatý zejména ekonomickým prostředím, demografickým a psychickým prostředím. Demografické prostředí udává zejména počet členů v domácnosti, ekonomické prostředí se zabývá dostatkem financí v rodině a psychické prostředí zkoumá vztahy mezi členy v rodině. Prostředím se zabývá také mnoho autorů, zejména Zlatica Bakošová, Bohuslav Kraus, Dana Knotová, Zdeněk Matějček a další autoři, kteří se zabývají pedagogikou, psychologíí nebo sociální pedagogikou. V neposlední řadě lze rodinu definovat dle typologií. Dle Dunovského se jedná o rodinu funkční, problémovou, dysfunkční a afunkční.

Před založením rodiny je důležitá správná volba partnera. Výběr partnera pro život a výchovu dětí není mnohdy jednoduchý. Pro šťastný život je důležité výběr partnera, se kterým máme společné zájmy, budoucnost a společný názor na život. Dnešní společnost neklade přílišný důraz na uzavření manželství před založením společné rodiny. Nicméně tato kapitola se věnuje také volbě partnera, zasnoubením a uzavřením manželství. V neposlední řadě definujeme současný model rodiny a s tím také spojené problémy, které se mohou vyskytnout. Mezi hlavní problémy v rodině se jeví nezaměstnanost, odlišný přístup k výchově dětí v rodině, dezintegrace uvnitř rodiny, zmenšení rodiny, kariérní růst rodičů, nedostatek volného času a zejména rozvodovost. Nicméně, rozvodem manželství končí pouze oficiálně. Rodiče nadále mají ke svým dětem rodičovské povinnosti. Plaňava (2000, s.166-168) se zabývá otázkou psycho-sociálního rozvodu, který se zabývá vyrovnáním se s novou porozvodovou situací. Zejména se jedná o minimalizování negativních dopadů spojených s rozvodem. Je důležité si uvědomit zodpovědnost, kterou mají rodiče nadále ke svým dětem a nepoužívat je jako nástroj pomsty ke svému partnerovi.

2 ZÁKON Č. 108/2006 SB., O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ

Druhá kapitola se věnuje poskytování sociálních služeb dle Zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tato část teoretické práce souvisí s jedinci, kteří se ocitli v nelehké životní situaci, kterou nedokáží vlastním úsilím zvládnout. Matky, které využívají pobytovou sociální službu v azylovém domě také spadají do cílové skupiny. Sami si nedokáží najít vhodné bydlení pro sebe a své dítě, využívají sociálních služeb. Jedná se například o sociálně aktivizační služby pro matky s dětmi, dále pobytové služby typu azylového domu, nebo se může jednat například o službu rané péče, kdy matkám pomáhají zvládat péči o dítě sociální pracovníce. Součástí sociálních služeb je také sociální poradenství, například při vyřízení si dávek státní sociální podpory a sociální pomoci.

2.1 Předmět úpravy Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Předmětem úpravy Zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách je zejména pomoc fyzických osob v nepříznivé životní situaci poskytnutím sociálních služeb. Tento zákon dále upravuje předpoklady pro výkon sociálního pracovníka azabývá se právními vztahy, které nejsou upraveny předpisem Evropské unie. Dle §1 ods.1-3 vymezujeme předmět úpravy Zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. " (1) Tento zákon upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci (dále jen "osobám") prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činností v sociálních službách."

(2) Tento zákon dále upravuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, pokud vykonává činnost v sociálních službách nebo podle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, u poskytovatelů zdravotnických služeb, ve věznicích, v zařízení pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních.

(3) Zákon se použije na právní vztahy, které nejsou upraveny přímo použitelným předpisem evropské unie.

(§1 odst.1-3 Zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů)

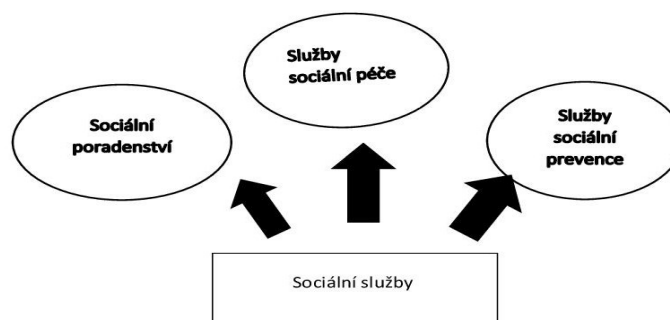
Cílem zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách je vytvořit podmínky, které budou sloužit o uspokojování oprávněných potřeb klienta. Hovoříme – li o obecním cílu sociálních služeb, jedná se zejména o začlenění jedince do společnosti a předcházení vyloučení ze společnosti. Zákon vymezuje konkrétní sociální služby, při práci s klientem se řeší jeho konkrétní situace, vypracovává se individuální plán pomoci a je na klientovi, jaké stanovisko zaujme. V neposlední řadě zákon upravuje také příspěvek na péči. (Gulová, 2011, s.33)

Podle § 2 odst. 1-2 Zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách vymezuje základní zásady pro pomoc lidem, které jsou deklarovány v Listině základních práv a svobod. Nejdůležitější zásadou je pomoc každé osobě. Každá osoba má nárok na bezplatné sociální poradenství. Při poskytování sociálních služeb je důležitá lidská důstojnost a podpora fyzické osoby v nepříznivé životní situaci. (Sociální zabezpečení, 2021)

Dle §32 Zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách sociální služby zahrnují:

- „a) sociální poradenství
- b) služby sociální péče
- c) služby sociální prevence"

Kromě dělení sociálních služeb na služby sociálního poradenství, sociální péče a sociální prevence se také můžou sociální služby dělit na služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče se sociální rehabilitace. (Gulová, 2011, s.32)

Sociální služby - vlastní zpracování

Obrázek 1 : Sociální služby, vlastní zpracování

2.2 Sociální služby a sociální práce

Sociální služby

Sociální služby se poskytují lidem za účelem zkvalitnění života, začlenění do společnosti a v případě ohrožení života. Obecně lze říci, že sociální služby jsou určené k pomoci lidem v těžké životní situaci. Sociální služby řídí v české republice Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV). Právní ochrana pomoci jedinci se deklaruje již v základních lidských právech. Každý člověk má právo na ochranu a pomoc, pokud o ní požádá. V roce 1948 vznikla Všeobecná deklarace lidských práv, ve které má každý člověk právo na "práci, na vzdělání, na přiměřené pracovní podmínky, na životní úroveň, na rodinu a také právo na systémovou ochranu při určitých sociálních událostech, což se v české terminologii označuje pojmem sociální zabezpečení" (Matoušek a kol, 2007, s.10) Sociální služby se mohou dělit na několik kritérií. Matoušek rozděluje sociální služby do dvou skupin, a to na sociální služby státní a obecní a sociální služby nestátní. Další dělení sociálních služeb může být například na sociální služby preventivní, terapeutické a rehabilitační nebo intervenční a pečovatelské. Služby poskytované v bytě, v centru nebo v domově. Může se také jednat o služby v určitou dobu nebo služby trvalého charakteru, které vyžadují trvalou péči. (Matoušek a kol. 2007, s.178-179)

V mezinárodní terminologii lze označit klienta, který využívá sociální služby, jako uživatele sociálních služeb. K uživatelům sociálních služeb patří jednotlivec, skupina, rodina, komunita. Jsou to lidé, se kterými sociální pracovníci pracují. (Mátel,2019,s.14-41)

Matoušek ve své knize Sociální služby vysvětluje pojem sociálních služeb v systému sociální ochrany. Sociální služby v užším pojetí jsou součástí státního systému sociálního zabezpečení. Mezi státní systém sociálního zabezpečení patří zdravotní pojištění, sociální pojištění a dávky sociální podpory. Dle legislativy se jedná o tzv. sociální pomoc. Sociální pomoc znamená poskytnutí sociálních služeb, ale také finanční a věcné dávky poskytnuty lidem v hmotné nouzi. (Matoušek a kol., 2007, s.11)

Sociální práce

Elichová (2017, s.17) vymezila dle autora Musila čtyři pojetí sociální práce a to z hlediska administrativního, filantropického, profesionálního a aktivistického pojetí. Sociální pracovník by měl být schopen zastávat všechny tyto funkce ve vztahu k pomoci klientům. Nicméně v dnešní společnosti je pojem sociální práce nejasně specifikován. Je zde několik problémů, které se v oblasti sociální práce vyskytují. Nejzásadnějším problémem je nedostatečná kvalifikace pracovníků, kteří sociální práci vykonávají. Dalším problémem,

který se vyskytuje je ze strany zaměstnavatele nebo zákonodárce, který svolí k výkonu sociální práce jedince, který nemá dostatečné vzdělání pro výkon profese. Problémem je také nedostatek poskytování sociálních služeb v dostatečné vzdálenosti od obydli uživatele sociálních služeb. (Elichová, 2017, s. 16)

Formulace poslání a cílů sociální práce se liší v různých dobách a kulturním kontextu. Matoušek ve své knize "Základy sociální práce" vymezuje definici sociální práce jako činnost, kterou vykonávají sociální pracovníci. Tato definice je pružná a poskytuje prostor pro posouvání hranic této teorie. (Matoušek a kol.,2007, s.184)

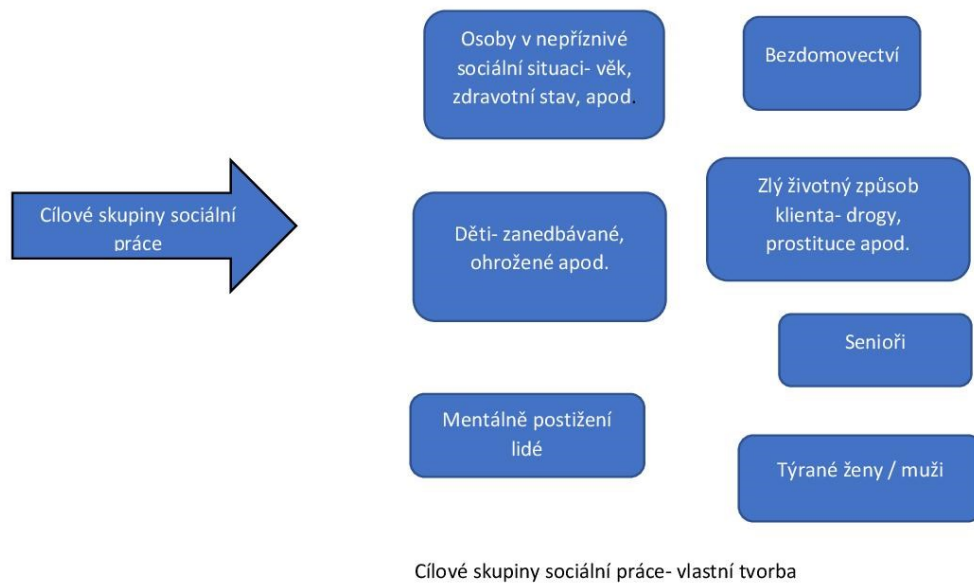
Sociální práce využívá postupy vázané na jednotlivce, rodinu, komunitu, vrstevnickou skupinu nebo skupinu osob. Dále se jedná o postupy vázané na aktuální situaci, může se jednat o předvídatelné nebo nepředvídatelné sociální události. V neposlední řadě se využívají postupy spojené se systémovou vazbou, jedná se o postupy s regionální, národní i nadnárodní sociální politikou. Metody sociální práce zahrnují: "případovou práci, krizovou intervenci, práci se skupinou, terénní sociální práce, komunitní práce, mediace, skupinová práce" (Gulová,2011,s.54-61)

- Případová práce se zaměřuje na práci s jedincem, hledá jeho optimální řešení. Sociální pracovník musí mít kontakty na nejrůznější instituce poskytující služby, musí mít kontakty na odborníky. Cílem je vést klienta ke svépomoci. Případová práce využívá zejména rozhovorů s klienty, sociální pracovník musí disponovat se zkušenostmi nasloucháním klienta.
- Krizová intervence znamená pomoc člověku v krizové situaci, ve které si nedokáže pomoc sám. Jedná se o psychologickou a sociální pomoc. Pomoc může být jednorázová nebo se jedná o dlouhodobější problém, kde je nutná psychoterapie.
- Práce se skupinou v oblasti sociální práce má velký význam. Sociální pracovníci pracují se skupinou pro seniory, rodiče handicapovaných dětí, skupina pro osoby se závislostí a další. Pravidlem je mlčenlivost, důvěrnost a také v neposlední řadě upřímnost.
- Při terénní sociální práci přichází sociální pracovník za klientem přímo do terénu. Tato služba může sloužit pro klienty, kteří většinou nechtějí změnu, často jej sociální pracovníci vyhledávají v terénu a oslovují jej. Většinou sociální pracovník přichází do ghetta, kde nabízí své rady, pomoc, propojuje své služby s ostatními

organizacemi. Streetwork můžeme také řadit mezi terénní práci. Je to metoda, která slouží především pro děti a mládež. Cílem je využít vhodně volný čas.

- Komunitní práce má za cíl zlepšit kvalitu prostředí a života klienta. Komunitní pracovník vytváří plán, který obsahuje dobrou ideu a organizaci. Cílem plánu je lepší dostupnost sociálních služeb.
- Práce s rodinou je další metodou. Nejčastěji se jedná o nefunkční rodiny, kdy sociální pracovník úzce spolupracuje s dalšími organizacemi, například SAS, pedagogicko psychologická poradna. Problémů v rodině může být několik, například rozvod manželů, nesprávná výchova dětí, psychické nebo fyzické týrání a podobně.
- Mediace je novou metodou, kdy klient prostřednictvím mediátora hledá řešení svých problémů. Jedná se například o sousedské spory, pracovní a podobně. Jsou to konflikty, kdy se již jako by nenalézalo řešení mezi zúčastněnými subjekty.
- Skupinová práce je charakteristická velkou rozmanitostí a širokým polem působení. Sociální pracovník může nacházet uplatnění mezi seniory, rodiče a děti s handicapem, matky v mateřských centrech, lidé se závislostí a podobně. Je to prostor pro výměnu názorů a myšlenek, dostávají se zde nové pohledy na svůj problém.

Z hlediska poskytování sociálních služeb lze rozeznat cílové skupiny klientů sociální práce dle typologie a dle chování klientů. Dle typologie klienta se jedná o „sociálně patologické jevy, sociálně ekonomické problémy, problémy věku, sociální skupiny ,zdravotní problémy a zdravotní postižení.“ Další části dělení zahrnují klienti se specifických chováním, které vyžaduje od sociálního pracovníka určité specifické přístupy. Jedná se o chování klienta, který je“ agresivní, používá manipulativní chování, používá odpor jako ochranu, dále se jedná o mlčenlivého klienta, klienta s projevy deprese a sebevražednými sklony.“ (Mátel, 2019, s.45-49)

Obrázek 2 : Cílové skupiny sociální práce, vlastní tvorba

Sociální pracovníci, poskytování sociálních služeb

Sociální práce se realizuje v sociálních službách. Realizují ji profesionální sociální pracovníci, kteří klientům pomáhají naplňovat jejich cíle, programy, plány a pomáhají k naplnění sociálních potřeb. Mimo jiné pracují v sociálních službách také například ošetřovatelky, psychologové, pedagogičtí pracovníci a nekvalifikovaní zaměstnanci. Odbornost sociálního pracovníka by měla být zejména v oblasti zdravotní péče, psychologie, sociologie a jiných příbuzných oborů. (Matoušek a kol. 2007, s.179-180)

Sociální práce vychází z etických hodnot a legislativních norem, přičemž dodržují lidská práva, humanismus a sociální spravedlnost. Sociální pracovník vychází z etických norem, vzdělání a odborné kvalifikace. Zkušenosti použije při odborné práci s uživatelem sociálních služeb. (Malík Holasová,2014,s.17-18)

U sociálního pracovníka se předpokládají znalosti z různých oborů, řešení problémů klienta a vstřícný přístup ke klientovi. Náplní práce sociálního pracovníka je pomoc klientům v životních obtížích, pomoc klientovi k dosažení společenského uplatnění, pomoc rodinám i jednotlivcům. Nejdůležitějším úkolem sociálního pracovníka je naplňování individuálního lidského potenciálu. (Matoušek,2013. s.11)

Poskytování sociálních služeb není zcela jednoduchá záležitost. Podmínky registrace sociálních služeb upravují § č.78-87 Zákona č. 108/ 20006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Sociální služby musí splňovat určité kvality a normy. Kvalita sociálních služeb je hodnocena prostřednictvím standardů kvality v sociálních službách. Kvalitu kontrolují inspektoři. Služby musí být registrovány u krajského úřadu. (Galová, 2011, s.32)

Oblasti poskytování sociálních služeb se jedná o příjemce, zadavatele a poskytovatele. Poskytovatel je organizace nebo osoba, která poskytuje služby. Zadavatel je ten, který sociální služby financuje, zřizuje a organizuje. Jedná se o obec, kraj ,stát. Příjemce je klient, který sociální službu přijímá. (Malík Holasová, 2014,s.43-44)

Dle Zákona č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, státní správu podle tohoto zákony vykonávají "Ministerstvo práce a sociálních věcí ,krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, okresní správy sociálního zabezpečení, Úřad práce České republiky- krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Praha“ (§5,ods.1, Zákona č. 108/2006 Sb.,ve znění pozdějších předpisů)

Zřizovatele sociálních služeb mohou být obce v ČR, kraje a MPSV. Od roku 2007 lze o dotaci na sociální službu požádat prostřednictvím krajských úřadů. Zřizovatelem můžou být i nestátní veřejné organizace, které finance na zřizování můžou čerpat z rozpočtů obcí, krajů a ministerstev. Za poskytovatele sociálních služeb lze považovat také občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a církevní právnické osoby. Zřizovatel je odpovědný za práci poskytovatele a klient je ten, kdo využívá sociálních služeb (Matoušek a kol, 2007, s.12) Legislativní vymezení zřizovatelů sociálních služeb nalezneme dle Zákona č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Jsou nimi územní celky, právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby, ministerstvo, příspěvkové organizace a jiné. (§6, Zákon č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.)

2.3 Historie sociální práce v České republice

Na území dnešního státu se již od středověku vytvářela síť institucí, které dnes známe pod pojmem sociální práce. Vrchol vzniku sociální práce se datuje před druhou světovou válkou. V období komunistické vlády se změnilo vnímání pohledu na sociální práci, změnila se centralizace pomoci a zrušil se nestátní sektor. S historií sociální práce se pojí již ve středověku pomoc lidem postižených epidemií, hladomorem, obživou, bydlením a jinými problémy a nemocí spojených s dobou středověku. Instituce, které se starali o lidi s problémy

jsou především církve. Zakládaly se sirotčince, nemocnice a útulky pro chudé. Tyto organizace pomáhaly zmrzačeným, starým, sirotkům, slepcům atd. (Matoušek a kol., 2007, s.111-112)

V roce 1918 se vzniklá nová republika podotýkala s nelehkou situací. Největším problémem bylo zásobování obyvatel potravinami. V Československu hrozil hladomor. Největší skupinou potřebující sociální pomoc byli váleční veteráni, invalidé, pozůstalí členové těch, kteří se z války nevrátili. Bylo zde velké množství vdov, sirot a žebráků. Sociální péči poskytovali veřejnoprávní a soukromoprávní instituce. Důsledkem války mnoho lidí nemělo dostatek potravin. V ČSR a okolních státech se zřizovaly spolky pro ochranu osob. Vznikl České srdce, který organizoval stravování na venkově, vzniklo ministerstvo sociální péče, sociální pojištění dalo zaměstnancům materiální podporu pro případ nemoci, stáří nebo invalidity. Dalšími významnými institucemi, které získaly ocenění byl například Československý červený kříž, Masarykova liga proti tuberkulóze nebo Ústřední prázdninová péče. Dále se na sociálních aktivitách podíleli odborné úřady a ústavy (úřady pro péči o válečné poškozence, orgány bezpečnostní správy, ústavy pro péči o mládež a podobně.) Ústředním úřadem, jak již bylo zmíněno, bylo ministerstvo sociální péče. Spravovalo některé působnosti, například péče o mládež, bytovou a stavební jednotku, péče o válečné poškozence, sociálněpolitickou problematiku a další problémy. (Matoušek a kol.2007, s.118-122)

Vývoj sociální práce v roce 1945 prošel radikálními změnami. Docházelo ke znárodňování majetku osob spolupracujících s fašistickým režimem a odsunu německého a maďarského obyvatelstva z pohraničí. Počet příslušníků majetných tříd byl podstatně nižší, stejně tak se snížil počet nejchudších. V roce 1948 byl ze Sovětského svazu převzat model centrálního plánování v oblasti sociální politiky a sociální péče. Stát na čele s Komunistickou stranou Československa znárodnil podstatnou část majetku jedinců i korporací. Sociální péče byla závislá na státních úřadech a byli jimi financované i organizace. Předpokladem bylo, že v socialismu bude dostatek pracovních míst a nebude nezaměstnanost, rozsáhlé změny vznikly v zákonech. Bylo zrušené domovské právo, Ústav pro péči o uprchlíky. Stát převzal všechny charitativní organizace, domovy, výchovné ústavy, dětské domovy. Sociální péče byla redukována do poskytnutí finančních dávek. O osoby v nepříznivé životní situaci se starali řádové sestry a sociální pracovníci. Nesmíme zapomenout také na to, že v době

reálného socialismu byly sociální problémy interpretovány jako „nemoc“ a proto nebyly medializovány.

Po roce 1989 se začaly objevovat sociální problémy, jejichž řešení bylo třeba dohledat či modifikovat, protože za dřívějšího období byly tyto problémy řešeny okrajově. Obnovilo se vzdělávání sociální práce na vysokoškolské úrovni. Mezi první problémy patřila prostituce, bezdomovectví, migrace, začlenění vojáků propuštěných po amnestii z výkonu trestu. Byla zde otázka, jak začlenit uprchlíky, cizince. Bylo potřeba řešit romskou situaci. Po roce 1989 vznikla tisíce nevládních organizací, které se zaměřovali na sociální a zdravotní problémy. Důležité je zmínit, že Česká republika usilovala o přijetí do EU, proto bylo nutné koordinovat svou legislativu, praxi sociálních služeb i výchovu sociálních pracovníků. Zájmy profesionálů v ČR hájí Společnost sociálních pracovníků a Komora sociálních pracovníků. (Matoušek, 2007, s.151-153)

2.4 Centrum sociálních služeb Kyjov, příspěvková organizace města Kyjova

Součástí Centra sociálních služeb města Kyjova je také Azylový dům pro matky s dětmi v Kyjově, ve kterém byla vykonána praktická část méj bakalářské práce. Přiblížíme si historii vzniku Centra sociálních služeb Kyjov, poskytování jednotlivých sociálních služeb a komunitní plánování sociálních služeb města Kyjova.

Centrum sociálních služeb Kyjov (dále jen CSS) je příspěvková organizace s právní subjektivitou, byla zřízená Městem Kyjovem, dne 6.12. 1994. Nesla název „*Pečovatelská služba města Kyjova*“. Bylo zřízeno 30 bytů zvláštního určení, které byly převážně určené klientům pečovatelské služby. V roce 2005 bylo zřízeno dalších 40 bytů, které sloužili pro zdravotně a mentálně handicapované klienty. Od 1.1.2007 se zařízení přejmenovalo na „Centrum sociálních služeb Kyjov, příspěvková organizace města Kyjova“. Vykánávají se zde služby v souvislosti s platností zákona č. 108/ 2006 SB., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Kromě pečovatelské služby, kterou zde poskytovali klientům, se zde rozšířili další sociální služby, jako je například osobní asistence, denní stacionář a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Od 1.1.2017 vznikl z Krátkodobého ubytování pro matky s dětmi a ženy v tísni Azylový dům. CSS Kyjov nyní sídlí na Třídě Palackého 67/7, 69701 Kyjov. (CSS Kyjov,2021)

Sociální služby na území Kyjovska

CSS poskytuje služby sociální péče a sociální prevence. Dle Zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách můžeme objasnit pojem sociální péče jako službu, která „napomáhá osobám zajistit jejich psychickou a fyzickou soběstačnost, s cílem podpořit život v jejich přirozeném sociálním prostředí a umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení. Každý má právo na poskytování služeb sociální péče v nejméně omezujícím prostředí“ (§38 Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů)

CSS Kyjov poskytuje služby v oblasti sociální prevence a to zejména služby v Azylovém domě pro matky s dětmi a Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Služby sociální prevence „napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby.“ Cílem této služby je napomáhat osobám v jejich nepříznivé sociální situaci a uchránit společnost před nežádoucími sociálními jevy ve společnosti. (§53 zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů)

Pečovatelská služba

Služba umožňuje lidem co nejdéle zůstat ve své domácnosti, zajišťují jim potřebnou péči. CSS pomáhá rodinným příslušníkům pečovat o osobu blízkou v době, ve které se nemohou o ní starat. Tato služba se poskytuje i rodinám s dětmi v předškolním věku v nepříznivé životní situaci.

Služba je určena seniorům nad 65 let a dospělým osobám se zdravotním postižením, kteří jsou omezeni ve své soběstačnosti a potřebují pravidelnou pomoc jiné osoby. Také je poskytována rodinám s dětmi v předškolním věku, jak již bylo zmiňováno.

Služba je poskytována každodenně v rozsahu od 7:00- 20:00 hodin, včetně víkendů a svátků. Služby jsou zpoplatněny. Nejdříve je potřeba dohodnout s klientem rozsah a četnost úkonů, s nimiž bude sociální pracovník klientovi na základě smlouvy pomáhat. Služba se vykonává v domácnosti uživatele. Jedná se například o přípravu jídla, péče o vlastní osobu - hygiena, nácvik chůze, úklid v domácnosti, pomoc s nákupem nebo například doprovod k lékaři.

Osobní asistence

Tato služba, kterou poskytuje CSS Kyjov je podobná pečovatelské službě, nicméně je to pouze terénní služba, nikoliv ambulantní, jak je tomu u pečovatelské služby. Také se nejdříve musí sepsat požadavky klienta. Osobní asistentka dochází do domácnosti uživatele. Je mu nápomocná s chodem domácnosti, s pomocí vyřízení vlastních záležitostí, s doprovodem k lékaři a podobně. Služba je zpoplatněna a lze jí využít nepřetržitě.

Denní stacionář

Do denního stacionáře klient přichází sám, nebo může využít přepravy CSS Kyjov, která mu pomůže s dopravou do sociálního zařízení. Služba je opět zpoplatněna. Klient tráví svůj čas v denní stacionáři, sociální pracovnice nabízí řadu činností, do kterých se klient zapojuje. Například se jedná o procvičování paměti, výtvarnou a tvořivou činnost, relaxaci, pohybové aktivity a jiné činnosti, které rozvíjí schopnosti a dovednosti klienta. Služba nabízí také péči o vlastní osobu, zejména pomoc s oblékáním, hygienou, stravou. Tato služba je k dispozici v pracovní dny od 8:00-15:00 hodin.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Služba pomáhá rodinám s dětmi v oblasti Kyjovska v situacích, které hůře snášejí. Služba funguje na principu úzké spolupráce sociální pracovnice a rodiny, řeší vzniklé situace, které rodinu ohrožují. Podílí se na návrzích možných postupů, ale konečné rozhodnutí ohledně řešení problémů je vždy na rozhodnutí rodiny. Tato služba je poskytována bezplatně, každý pracovní den v určitou hodinu. Cílem sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi je vést rodinu k samostatnosti jednání a řešení svých problémů. Dalším cílem je, aby rodina zvládala péči o děti s ohledem na věk a jejich přirozený vývoj. Tento cíl se zaměřuje na školní prospěch, na zdraví dítěte a na zájmy. Důležitým cílem je také, aby rodina zvládala hospodaření s penězi, a to zejména splácení dluhů, naučit se také šetřit. V neposlední řadě sociální pracovnice podporuje rodinu s jednáním se školou, úřady, vede jí k samostatnosti.

Služba je určena: rodinám s dětmi v nepříznivé sociální situaci; matkám, otcům nebo osobám, které mají dítě svěřeno do vlastní péče; rodinám se kterých byly děti odebrány a usiluje se o jejich návrat; těhotným ženám se sníženou dovedností postarat se o svoje nastávající dítě a o sebe; dětem a mládeži ze sociálně problematického prostředí.

Azylový dům pro matky s dětmi

Služba je spolufinancována z projektu „Vybrané služby sociální prevence na území Jihomoravského kraje“. Azylový dům pomáhá ženám a matkám s nezaopatřenými dětmi najít vhodné bydlení, naučit se hospodařit s financemi, upevnit kontakt s rodinou. Žadatelka, která se ocitla bez přístřeší kontaktuje sociální pracovníci, zda je volný pokoj a následně se může přestěhovat. Služba je nepřetržitá, zpoplatněná a je sepsána maximálně na 1 rok.

Sociální pracovníce jsou nápomocné matkám vyrovnat se s krizí způsobenou ztrátou bydlení. Pácháním trestní činnosti a podobně. Pracovníce pomáhají klientkám hledat bydlení, pomáhají s přípravou stravy, pomáhají při hledání vhodného pracovního místa, učí klientku hygieně.

Cílová skupina jsou: rodiny s dětmi; oběti domácího násilí; oběti trestního činu; osoby bez přístřeší; osoby v krizi. Tato služba není určena matkám závislým na návykových látkách; ženy s infekčním onemocněním; ženy se středním až těžkým zdravotním handicapem; ženy které nespádají do cílové skupiny. (CSS Kyjov,2021)

Komunitní plánování sociálních služeb na území Kyjovska

Komunitní plánování sociálních služeb úzce souvisí s poskytováním sociálních služeb v Centru sociálních služeb Kyjov. Nyní si vyjasníme, co znamená komunitní plánování, jaké jsou cíle do budoucna a čeho jsme prozatím dosáhli na Kyjovsku.

Komunitní plánování sociálních služeb (KPSS) je jednou z metod, jak efektivně rozvíjet sociální služby v rámci dané lokality (obec, kraj, región.) tak, aby nabídka sociálních služeb odpovídala poptávce po těchto službách. Centrum sociálních služeb Kyjov využívá komunitního plánování, a to zejména v obcích, které jsou odlehlejší. Cílem KPSS procesu, je rozvíjet sociální služby tím směrem, aby reagovaly na aktuální potřeby jejich uživatelů, byly dostupné, kvalitní a finanční prostředky na jejich zajištění byly vynakládány efektivněji, tam kde je to skutečně potřebné. Posláním komunitního plánování sociálních služeb Kyjovska je podporovat takové aktivity, které povedou ke zlepšování kvality života občanů Kyjovska a posilování solidarity, sociální integrace, vlastní odpovědnosti.

Základním principem KSS je spolupráce uživatele, zadavatele a poskytovatele. Uživatelem je myšlen potenciaální klient, který bude využívat službu. Zadavatelem jsou subjekty, které službu platí, zřizují a organizují a poskytovatelem je pak prodávající, uskutečňující sociální

službu. Většinou se jedná o nestátní neziskové organizace, příspěvkové organizace. KPSS se věnuje třem pracovním skupinám a to: osobám a rodinám v ohrožení; v problémech a krizích; seniorům a osobám se zdravotním handicapem; osobám s duševním onemocněním a mentálním postižením. (Komunitní plánování sociálních služeb Kyjovsko,2021)

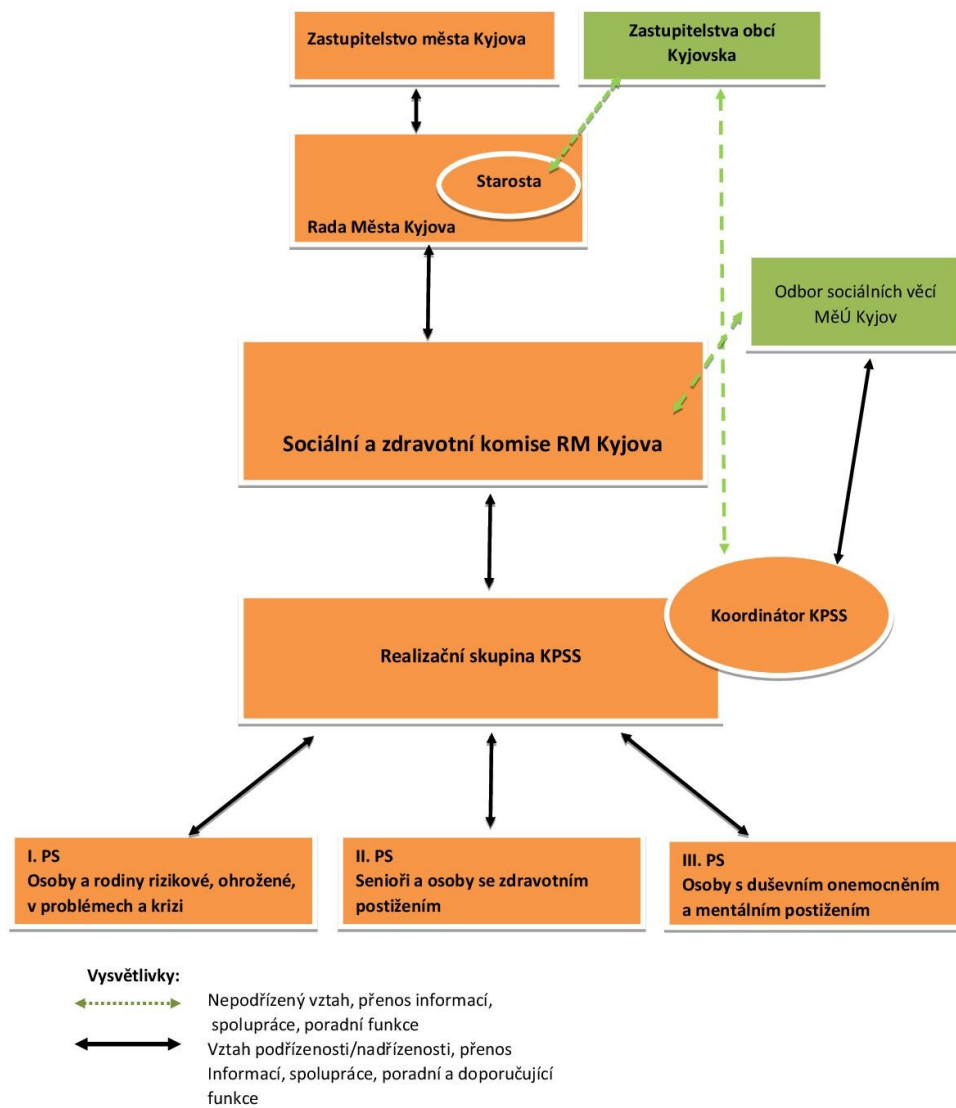
Vznik komunitního plánování na Kyjovsku

Komunitní plánování se na Kyjovsku začalo v roce 2007. Byly schválené 3 pracovní skupiny ze zastupitelů, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb. Byla zde také koordinační – řídicí skupina, která měla na starost zadávání a schvalování postupu práce v rámci metod KPSS, sledování plnění plánu KPSS a spolupráce s městy (obcemi, regiony). Od roku 2010 do roku 2020 byly vytvořeny a realizovány 3 „Střednědobé komunitní plány na Kyjovsku“, které na sebe navazovaly. Podařilo se dostat do povědomí veřejnosti o problematice sociálních služeb a možnost pomoci lidem v nelehké životní situaci. Obce na Kyjovsku začali spolupracovat v rámci KPSS a zlepšení sociálních služeb pro občany. Cílem v budoucnu je zejména pomoc lidem, kteří do potřebují. Další je informovanost občanů o možnosti využití sociálních služeb, pokud se ocitnou v nelehké životní situaci. V neposlední řadě je dalším cílem spolupráce poskytovatelů sociálních a povědomost zadavatelů (obce, města) o možnostech investic svých financí do plánu rozvoje sociálních služeb.

Současně se na procesu rozvoje KPSS podílí 50 osob, zejména odborníci z pomáhajících profesí (sociální pracovníci, psychologové, pedagogové speciální pedagogové a další odborníci). Koordinátorka KPSS je paní Bc. Jana Novotná se sídlem na Městském úřadě v Kyjově, odbor sociálních věcí a školství.

(Komunitní plánování sociálních služeb Kyjovsko,2021)

ORGANIZAČNÍ STRUKTURA KPSS Kyjovska a její vztahy k dalším subjektům relevantním pro sociální oblast a oblast komunitního plánování

Obrázek 3: Organizační struktura KPSS Kyjov,2021

Shrnutí kapitoly

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů pojednává zejména o pomoci a podpoře fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci, dále upravuje činnost sociálního pracovníka, který vykonává svou činnost v sociálních službách a v neposlední řadě je cílem vytvořit takové podmínky, které budou sloužit k uspokojování oprávněných potřeb klienta. Dle zákona o sociálních službách se jedná o poskytnutí sociálních služeb klientovi v nelehké životní situaci, a to prostřednictvím sociálního poradenství, služeb sociální péče a služeb sociální prevence. Tyto služby se můžou dělit na služby ambulantní, terénní nebo pobytové.

Služby sociální práce se vážou na jednotlivce, kolektiv nebo skupinu. Tyto služby jsou vázané na aktuální situaci klienta. Využívá se zde několika metod. Jedná se o případovou práci, krizovou intervenci, komunitní práci, mediaci nebo skupinovou práci. Cílovými skupinami sociální práce jsou osoby v nepříznivé situaci, fyzicky nebo psychicky týrané osoby, bezdomovectví, mentálně handicapovaní lidé nebo lidé, kteří mají zlé životní návyky.

Sociální služby se poskytují formou ambulantní, terénní nebo pobytovou. Tyto služby poskytují sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách, psychologové, ošetřovatelé, pedagogové a další specializovaní pracovníci v zařízení sociálních služeb. Podmínky registrace sociálních služeb upravuje Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách. Rovněž musí zařízení sociálních služeb splňovat normy a kvality, které jsou kontrolovány.

Historie sociálních služeb se datuje již od středověku jako síť sociální práce. Z historie se dovídáme, že již ve středověku církev pomáhala lidem trpícím hladomorem, ztrátou bydlení, sirotám, lidem postiženým epidemií a podobně. Zakládaly se sirotčince, chudobince a nemocnice. Největším vrcholem rozmachu sociálních služeb je období před druhou světovou válkou. V období vlády Komunistické strany se změnil pohled na sociální práci, došlo ke změně centralizace pomoci a zrušil se nestátní sektor. Po roce 1989 se začaly objevovat problémy, které byly třeba modifikovat, protože za dřívější éry tyto problémy byly řešeny velmi okrajově. V té době začaly vznikat různé organizace pro řešení problémů bezdomovectví, prostituce, drog, migrace a podobně. Poslední kapitola se věnuje Centru sociálních služeb města Kyjova, zejména typy sociálních služeb, které jsou dostupné na území Kyjovska. V praktické části mé bakalářské práce spolupracuji s uživatelkami Azylového domu pro matky s dětmi v Kyjově, tato sociální služba je pro uživatelky realizována Centrem sociálních služeb města Kyjova.

3 AZYLOVÉ DOMY PRO MATKY S DĚTMI

Azylové domy jsou převážně určeny pro matky s dětmi, které jsou v nelehké životní situaci. Nemají dostatečný příjem pro své bydlení, jsou rozvedeny, zadluženy a podobně. Jak již bylo zmíněno, azylové domy mohou sloužit také pro ostatní osoby. Lidé bez domova potřebují najít své místo na dočasné bydlení, své zázemí. V případě odmítnutí pomoci ze strany rodiny, se obraceni o pomoc v sociálních službách. Často využívají několik druhů azylových aktivit, nejčastěji přichází do nocleháren, krizových center, nízkoprahových denních center a azylových domů. Vzhledem k tématu mé bakalářské práce se budeme věnovat klientkám azylových domů pro matky s dětmi.

Autorka Navrátilová popisuje azylové domy pro matky s dětmi jako útočiště při ztrátě bydlení a při řešení krizové situace, kterou matky nedokážou sami vyřešit. Důležitost zde klade autorka na ztrátu bydlení a na přechodné ubytování pro klientky, po dobu, než se vyřeší jejich krizová situace. Azylové domy pomáhají matkám při uplatňování jejich práv a oprávněných zájmů, při obstarávání osobních záležitostí, při zajištění stravy, ubytování na přechodnou dobu. (Navrátilová, 2013, s.428-429) Termín azylový dům je úzce spjatý s pojmem bezdomovectví. Hradecký (2007, s.30) vymezuje bezdomovectví a azylový dům v určitém souladu se ztrátou bydlení. „Na jedné straně zákon o azylu zná azylová zařízení pro cizí státní příslušníky žádající o azyl, na druhé straně zákon o sociálních službách definuje azylové domy jako sociální službu pro osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, tedy pro bezdomovce.“

Poskytování azylového domu upravuje zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách a dále Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se upravují některá ustanovení zákona o sociálních službách. Dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách uvádí poskytování azylových domů osobám v nepříznivé životní situaci, zákon stanovuje poskytování ubytování na přechodnou dobu, stravu nebo zajištění stravy.

Vyhláška č. 505/2006 Sb., popisuje pravidla při poskytnutí stravy a ubytování v azylovém domě, také popisuje výše úhrady za poskytování sociálních služeb. Částka za ubytování činí 130Kč/ denně. V případě rodiny s dětmi je částka za dospělou osobu 100Kč/ den, dítě 70 Kč/ den. Strava činí 75 Kč/ oběd, v případě celodenní stravy 170 Kč/ den. (Vyhláška č. 505/2006 Sb., se kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, část. 2, s.22-23)

Charakteristika a typologie konkrétních azylových domů nejsou legislativně ukotveny.

3.1 Poslání azylových domů

Služeb azylového domu můžou matky využít v případě, že se necítí doma bezpečně a nevyužijí pomoci od svých nejbližších. Posláním azylových domů je, aby se matky cítily bezpečně, mohli vyřešit svou budoucnost a měli vyřešené dočasné bydlení. Se službou úzce spolupracují intervenční centra, která pomůžou vyhledat dostupný pokoj pro matku s dítětem. V případě, že se nenajde volné bydlení v azylovém domě, pracovníci intervenčního centra pomůžou matce najít co nejrychleji alternativní náhradu bydlení. V azylovém domě můžou ženy vést samostatný a plnohodnotný život. Matkám je přidělen pokoj nebo apartmán. Nesmíme zapomenout, že v každém azylovém domě funguje nějaký společný řád, který je také třeba dodržovat. (Buskotte,2008, str.112-113)

Pod křídly azylových domů matky mají dostatek času promyslet si, co se svou budoucností, jestli se vrátí zpět domů nebo si najdou své vlastní bydlení. Některé matky s dětmi využívají službu několik dní, jiné týdny nebo měsíce. Během pobytu mají ženy možnost být v kontaktu s profesionálními vyškolenými odborníky, které klientka potřebuje. (Buskotte, 2008, str.113) Hradecký vymezuje azylové domy pro muže, ženy, matky s dětmi, otce s dětmi nebo úplné rodiny. Za příčinu pobytu v azylovém domě uvádí nedostatek financí, ztrátu bydlení, problémy s alkoholem, problémy s návykovými látkami, manželské nebo partnerské problémy a v neposlední řadě jsou azylové domy útočištěm pro osoby propuštěné z výkonu trestu. (Hradecký a kol, 2007,s. 35)

Azylové domy pro matky s dětmi jsou často umístěné blízko centra, obchodů, škol. Domy jsou určeny ženám, které se ocitli v krizové situaci, kterou nejsou sami schopné vyřešit. (Průdková a Novotný, 2008, str.93)

3.2 Poskytnutí azylových domů v České republice

V České republice se řadí azylové domy do sociální služeb sociální prevence. Poskytují osobám bydlení na přechodnou dobu a stravu. Osoby v životní nouzi čerpají pasivní dávky hmotné nouzi. Jedná se o nástroj sociální politiky České republiky. Sociální zabezpečení je součástí sociální politiky státu. Jedná se o mechanismus, kdy sociální instituce poskytují lidem v nouzi ochranu, rady, peněžní nebo materiální dávky, služby (sociální služby). Pomáhají předejit sociálnímu vyloučení a odstraňují následky nepříznivé sociální situace. Sociální zabezpečení je realizováno sociálním pojištěním, státní sociální podporou sociálními službami a pomoci. (Duková a kol, 2013,s.68)

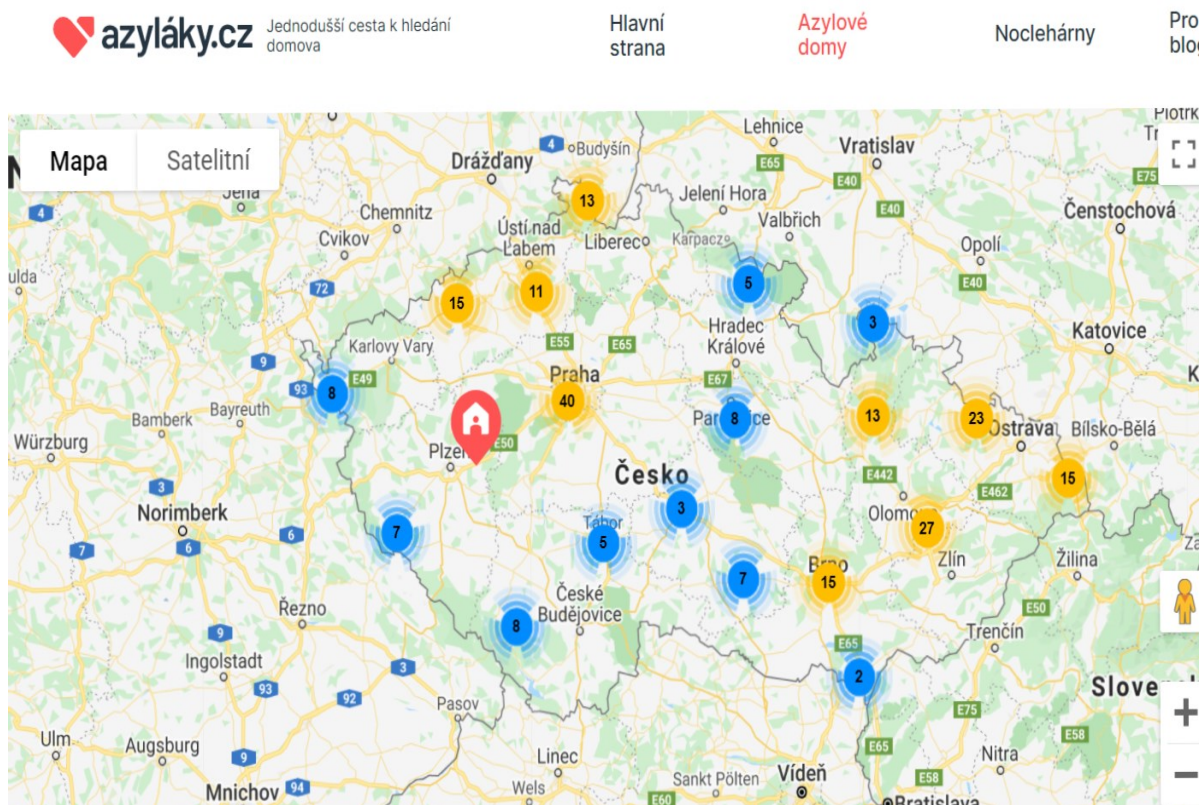
Lidé v nouzi často pobírají dávky v hmotné nouzi, není tomu jinak ani u matek v azylových domech. Nárok na dávky v hmotné nouzi vznikají všem, jejich příjmy nedosahují výše, které jsou stanovené zákonem č. 110/2006 o životním a existenčním minimu. (Kahoun, 2009, s.54)

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi stanovuje pravidla při poskytnutí hmotné nouzi. Upravuje „poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nachází v hmotné nouzi prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi.“ (§1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů)

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách reguluje provoz a poskytování sociálních služeb v azylovém domě. Zákon vymezuje soubor činností, které poskytuje azylový dům. Jedná se zejména o poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, ubytování a pomoc při zajištění právních náležitostí. (§57 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) Vyhláška č.505/2006 stanovuje základní činnosti při poskytování sociálních služeb a to zejména při poskytování stravy, poskytování ubytování a při uplatnění práv, oprávnění zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Vyhláška upravuje také výši úhrady za poskytování sociálních služeb v azylových domech. (§22 vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.)

Existuje mnoho organizací, které pomáhají lidem při řešení otázky na trhu s bydlením. Organizace se snaží zabránit sociálnímu vyloučení osob, předejít bezdomovectví. Lidé bez domova se často potulují ulicemi, málokdy se obrací na pomoc v oblasti sociálních služeb. Matky samoživitelky přichází také do problémů. Nejčastěji se jedná o problémy spojené s bydlením a financemi. Nezaměstnanost, žádné rodinné zázemí, rozvod, psychické nebo fyzické týrání od partnera nebo blízké osoby způsobuje to, že mnoho matek se obrací na sociální služby s prosbou o poskytnutí azylového domu.

Otázku azylových domů lze řešit v některých obcích v České republice formou prostupného bydlení. Tento model bydlení je založen na zásluhovosti klientek a její rodiny, která se ocitli v krizové situaci a můžou se tak postupně dostat až k trvalému vlastnímu bydlení. Nicméně formu prostupného bydlení kritizuje vláda, a to zejména z důvodu nedostatku volných bytů pro sociální účely, které obec poskytuje v krizové situaci a nedostatek bytových jednotek pro více početné rodiny. (Froňková,2018. s.76)

Obrázek 4: Mapa azylových domů v České republice, 2020

3.3 Poskytnutí azylových domů v zahraničí

Sousední země se staví k řešení krizové situace matek podobně jako u nás. V zemích existují azylové domy na podobném principu. V Rakousku a na Slovensku je situace stejná jako v České republice. Německém prostředí azylové domy mají nahradit plnohodnotnou rodinu, poskytují dva druhy pomoci, a to pomoc při výchově a krizovou intervenci (Evers, Heinze a Olk, 2010) Slovenská republika zřizuje azylové domy na stejné bázi, jako je tomu u nás. Řídí se „Zákonem.448/2008 Zb., zákon o sociálních službách a o změně a doplnění Zákona č.445/1991Zb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).“ V Polsku je problematika azylových domů spojena s bytovou problematikou. Nabízí se zde rodinám i jednotlivcům okamžitá psychologická pomoc, sociální poradenství nebo poskytnutí útočiště po dobu tří měsíců. (Ministerstwo rodziny, pracy i polityki społecznej, 2017)

V průběhu celé historie světa se podporovaly ženy ve snaze o bezpečí, hlavním problémem byla hrozba újmy, ať již díky náboženskému vyznání nebo problémům v rodině. Nyní

nahlédneme, jak se okolní země stavěli a staví k otázce pomoci ženám a jejich rodinám v těžké životní situaci.

Dle zahraničních studií OSN, které se zabývají mimo jiné právy a rovnoprávností žen, lze dle jejich dostupných informací na webových stránkách společnosti OSN vyhledat začátky poskytování azylových domů pro ženy a jejich rodinu. Následující informace čerpám ze zahraničních webových stránek společností pro ochranu žen a dívek.

V roce 1960-1970 vzniklo ve Velké Británii a USA ženské hnutí, které se zabývalo násilím způsobených genderovou nerovností. První centrum pro ženy bylo zaznamenáno v roce 1971 ve Velké Británii ve městě Hounslow. Během pár let se postupně otevíraly další centra, která se zabývala násilím na ženách a mimo jiné také znásilněním. Ve Washingtonu v letech 1970-1980 vznikaly centra, která se zabývaly: matky s dětmi, které neměli vlastní bydlení; týranými ženami; právními, zdravotními a sociálními potřebami a v neposlední řadě se centra zabývala fyzickým a psychickým týráním.

V letech 1970_1980 vznikaly významné organizace také v západní Evropě, Severní Americe a Austrálii. Ve Velké Británii, Skotsku a Walsu vznikla organizace s názvem „*National Women's Aid Federation*“ s cílem pomoci ženám, které prchají před násilím. V Austrálii vznikla podpora žen v krizové situaci prostřednictvím australské vlády s názvem projektu „*Elsie Refuge*“ v Sydney v roce 1975.

Na přelomu století v letech 1980-2000 se stále více dostávalo do podvědomí, že násilí na ženách je porušením lidských práv a překážkou genderových nerovností. V těchto letech vznikaly v mnoha zemích napříč regiony centra pro podporu žen a jejich rodin v nelehké životní situaci. V současnosti funguje Světová konference o azylových domech pro ženy, která má sídlo v Kanadě a vznikla v roce 2008, následně byla vytvořena „Globální síť azylových domů pro ženy“. V Evropě funguje projekt s názvem „Zpráva o zemi – kontrola reality evropských služeb pro ženy a děti, které přežili násilí: právo na ochranu a podporu“. Další organizací v Evropě je organizace s názvem „Chránit-identifikace a ochrana vysoce rizikových obětí násilí na základě pohlaví.“

Organizace v zahraničí:

- USA: Domestic Violence Counts 2011. A 24hour census of domestic violence shelters and services
- Spojené království: Map of Gaps 2: The postcode lottery of Violence against Women support services in Britain (mapa azylových domů)

- Keňa: What's Being Done About Violence Against Women And Girls: Mapping Kenya's Civil-Society Organizations (mapa organizací, zabývajících se násilím na ženách a dívkách)
- Italy, Belgium and Spain: The Daphne III Programme, 2007-2013
- Canada: Shelters for Abused Women in Canada 2010 (útulky pro týrané ženy)
- South Africa: Shelters Housing Women Who Have Experienced Abuse (azylové domy pro týrané ženy, které zažily zneužívání)
- Southern Africa: SADC Gender Protocol Barometer

(The history and origin of women's sheltering, 2012)

Příčiny pobytu v azylových domech pro matky s dětmi

Moje bakalářská práce se zabývá matkami s dětmi, které přichází do azylového domu z důvodu nelehké životní situace. Ztratily bydlení, nemají dostatek finance, jsou matkami samoživitelkami, chybí podpora v rodině a mnoho dalších problémů

Navrátilová dělí matky, které přichází do azylového domu následovně:

- ženy a matky s dětmi, které jsou oběťmi domácího násilí
- ženy a matky s dětmi bez přístřeší, nebo žijící v bytových podmínkách, které nevyhovují základním životním podmínkám
- ženy a matky v krizové životní situaci
- ženy a matky žijící v nevyhovujícím rodinném prostředí, které narušuje výchovu dítěte a jeho správný vývoj (Navrátilová, 2013, s. 430)

Nyní si vyjasníme některé problémy matek, které se pojí k rozhodnutí bydlet v azylovém domě,

Matky v nelehké životní situaci, osamělé matky

Převážná rodina s jedním rodičem jsou osamělé matky. V některých případech dochází k tomu, že rodinu tvoří otec a děti, ale ve většině případů jsou to osamělé matky. Faktorů pro život osamělé matky může být několik, například nezralost ženy, nejistá budoucnost, nesprávná volba partnera. Často se na osamělou matku společnost dívá jako na ženu, která udělala tzv. chybu. Sobotková ve své knize mimo jiné zdůrazňuje, že je důležité neposuzovat

osamělou matku, ale vnímat jí jako ženu, která darovala nový život. (Sobotková, 2012, s.171-172)

Osamělé matky můžeme dělit do tří skupin:

- „Osamělé matky, kterým zemřel partner – vdovy s dětmi.
- Osamělé matky s dítětem z rozpadlého manželství
- Osamělé matky, které záměrně chtějí být svobodné a dítě mají s partnerem, se kterým nechtějí tvořit dlouhodobý vztah“ (Sobotková, 2012, s.171)

Okolní prostředí se chová ke vdovám s dětmi většinou shovívavě, lidé je často litují. Naopak k matkám z rozpadlého manželství se společnost chová moralizující, často bývají posuzovány, že neudržely manželství kvůli svým dětem. K terminologii matek, které chtějí být svobodné můžeme přiřadit také matky, které si dítě adoptují nebo jej přijmou do pěstounské péče. Problémy, které prožívají osamělé matky jsou větší než matky, které mají partnera. Již při těhotenství nemají osamělé matky takovou morální podporu, často se můžou cítit osamoceně. Svobodná matka se často setkává s odsuzováním okolí. Dítě může být zanedbáváno psychicky nebo fyzicky, matka nemá radost z jeho existence, bere jí jako překážku v životě. Pokud chybí otec v rodině, často je dítě deprimováno, chybí mu správný mužský vzor v rodině. Pokud chybí v rodině otec dítěte, často chybí autorita v rodině, dítě pak může být agresivní, asociální. Dalším problémem může být naopak přehnaná starostlivost ze strany matky. Matky chrání děti nadměrně před banálními situacemi v životě. (Dunovský a Dytrych, 1995, s.151)

Některé ženy jsou svobodnými matkami dobrovolně. Chaloupková (2007,s.131-133) uvádí výzkum, ve kterém se zaměřila důvody, které vedou k neuzavření sňatku při prvním dítěti. Jedná se o tři hlavní faktory, ve kterých se svobodné matky nacházejí. První skupinu tvoří nedobrovolně svobodné matky. Do této kategorie se řadí matky, které mají dítě s partnerem, který žije v manželském svazku s jinou ženou. Důvodem, proč nevstoupily do manželství, byl nesouhlas ze strany partnera – otce dítěte. Další kategorií jsou tzv. „liberální svobodné matky“. Tyto ženy uvádí jako hlavní důvod zbytečnost uzavírání manželství. Některé z nich si nejsou jisté stabilitou vztahu. Další skupinu tvoří „pragmatické svobodné matky“, které také sdílí názor, že manželství je zbytečná instituce. Nicméně tyto matky spatřují jisté finanční výhody, pokud se jedná o svobodnou matku. Největším problémem, proč matky nejsou provdané, spočívá v nesouhlasu partnera a také v nejistotou budoucnost ve vztahu s partnerem.

Matky ohrožené domácím násilím

Domácí násilí je dlouhodobé a stupňující se psychické nebo fyzické týrání osob žijících ve společném obydlí nebo osob blízkých. Může se jednat o ponižování, vydírání, zastrašování. Jedná se o násilí mezi dospělými členy domácnosti, násilí na dětech, špatné zacházení se seniory a podobně. Ženy mají tendenci svého násilného partnera spíše chránit a jeho chování omlouvat a bagatelizovat. Mnohé ani nepovažují duševní útoky, týrání, sexuální obtěžování za trestní čin a připadá jim to jako normální stav v manželství.

V současné situaci se násilí na ženách v domácnostech často stupňuje. Je to dáno situací, kdy kvůli epidemií Covid-19 musíme trávit více času doma. Dle výzkumu „Domácí násilí na ženách v souvislosti s pandemií Covid-19“ se ukazuje, že pandemická situace přinesla navýšení počtu řešených případů domácího násilí i zvýšení intenzity prožívaných situací, a především v případech, kdy oběť s násilnou osobou bydlí, případně je s ní v častém styku, zvýšila jeho dramatickosti. (Nyklová a Moree,2021,s.172)

Obecně pod pojmem domácího násilí se většinou rozumí opakované psychické fyzické nebo stupňující povahy mezi manžely nebo partnery. Násilí v rodině může mít různé konkrétní podoby týrání, zanedbávání před děti, seniory nebo psychické či fyzické týrání mezi mužem a ženou. (Buskotte,2008, s.42)

Domácím násilím se nemyslí jednorázový incident, spor nebo vzájemné potyčky mezi partnery. Mach a Šmolka (1999,s.161) upozorňují na fakt, že domácí násilí nenalezneme v rodinách charakteristických s nižším vzděláním, právě naopak. Velmi často dochází k těmto případům v rodinách s vysokoškolským vzděláním a velmi dobrou životní úrovní. Dalším faktem je také nepochopení oběti domácího násilí ze strany úřadů, případně policie.

Buskotte(2008, s.39-40) ve své knize popisuje 4 znaky domácího násilí: „Opakování a dlouhodobost, eskalace nevěřejnost a v neposlední řadě jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilní.“ Ze sociologického hlediska se jedná o násilí tehdy, je-li vykonáván na osobu tlak s cílem člověka ponížít nebo zranit. Jako násilí je chápáno všechny formy ubližování a utlačování. V odborné oblasti hovoříme dle Buskotte o čtyřech formách základního členění násilí, jedná se o: „násilí fyzické, duševní, sexuální a ekonomické.“ Toto tvrzení je založeno na teoretické formě, tudíž může být nepřesné, v praxi se setkáváme s prolínáním těchto čtyř forem, většinou všechny spolek úzce souvisí.

Nyní si charakterizujeme jednotlivé formy násilí: (Buskotte, 2008, s.41-42)

- Psychické násilí: Často spjato se sexuálním nebo fyzickým násilím. Projevuje se tím, že je žena ponižována, je-li jí je nadáváno, nebo tehdy, říká-li její partner, že je ošklivá, hloupá. Další variantou psychického násilí bývá omezování, kdy se muž snaží svoji manželku všemi možnými prostředky izolovat od setkání se svou rodinou, přáteli. Může se jednat také o různé zastrašování ať už vůči manželce nebo dětem.
- Fyzické násilí: Pod tímto pojmem se nachází široké spektrum různých forem nebezpečných napadení a zneužívání. Začíná to nevinným pohlavkem, dále facko z, kopáním, škrcením. Fyzická osoba má na těle známky modřin, podlitin. Často vede fyzické násilí k pokusu o sebevraždu, v nejhorších případech smrti.
- Sexuální násilí: O sexuálním násilí mluvíme tehdy, je-li žena k pohlavnímu styku nucená, sex ze strany partnera je násilný, nucený. Začíná to naléháním k různým sexuálním praktikám, které jsou ženě nepříjemné. Tento stav souvisí s přesvědčením partnera o tom, že má na sex se svou partnerkou výhradní právo.
- Ekonomické násilí: Vyznačuje se tím, že o peníze žena musí prosit, není jí dovoleno o vlastních penězích rozhodovat. Další variantou je přesvědčení, aby žena nechodila do zaměstnání, nebo naopak je žena nucena chodit do zaměstnání a o jejím výdělku pak rozhoduje partner sám. Žena se bojí postavit partnerovi, nemá dostatek financí a je na něm prakticky závislá.

Žena je před násilím ve většině zemí chráněna zákony, ale málo z nich jej využívají. Nicméně, hlavním problémem je zejména stav osob, ve kterém se ocitají. Tímto jevem se zabývá mnoho autorů. Syndrom týrané ženy nelze jednoznačně vyčlenit. Tyto ženy často nejsou schopné jednat, cítí bezmocnost a v neposlední řadě se snaží chránit agresora. Dle Čírtkové (2008,s.29-30) se jedná zejména o změny v „emocionálních reakcích, změny v hodnocení vlastní osoby a ostatních lidí, dysfunkci psychických procesů a snížení akceschopnosti“. Týrané ženy zažívají mnoho příznaků. V oblasti emocionálních reakcí se jedná zejména o pocity viny, studu strachu. Dále můžeme pozorovat změnu chování v oblasti sebehodnocení, tyto ženy se často obviňují za vzniklou situaci, nevěří ostatním lidem. Ženy trpí poruchami spánku, často dochází k depresím. Nejhorším faktorem je nedůvěra k organizacím, které jsou jí nápomocné. V současnosti je domácí násilí stále smutnou skutečností, ale řada ustanovení o ochraně před domácím násilím se stala součástí právního řádu.

Kde matka nalezne pomoc, pokud se stala obětí domácího násilí?

V první řadě jsou to intervenční centra, která nabízejí řadu služeb. Jedná se například o „osobní konzultace, telefonické konzultace, odborné psychologické poradenství, právní poradenství, krizová intervence a další“ (Buskotte,2008, a.45) Další místa pro pomoc ženám jsou například poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, Asociace manželských a rodinných poradců, Dona linka, Bílý kruh bezpečí a v neposlední řadě Policie ČR. (Buskotte, 2008, s. 45) Případ fyzického (nebo jakéhokoliv) útoku je nutné hlásit na Policii ČR. Je třeba začít pracovat s příslušnými orgány, podat trestní oznámení, vyhledat lékaře a začít situaci řešit. (Mach a Šmolka, 1999, s.162)

Webová stránka Ministerstva vnitra České republiky nabízí seznam pomoci neziskových organizací poskytující pomoc obětem domácího násilí. Jedná se například o neziskové organizace: „Život 90, Bílý kruh bezpečí, ROSA- centrum pro týrané a osamělé matky, ACORUS, Krizové centrum RIAPS a další“ (Ministerstvo vnitra České republiky,2021)

Existují případy, kdy matky nepožádají o pomoc a týrání a zneužívání nedokážou ukončit. Nejčastějším důvodem je především pocit viny, který přisuzují zejména sobě. Některé ženy dokonce věří, že týrající osoby s nimi tak jednají z lásky a chtějí pro ně dobro. Další příčinou je strach z postoje rodiny a strach ze ztráty milovaného člověka. Matky se často bojí, jaký postoj rodině zaujme k týrání, jestli je neopovrhnu a rozhodnou se ukončit kontakt. Bojí se také toho, zda můžou i svých blízkých hledat slova útěchy, morální podporu a pomoc. V neposlední řadě patří mezi nejčastější případy odmítnutí pomoci obavy o zachování rodiny. Matky se často domnívají, že pokud začnou řešit týrání ze strany partnera, rodina se rozpadne a dostane se do finančních problémů. Ženy se část obětují pro zachování rodiny hlavně kvůli dětem, aby vyrůstali v úplné rodině, i když na úkor svého fyzického a psychického zdraví. Pokud žena partnera, který jí týrá miluje, je pro ni těžší požádat o pomoc. Domnívá se, že je to jediný člověk, který jí má skutečně rád. (Mufsonová a Kranzová,1996, s.185-190)

Ztráta bydlení, bezdomovectví

Dle posledních dostupných dat Českého statistického úřadu žilo v České republice v roce 2018 „83 tisíc osob v bytové nouzi, z toho 20 tisíc dětí“. (Kalenda, Glumbíková a Gojová, s.10-11) Tyto děti často vyrůstaly pouze s jedním rodičem, nejčastěji však s matkou. Tato skutečnost může mít neblahý dopad na vývoj dítěte. Bezdomovectví a s tím související život v azylových domech nebo ubytovnách může působit negativním dojmem v oblasti vývoje

dítěte. Ztráta domova se může projevit zhoršeným prospěchem ve škole, nedostatkem financí na pořízení školních pomůcek, šikanováním ze strany spolužáků. Do bytové nouze spojenou se strátou bydlení se každoročně dostává přibližně 11 tisíc domácností s dětmi. (Kalenda, Glumbíková a Gojová, s.11)

Bezdomovectví je velkým sociálním problémem v dnešní společnosti. V každém městě můžeme zahlédnout osoby, které se vyskytují většinou u nákupní zóny, posedávající na lavičkách. Často bohužel pod vlivem alkoholu, žebrající o peníze. Nejedná se pouze o muže, ale také ženy. Dle Vágnerové je více mužů bez domova, než žen. Přibližně 3:1. Pojem bezdomovectví se nevztahuje pouze k člověku, který nemá kde bydlet, ale také k jeho způsobu života. Lidé bez domova se často nedokážou začlenit zpět do společnosti, většina těchto jedinců se uspokojí s tímto životem a netouží po změně. (Vágnerová, 2004. s.748)

Hradecký a kol. (1996, s. 44-45) rozlišují tři základní dělení bezdomovectví. Prvním kritériem je, zda má jedinec místo k bydlení, které je vhodné k obývání, dalším kritériem je právní jistota a prostor pro svůj osobní život. Další dělení bezdomovectví:

- a) „skupina fenoménu zjevného bezdomovectví
- b) skupina fenoménu skrytého bezdomovectví
- c) skupina fenoménu potenciálního bezdomovectví“

Skupina fenoménu zjevného bezdomovectví – jsou to lidé bez domova, kteří přespávají na ulici, v noclehárnách nebo azylových domech. Do skupiny zjevného bezdomovectví patří největší počet bezdomovců. Se ztrátou bydlení úzce souvisí ztráta zaměstnání, finanční negramotnost, přerušování kontaktů s rodinou a často bezradnost zařadit se do společnosti.

Skupina fenoménu skrytého bezdomovectví-skupina lidí bez domova, kteří nalézají pomoc v noclehárnách, azylových domech a různých neziskových organizací. Tito lidé bez domova často nepřespávají „na ulici“, hledají pomoc u různých organizací. Největším problémem je nedostatek financí k zajištění vlastního bydlení.

Do skupiny fenoménu skrytého bezdomovectví patří také mladí lidé, kteří opustí rodiče ve snaze najít si vhodné samostatné bydlení, další skupinou jsou lidé propuštění z psychiatrických léčeben, kteří se snaží zařadit do společnosti.

Příčiny bezdomovectví bývají různé. Kromě ztráty zaměstnání, příjmu a bydlení lze pomýšlet také na výchovu a lásku v rodině. Na život jedince v dospělosti má velký vliv, do jaké rodiny se jedinec narodí. Pokud se jedinec narodí jako „nechtěné dítě“, je vystavován

stresu, odmítnutí nebo násilí, formulují tyto skutečnosti osobnost člověka, většinou negativně a může to být i jedna z příčin bezdomovectví v dospělosti.

Jedním z faktorů příčin bezdomovectví jsou negativní sociální návyky, pokud se jedinec vrátí z dlouhodobého výkonu trestu nebo psychiatrické léčby většinou nemá se kam vrátit, kontakty s rodinou jsou narušeny, osoba nemá přístřeší, finance, často dochází k životu na ulici. Dalším faktorem je neschopnost postarat se o rodinu, zajistit základní životní potřeby. Tyto překážky plynou z nedostatečné výchovy v dětství a neuvědomění si zodpovědnosti za svůj život. (Vágnerová, 2004, s. 749)

Lidé bez domova a také matky s dětmi bez domova mohou využít několik sociálních služeb, které jim na určitou dobu poskytnou ubytování, případně stravu. Mezi ubytovací služby patří například noclehárna, domy na půl cesty, nebo v Praze lidé bez domova mohou využít noclehárnu Lod' Hermes, která má kapacitu přes 200 lidí. Moje bakalářská práce se zabývá tématem azylových domů, proto také lidé bez domova mohou využít tyto služby. Azylové domy pro bezdomovce poskytnou ubytování přibližně do jednoho roku. Nicméně podmínkou jsou doklady a stálý příjem. Sociální pracovník je zde nápomocný ve vytvoření individuálního plánu. Azylové domy se mohou dělit pro osoby bez domova, pro matky s dětmi, pro duševně nemocné a podobně. Další z možností pomoci lidem bez domova je využití poraden pro bezdomovce nebo terénních služeb. (Vágnerová, 2013, s. 311)

Nezaměstnanost žen

Nezaměstnanost je považována za jeden z nejzávažnějších sociálních problémů současnosti. (Bakošová, 2013, s. 202) Nyní si definujeme nezaměstnanost u žen, jak to bylo vnímáno v minulosti a také nastíníme pohled od současnosti.

V poslední době ženy začaly pronikat do povolání, která mají určitý „mužský“ charakter. Ve velkých světových korporacích jsou ženy často dosazeny na významné posty. Lze jen stěží konstatovat, do jaké míry se tato nerovnost může v blízké budoucnosti změnit. V minulosti byly ženy často spojovány s ideálem „domácího krbu“, staraly se o domácnost a finance byly převážně na mužských ramenou.

V současnosti působí několik ekonomických faktorů, které odráží ženy ve snaze se zaměstnat. Dle evropského výzkumu z roku 2016, který se věnoval ženám na trhu práce, je zjevné, že míra zaměstnanosti žen ve všech členských státech EU je nižší, než míra zaměstnanosti mužů. Největším problémem se jeví velké rozdíly v odměňování žen a mužů,

kteřé můžou mít za následek diskriminaci žen na trhu práce. Dalším faktorem, který má negativní dopad v budoucnosti se jeví snížení produktivního věku žen. Nesmíme také opomenout dopad rodičovství. Matky jsou často nuceny se zaměstnat na částečný úvazek tak, aby mohly skloubit práci s výchovou dítěte. Pokud je žena zaměstnaná na částečný úvazek, nedosáhne dostatečného příjmu tak, jako kdyby byla zaměstnaná na plný úvazek. Nicméně, jedná – li se o matky samoživitelky, které žijí pouze s dítětem, není zde jiná možnost, jak matce s dítětem pomoci. (Evropský semestr- tematický přehled ženy na trhu práce,2016)

V současnosti je růst žen v zaměstnanecké sféře vyšší. Nicméně nabízí se otázka, jak zvládají zaměstnané ženy skloubit práci a rodinu. Často jsou odkázány na pomoc, zejména pomoc s výchovou dětí od svých nejbližších. Mnoho žen však nejsou ochotné pracovat. Vyhovuje jim hmotná a sociální pomoc od státu, tudíž nemají potřebu být zaměstnané. Dalším příkladem může být dobré finanční zabezpečení ze strany rodiny. Žena pracuje v domácnosti, stará se o výchovu dětí a muž finančně zabezpečuje rodinu. (Langmajer a Matějček,2011, s.340-341)

Shrnutí

Azylové domy pro matky s dětmi jsou určeny matkám s dětmi, které se ocitli v nelehké životní situaci. Služby azylových domů jsou řízeny Zákonem č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, azylové domy se řadí do oblasti služeb sociální prevence. Jsou poskytovány po dobu jednoho roku a slouží k vyřešení dočasné bytové otázky. Podmínkou ubytování jsou doklady totožnosti a příjem. V České republice existuje mnoho azylových domů a krizových center, které pomáhají matkám. Hlavními důvody k pobytu v azylových domech je ztráta bydlení, fyzické nebo psychické týrání ze strany partnera, matka samoživitelka, nedostatek financí a narušené vztahy v rodině. V azylových domech pracují sociální pracovníce, které jsou matkám nápomocné při vyřizování úředních dokumentů, výchově dětí nebo pomoci v domácnosti.

V zahraničí jsou také známy organizace, které pomáhají matkám a dětem v nelehké životní situaci, objevují se zde problémy s bydlením a financemi. Každá země má vlastní pohled na organizaci a strukturu azylových domů. Většinou se jedná o útulky pro týrané ženy a dívky. Na Slovensku a Polsku jsou azylové domy zřizovány na stejném principu, jako je tomu u nás v České republice. Naše sousední země Německo poskytuje pomoc matkám a dětem přímo v rodinném prostředí a pomocí krizové intervence.

Násilím na ženách se věnuje mnoho organizací, například Bílý kruh bezpečí, ROSA, Život 90 a podobně. Jedná se převážně o neziskové organizace. Mimo jiné můžou ženy využít pomoci při řešení svých problémů, zejména v oblasti odborného sociálního poradenství, v oblasti psychologie, oblasti finančního poradenství a dalších oblastech. Při řešení problémů, ať už se jedná o hledání zaměstnání, vyřizování sociálních dávek nebo pomoc při vyhledání lékaře jsou nápomocné klientce azylového domu sociální pracovníce. Nicméně klientky musí spolupracovat a aktivně se ucházet o zlepšení své životní situace.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce pomocí polostrukturovaného rozhovoru zjišťuje příčiny, které souvisí s pobytem matek v azylovém domě pro matky s dětmi. Praktická část navazuje na část teoretickou, ve které jsou definované určité terminologie a to především význam rodiny, dále Zákon č.108 / 2006 Sb. o sociálních službách, který souvisí s poskytnutím sociálních služeb matkám v azylovém domě. V neposlední řadě se teoretická část věnuje poskytování pobytu v azylovém domě pro matky s dětmi a také se zde objevují problémy matek, které se ocitly v nelehké životní situaci.

Pro výzkum v praktické části bakalářské práce jsem zvolila formu kvalitativního výzkumu. Snažíme se porozumět životním zkušenostem klientkám a příčinám pobytu v azylových domech pro matky s dětmi. Také se snažíme porozumět vztahu klientky s rodinou, její finanční situaci, ve které se nyní nachází. Důležitým faktorem je také pohled do budoucnosti, zejména plány spojené s životem po opuštění azylového domu pro matky s dětmi.

Kvalitativní výzkum jsem zvolila z důvodu hlubšího prozkoumání osobnosti klientky. Můžeme se více soustředit na její fyzické a psychické zdraví, na její vlastní pohled na situaci, na aktuální citové rozpoložení, styl vyjadřování nebo ochotu spolupracovat se sociálními pracovníci.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem se jeví zejména problémy matek a nelehká životní situace, která přiměla matky k rozhodnutí bydlet v azylovém domě.

Životními zkušenostmi matek v azylovém domě se věnovala ve své bakalářské práci Kučerová, praktickou část věnovala převážně příčinami pobytu matek v azylovém domě, kde kladla důraz zejména na sebekritiku matek a uvědomování si vlastních příčin souvisejících s pobytem v azylovém domě. (Kučerová, 2015) Moje praktická část je inspirována výzkumem v bakalářské práci od autorky Kučerové, kromě příčin pobytu v azylovém domě mě interesují rodinné vztahy matky a s tím spojená možná souvislost s pobytem v azylovém domě pro matky s dětmi, dále také finanční situace matky spojená s hledáním zaměstnání, případně zadluženost a plány do budoucna.

4.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky se člení na hlavní výzkumnou otázku a dílčí výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka zní: Jaké jsou příčiny pro pobyt dotazovaných osob v azylovém domě pro matky s dětmi?

Dílčí výzkumné otázky: Jaké jsou vztahy dotazovaných osob s rodinou?

Jak vnímá dotazovaná osoba svou finanční situaci?

4.3 Cíle výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit hlavní příčiny dotazovaných osob pro pobyt v azylovém domě pro matky s dětmi. Dílčími cíli je zjištění rodinných poměrů u respondentky, její aktuální finanční situace a cíle do budoucna.

Kvalitativní výzkum

Praktická část bakalářské práce je vypracována dle kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum je pro danou problematiku dotazovaných osob v azylovém domě pro matky s dětmi vhodnější než kvantitativní výzkum. Při kvalitativním výzkumu hlouběji pronikneme do problémů, můžeme reagovat na chování osob, na prostředí, ve kterém se nachází. Kvalitativní výzkum formuluje nové teorie, odkrývá nové příčiny problémů, nedrží se hypotéz. „Podstatou kvalitativního výzkumu je do široka rozprostřený sběr dat bez toho, že by na počátku byly stanoveny základní proměnné. Stejně tak nejsou předem stanoveny hypotézy a výzkumný projekt není závislý na teorii, kterou již někdo předtím vybudoval.“ (Švaříček, Sedřová ,2007, s.24)

Kvalitativní výzkum je volen zejména podle cílů výzkumů, pracuje se zde se slovem a textem. Nástrojem kvalitativního výzkumu je rozhovor, kdežto u kvantitativního výzkumu se jedná o dotazník.

4.4 Metoda sběru dat

Výzkumným nástrojem byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Položky v rozhovoru jsou roztríděné na tři okruhy témat, které chceme zkoumat. Jedná se o život dotazovaných osob v azylovém domě pro matky s dětmi a s tím souvisí hlavní příčiny pobytu. Dalším okruhem jsou otázky směřující k rodinným vztahům, zejména vztah s otcem dítěte a dětství dotazovaných osob. V neposlední řadě se jedná o okruh související s finanční gramotností a s tím souvisí také plány v oblasti bydlení v budoucnosti.

Rozhovor byl prováděn v Azylovém domě pro matky s dětmi v Kyjově. Rozhovor jsem nahrávala na diktafon a poté jsem provedla transkripci. Inspiraci na rozhovor jsem čerpala z bakalářské práce Dagmar Kučerové, nicméně žádné položky v kvalitativním rozhovoru nejsou shodné. (Kučerová, 2015)

4.5 Metoda analýzy dat

Pro metodu analýzy dat jsem si zvolila interpretativní fenomenologickou analýzu, zkráceně IPA. Pro tento design výzkumu jsem se rozhodla zejména kvůli detailnějšímu prozkoumání žité zkušenosti dotazovaných osob.“ IPA je považována za přístup, který poskytuje více prostoru pro kreativitu a svobodu výzkumného procesu než jiné kvalitativní přístupy.“(Řiháček, Čermák a Dytych, 2013, s.9, cit. Dle Willig, 2001) IPA pracuje s menším počtem dotazovaných osob, nicméně tyto osoby musí reprezentovat daný fenomén.

Postup Interpretativní fenomenologické analýzy spočívá zejména v detailním analyzování každého případu a nacházení společných příčin. Nejčastější používanou metodou při sběru dat je polostrukturovaný rozhovor. Dotazované osobě dává možnost volně mluvit o tématu, reflektovat svůj postoj k němu a rozvíjet o něm své myšlenky.“ (Řiháček, 2013, s. 15) Důležitým prvkem je doslovní přepis rozhovoru a psaní poznámek, které nám slouží k pochopení souvislosti příčin problémů u dotazovaných.

IPA směřuje k prozkoumání detailnějšího pohled dotazovaných osob na příčiny pobytu v azylových domech pro matky s dětmi, což nám umožňuje porozumět rozhodnutí, proč bydlet v azylových domech pro matky s dětmi.

„IPA fenomenologicky prozkoumává zkušenost konkrétního člověka z jeho perspektivy a zároveň si uvědomuje, že v tomto porozumění hraje ústřední roli také výzkumníkova zkušenost a jeho pohled na svět, stejně jako interakce mezi ním a participantem“ (Řiháček, 2013, s.10, cit. Dle Smith, 2004)

Cílem analýzy IPA formulovat témata tak, které zachycují fenomén, jenž je předmětem výzkumu. Proces analýzy V IPA začíná interpretací jednoho rozhovoru, postupně se přechází na interpretaci dalších. Neexistuje špatný nebo správný postup vedení analýzy, nicméně obecný analytický postup lze popsat následovně. (Řiháček, 2013, s. cit. dle Smith, Flowers a Larkin, 2009):

- Opakované čtení textu

Cílem opakovaného čtení textu je vcítění se do pocitů dotazované osoby, zde můžeme využít opakovaného poslechu nahrávky, může nám k vcítění se do situace pomoc hlas dotazovaného v nahrávce, vybavíme si jeho vzhled, snažíme se dívat na svět očima dotazované osoby.

- Počáteční poznámky a komentáře

Zde zachycujeme významné a důležité detaily v textu. Vše, co je pro nás přínosem. Zapisujeme si všechno, co je pro nás přínosem. Například pocity dotazované osoby, které se vynořují z textu, strach, radost, důležitá sdělení, jazyk dotazované osoby, použití slov. Neexistuje přesný postup toho, co všechno je důležité zachytit v poznámkách a komentářích.

Komentáře a poznámky většinou zapisujeme po stranách textu. Některé důležité poznámky mohou být zárodky interpretací.

- Rozvíjení vznikajících témat

Formulujeme témata prostřednictvím našich poznámek a komentářů. Cílem je přetavit poznámky a komentáře do témat, které zachytí zkušenost dotazované osoby. Zde je důležité přemýšlet nad vlastními poznámkami.

- Hledání souvislosti napříč tématy

Mapování témat, které se k sobě vztahují.

- Analýza dalšího případu
- Hledání vzorců napříč případy

Cílem je grafické nebo tabulkové znázornění vztahů mezi tématy. Hledáme souvislosti mezi případy.

4.6 Výzkumný soubor

Jako výzkumný vzorek bylo vybráno pět dotazovaných osob záměrnou volbou. IPA pracuje převážně s menším vzorkem dotazovaných. Důležitost je zde přisuzována tomu, aby vzorek dotazovaných osob dobře reprezentoval danou problematiku. (Řiháček, Čermák, Dytrych, 2013)

Při výběru dotazovaných osob musíme brát zřetel na to, aby dotazovaní měli bohaté zkušenosti s výzkumným problémem. (Švaříček, Sedřová, str 34, 2007, cit. dle Rubin, Rubinová) Při realizaci rozhovoru mi byli nápomocné sociální pracovnice Azylového domu

pro matky s dětmi v Kyjově, které nejdříve seznámily dotazované osoby s mým požadavkem na realizaci rozhovoru pro mou bakalářskou práci. Osloveno bylo 7 informantek, dvě z nich s rozhovorem nesouhlasily. Nicméně, dle interpretativní fenomenologické analýzy se pracuje s malým počtem respondentů, zejména kvůli hlubšímu pochopení problémů. Výzkumný vzorek byl postačující.

Dotazované osoby, které jsem oslovila, bydlí v Azylovém domě pro matky s dětmi v Kyjově. Tento azylový dům jsem si vybrala z důvodu neprozkoumané oblasti problémů spojenou s pobytem matek v azylovém domě na Hodonínsku prostřednictvím bakalářských nebo diplomových prací

Rozhovor byl prováděn v Azylovém domě pro matky s dětmi v Kyjově, v přirozeném prostředí dotazovaných osob. Rozhovor byl proveden zvláště s každou dotazovanou osobou v soukromí. Nicméně, některé z nich se ostýchaly mluvit otevřeně, často se jednalo o krátké odpovědi na otázky v rozhovoru nebo se nechtěli vyjádřit k dané otázce. Rozhovory jsou zaznamenány na diktafon a doslovně přepsány.

5 INTERPRETACE A PREZENTACE VÝSLEDKŮ

Interpretace podle IPA je úzce zakotvená v textu a přiznává, že je to vždy výzkumník se svým životním kontextem, kdo je jejím autorem. Autoři uvádějí, že není možné předpovídat, jaká situace bude pro nás významná ve vztahu ke zkoumanému problému. Interpretativní proces je dynamický a opakující se. Je zde vytvořen vztah mezi tím, kdo interpretuje a tím kdo je interpretován. (Řiháček, Čermák a Dytrych, 2013, str.22.)

Autor Smith (citováno dle Řiháček, Čermák a Dytrych, 2013, s. 23) uvádí, jak lze prezentovat výsledky dle fenomenologické analýzy IPA. Jedná se o dva přístupy a to z perspektivy témat a perspektivy jednotlivých případů/respondentů. Identifikujeme témata, která doplníme vlastními komentáři, kdy podkládáme naše tvrzení přímými citacemi respondentů. Klíčové je rozeznat to, co tvrdí informantky a co je naše interpretace. Výsledky lze strukturovat podle hlavních témat, které logicky popisujeme jeden po druhém. (Řiháček, Čermák, Dytrych, 2013, s. 23)

Rozvíjení vznikajících hlavních témat a podtémat

Text, který plyne z rozhovorů s dotazovanými osobami jsem si rozdělila do několika podtémat. Název podtématu vychází z komentářů, poznámek a pocitů, které plynou z odpovědí. Jedná se o vlastní poznámky v textu, které jsou přetvořeny do podtémat. Snažila jsem se přiblížit pocitům dotazovaných spojených s pobytem v azylovém domě, rodinnými vztahy a finanční situací tak, aby bylo možné odpovědět na hlavní výzkumnou otázku a dílčí výzkumné otázky.

Poznámky, které jsou důležité jsem si zaznamenala po stranách rozhovorů. Vše, co se vynořovalo z odpovědí dotazovaných osob a bylo důležité.

Každý rozhovor s dotazovanou osobou je rozdělen do tří okruhů – hlavních témat, a to na bydlení v azylový domě, rodinu a finance. K těmto okruhům jsem zvolila vhodná podtémata, která se vynořovala z odpovědí dotazovaných osob a které jsem si zaznamenala přímo v textu.

Dotazovaným osobám jsem přiřadila čísla od jedné do pěti, podle pořadí rozhovorů, které jsem s nimi vykonávala.

5.1 Dotazovaná osoba číslo 1

Rozhovor byl proveden v Azylovém domě pro matky s dětmi v Kyjově. Jedná se o mladou maminku romského původu s jedním dítětem, synem. Dotazovaná osoba odpovídala za přítomnosti dítěte, což způsobovalo mírný rozruch a neklid. Rozhovor byl proveden v soukromí dotazované osoby s dítětem, v místnosti, ve které žije.

Dotazovaná osoba působila vyrovnaným dojmem, nicméně její odpovědi byly stručnější, vadil jí rozruch v místnosti způsobený přítomností malého dítěte. Některé odpovědi, které měly podobný charakter, se navzájem neshodovaly s výpovědí respondentky. S provedením rozhovoru dotazovaná neměla žádný problém. Měla jsem možnost poznat dotazovanou osobu již v průběhu mé odborné praxe, která byla vykonávána v azylovém domě. Z výpovědí sociálních pracovníků se jedná o maminku, která je nezkušená v oblasti vedení domácností a domácích prací. O dítě se stará příkladně, ačkoliv občas potřebuje pomoc s vedením domácností, a to zejména s vařením a úklidem.

Věk: 21 let

Dítě: Jedno (roční)

Hlavní témata	Podtémata
Bydlení v azylovém domě	Příchod Přítel Život v azylovém domě
Rodina	Nehezke vzpomínky Otec dítěte Současnost
Finance	Mateřská dovolená Pomoc sociálních pracovníků

Tabulka 1 : Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.1

Bydlení v azylovém domě

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Příchod – jediné řešení, nezáměr ze strany rodiny, problémy zvyknout si, jediná pomoc od bratra

Přítel – odchod od přítele, drogy, agresivita, nepodání pomocné ruky od rodiny

Život v azylovém domě – dobrý vztah k sociálním pracovnícím naopak nedůvěra k ostatním spolubydlícím – Romové, přínosem jsou také vhodné aktivity pro děti v azylovém domě

Důvodem příchodu se jeví agresivita přítele, drogy, nepodání pomocné ruky ze strany rodiny. Dotazovaná osoba důvěřuje sociálním pracovnícím, považuje je za nejbližší osoby. Naopak nerozumí si s klientkou romského původu, hlavním důvodem neporozumění se jeví barva pleti a mnoho dětí, které jsou často hlučné.

Dotazovaná osoba přichází do azylového domu pro matky s dětmi s jedním dítětem. Jedná se o mladou maminku. Do azylového domu přichází z několika důvodů, zejména kvůli příteli a rodině. Zpočátku na ní působí azylový dům pro matky s dětmi rozporuplným dojmem. „*Největším problémem bylo pro mě zvyknout si*“. Azylový dům považuje za jedinou alternativu bydlení pro sebe a svého syna. „*jiná možnost než azylový dům nebyla*..“. Z vyjádření respondentky lze soudit, že je vděčná že dostala šanci bydlení... „*potom jsem jenom čekala, až mi to nějak vyjde*... „*abych nemusela být někde na lavičce*.“ Dotazovaná osoba se na svou rodinu nemohla spolehnout v otázce bydlení, protože neměla dostatečnou oporu. „*Každý mi říkal, že si nějak musím poradit sama*“. Dotazovaná podala žádost o poskytnutí sociální služby a čekala na volné místo pro sebe a syna. Se žádostí o poskytnutí bydlení se také přikládá zdravotní stav sebe a dítěte. „*musela jsem zmínit zdravotní stav můj a syna, dotazník*...“ sociální pracovnice posoudí, zda je klientka vhodnou kandidátkou k poskytnutí sociální služby, tento proces trvá určitou chvíli, čeká se na volné místo. Předtím bydlela u svého přítele, se kterým má společného syna.

Hlavním důvodem pobytu v azylovém domě pro matky s dětmi byl její přítel. „*Odešla jsem od bývalého přítele*..“ Z jejich slov a postoje těla během rozhovoru lze vyvodit, že zažila fyzické týrání ze strany přítele... „*Už jako byl agresivní a prostě to nebylo ono*..“. Největší oporou jí je sociální pracovnice, se kterou často řeší své problémy.. „*když mám prostě nějaký problém, tak mi vždy poradí*“ O své rodině nerada mluví, na mou otázku, jaké měla dětství odmítla odpovědět. „*o tom jako strašně nerada mluvím*.“ Soudím z rozhovoru

s dotazovanou, že neměla dobrou průpravu do života, nemá dostatečnou oporu a dle jejich slov její zdravotní stav není nejlepší... *“mám teď nějaké psychické problémy...”*

Azylový dům vnímá velmi pozitivně, nicméně nemá příliš kladné vztahy k dalším klientkám. *“Tak vycházíme spolu, ale občas je to těžký.”* V azylovém domě pro matky s dětmi žijí také klientky romské národnosti a také klientky, které mají více dětí. Dotazované osobě narušují soukromí děti klientky romského původu, které jsou často hlučnější. *„Děti od druhé maminky jsou prostě Romové a jsou akční.“* Největším přínosem je pro ni zlepšení svých dosavadních zkušeností s výchovou dítěte, zejména pomoc sociálních pracovníků... *„Že mně pomáhají tady hodně se zdokonalovat, zlepšit se ve výchově malýho a celkově...”* Dalším pozitivem jsou aktivity, které poskytuje azylový dům, například různé aktivity pro děti a matky... *“teďka vlastně jsem dělali věnce a budeme dělat kalendáře dnes...”* Tvrdí, že jsou pro ni přínosem, i když s dětmi je to náročné.. *“Tak líbí se mi no..“* Jak již bylo zmíněno, dotazované chybí vzor rodinného života a také při výchově hraje roli její věk. *„Je mi 23 let“.* Dalším faktem je také to, že klientka bydlela předtím u svého přítele, se kterým otěhotněla, nicméně musela odejít kvůli agresivnímu chování a drogám. *“Odešla jsem od bývalého přítele, který vlastně fetoval..“* Dotazovaná osoba neměla žádnou oporu při výchově svého syna, jediná možnost byla pro ni podání žádosti o poskytnutí azylového domu pro matky s dětmi, jak již zmínila.

Rodina

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Nehezké dětství – nevlastní matka, bratři, šikana, nehezké vzpomínky

Současnost – pomoc od bratra s hledáním azylového domu, výborný vztah s bratrem

Otec dítěte – drogy, strach, útěk s dítětem, nyní lepší vztah, budování vztahu s dítětem

Největší problém byl nezáměr rodiny o život dotazované. Rodina nejevila starost o její další život s dítětem po odchodu od svého přítele, jediná pomoc jí byla poskytnuta bratrem.

Dotazovaná osoba pochází z neúplné rodiny, vyrůstala se třemi bratry.. *“ mám vlastně tři bratry.. “* Má také nevlastní matku a jednoho nevlastního bratra. Na své dětství nevzpomíná příliš hezky... *“ tam to nebylo moc dobrý...”* Podle jejich slov v dětství zažila šikanu... *“ byla tam šikana...”*, nicméně nechce se ke svému dětství vyjadřovat... *“O tom jako strašně nerada mluvím...”* Lze předpokládat, že ji v dětství chyběla láska a hlavně výchova, kterou se nyní učí předávat svému synovi, a to díky sociálním pracovníkům v azylovém domě pro matky

s dětmi. V dospělosti se rodiče o dotazovanou příliš nestarali, jedinou oporou jí byl její bratr... *“Každý mi říkal, že si nějak musím poradit sama..“* Po odstěhování od rodičů bydlela u přítele, který byl agresivní. Pomoc našla u svého bratra, který jí a synovi poskytl bydlení.. *“šla jsem k němu, tak tam mi strašně pomohli, psychicky, fyzicky nějak no..“* Vyjádřila se, že by jinak skončila *na ..lavičce na ulici..“* Bratr jí byl nápomocný také s vyřízením žádosti o poskytnutí azylového domu pro matky s dětmi.. *“ Tak brácha vlastně mi hrozně pomohl s tím, že když jsem odešla vlastně od bývalého přítele, tak vlastně mi pomohl s azylovým domem...“*

Dotazovaná osoba na otce svého dítěte nevzpomíná vlídně, díky jeho agresivitě a drogám se dostala do azylového domu pro matky s dětmi. Nyní v současnosti proběhl soud, který rozhodl o svěření dítěte do péče matky... *“ano, vlastně jsme měli soud, kde jsme vlastně, soud, že jsem malýho dostala do svojí péče.“* Vztahy s přítelem udržuje kvůli dítěti, v současnosti dotazovaná navštěvuje přítele i s dítětem... *“ já tam jezdívám...“* Dle odpovědi, otec dítěte dotazovanou přímo v azylovém domě nenavštěvuje. Otec vyvíjí zájem o výchovu... *“chce si ho brát vlastně na víkendy...“*, platí na dítě alimenty, které mu jsou určeny soudem... *“ mám vlastně peníze od bývalýho...“* Z postoje dotazované osoby lze soudit, že nemá zájem vytvoření společné budoucnosti s otcem dítěte, obává se jeho agresivity.

Největším snem v budoucnosti je najít si vlastní bydlení... *“ jako mám v plánu najít si vlastní bydlení...“* Dotazovaná vyjádřila přání v budoucnosti najít si muže a vytvořit šťastné dětství svému synovi... *“zajistit malýmu nějaký hezký dětství. A potom jestli se objeví nějaký chlap...“* Vlastní bydlení řeší společně se sociální pracovnící, kdy podala žádost o sociální byt. *„mám podanou žádost...“* Nicméně, nyní je jedinou alternativou bydlení v azylovém domě s přihlédnutím na skutečnost, že její finanční příjem není příliš adekvátní... *“ když poplatím všechno co mám, nakoupím, tak mi vlastně zbyde minimum...“* Představu o budoucím bydlení nemá, nicméně požadavkem je blízkost k otci svého dítěte z důvodu návštěv. *“ Mně je to nějak jedno, já hlavně aby nebylo daleko dojíždět k přítelovi...“*(otci dítěte)

Dotazovaná osoba na mě působí smíšeným dojmem, z výpovědi mi vyplývá, že ještě není rozhodnutá o své budoucnosti s otcem svého dítěte. Na jednu stranu tvrdí, že si chce najít partnera, *“... jestli se objeví nějaký chlap...“*, ale zároveň označuje otce dítěte, od kterého odešla jako *..“ přítele“*. Domnívám se, že nemá vyřešenou otázku společného vztahu s otcem dítěte, a to zejména v oblasti citů, které k němu přetrvává.

Finance

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Pomoc sociálních pracovníc – nedostatek financí, alimenty, mateřská dovolená, největší pomoc s hospodařením ze strany sociálních pracovníc, vedení finančního deníku

Mateřská dovolená – současnost, základní vzdělání, hledání zaměstnání vyhovující dítěti, možná rekvalifikace, prodavačka

Hlavní problémy se jeví v nedostatku financí, nicméně nevyskytuje se zde zadluženost. Pomoc s hospodařením od sociálních pracovníc tak, že si zaznamenává svoje příjmy a výdaje do finančního deníku.

Finanční situace respondentky není příliš přívětivá. *“...Když poplatím všechno, co mám, nakoupím, tak zase mi zbyde minimum...”* Dotazovaná osoba je na mateřské dovolené. Před otěhotněním chodila do zaměstnání, pracovala jako prodavačka. *“... Chci se přihlásit na úřad práce a hledat si práci v oblasti nějaký ty prodavačky...”* Příjem, který má nyní je nedostačující. V oblasti zaměstnání bude hledat práci, kdy je pro ni nejdůležitějším kritériem skloubit zaměstnání s výchovou dítěte. *“...Tak hlavně abych to nějak stíhala, když malej půjde do školky...”* Přemýšlí o práci prodavačky, nicméně má pouze základní vzdělání, o rozšíření vzdělání nyní neuvažuje. *“... Přemýšlela jsem, ale ono to teď nejde s malým, ale chtěla bych spíš po mateřský...”*

Finanční situaci řeší se sociální pracovníci... *“píšeme si vlastně každý měsíc na takovej papír, že si napíšeme, kolik máme peněz...”* Své finance si odkládá u sociální pracovníce. *“...Odkládám si peníze u paní Obrové (soc.prac.)”* Příjem, který má, dostává od státu a od otce dítěte. *“...mám vlastně rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, peníze od bývalého...”* Aktuálně o zaměstnání neuvažuje, je na mateřské dovolené, pro dítě nemá jiné hlídání. Pomoc ze strany rodiny s financemi se klientce nedostává. Nicméně o svých financích má dostatečný přehled, aktuálně si nemůže dovolit zvýšit svůj stávající příjem.

Největším přínosem v oblasti hospodaření s financemi jsou jí sociální pracovníce. Sociální pracovníce v azylovém domě pomáhají klientkám naučit se hospodařit s příjmem. Pro mladou matku je důležité naučit se rozvrhnout si své finance na důležité výdaje a také se naučit šetřit. Je zde zjevné, že respondentka neměla žádné základy hospodaření s financemi z domova, z odpovědí vyplývá, že se v azylovém domě učí rozumět financím... *“napíšeme si každej obchod a takhle jako kde jsme co utratili, abychom měli přehled jak utrácíme...”* Azylový dům pro matky s dětmi je pro dotazovanou osobu přínosný. Největším přínosem

bylo naučit se porozumět financím, a to zejména v oblasti příjmů a vhodného rozdělení si potřebných výdajů během měsíce.

5.2 Dotazovaná osoba číslo 2

Dotazovaná osoba romského původu. Jedná se o starší ženu, která žije v azylovém domě pro matky s dětmi krátce, přibližně dva týdny. Má sedm dětí, z toho v azylovém domě vychovává dvě máloleté. Dotazovaná osoba psychicky v nepohodě, z počátku mi nedůvěřovala, častý pláč, zoufalství. Rozhovor byl proveden za přítomnosti dvou dětí, které často vstupovali do rozhovoru křikem. Jedná se o její první pobyt v azylovém domě pro matky s dětmi. Dotazovaná osoba zde není dostatečně zabydlená, z důvodu krátké doby pobytu. Je pevně rozhodnutá opustit co nejdříve azylový dům. Ve výchově dětí nepotřebuje pomoc sociálních pracovníků, sama vychovala sedm dětí. Umí vést svou domácnost, je samostatná, jediným problémem je ztráta bydlení.

Věk: 48

Počet dětí: 7 (2 nyní vychovává v azylovém domě pro matky s dětmi)

Hlavní témata	Podtémata
Bydlení v azylovém domě	Nové prostředí Samota Psychické problémy
Rodina	Nehezké vztahy Otec dětí Aktuální situace
Finance	Mateřská dovolená Aktuální situace

Tabulka 2: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.2

Bydlení v azylovém domě

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Samota – problém se zabydlením, žádní kamarádi, nové prostředí, příchod z Brna, volné místo jedině v Kyjově

Nové prostředí– vystěhování z Brna, nedostatek financí ke koupi bytu, dvě děti, mateřská dovolená

Psychické problémy– zoufalství, pláč, pocit samoty, nové město, barva pleti

Dotazovaná osoba se cítí úplně na dně, přeje si, aby lidé byli více přívětiví. Nepodání pomocné ruky ohledně bydlení ze strany rodiny. Přeje si odchod do Brna, nechce zůstat v okolí azylového domu.

Dotazovaná osoba přichází do nového prostředí z důvodu ztráty bydlení. V azylovém domě pro matky s dětmi žije pouze krátce a to 14 dní. Přichází z Brna, kde bydlela s dětmi v nájemním bytu. Jak tvrdí, musela být s dětmi opustit. *“... byl to nájemní dům a po 8 letech se majitel rozhodl byt prodat do osobního vlastnictví, což v mém případě to nebylo reálné si ho koupit...”* Na hledání nového bydlení měla krátkou dobu. *„Měla jsem dvouměsíční výpovědní lhůtu na hledání nového bydlení“* V zoufalé situaci jí byla nápomocná sociální pracovnice z OSPODu. Jediným volným azylovým domem pro matky s dětmi se jevil Azylový dům pro matky s dětmi v Kyjově. *“..Kontaktovala jsem všechny azylové domy a vlastně takhle jsem zkontaktovala Kyjov a takhle jako tím jsme vyřídili vlastně podklady během hodiny a já se prostě stěhovala tady..“* Dotazovaná osoba je v zoufalé situaci, nové prostředí a skutečnost, že se nachází s dětmi v azylovém domě na ní nepůsobí dobře. Jak sama tvrdí, není tohle pro ni nejlepší situace. *“...Nejsem tip azylové turistiky...”*

Největším problémem se jeví samota a neznáme prostředí. *„Tady nikoho nemám, jsem z Brna i děti, jsem sama, nemám tady kamarádky, nemám tady prostě nikoho.“* Největší vděčnost patří sociálním pracovnícím, které jí podle její slov zachránili, dotazovaná jejich pomoc vnímá velmi pozitivně, podle její slov jim patří velké poděkování. *„...V tom, že mě přijali a já měla s dětma střechu nad hlavou, to byla pro mě prostě priorita na prvním místě...”* Pozitivně vnímá také aktivity, které poskytuje azylový dům zejména dětem, a to v případě, kdy klientka potřebuje čas k vyřízení osobních záležitostí *“...když mám prostě konflikt nebo něco, tak jsou tady prostě další pracovníci, kteří si vezmou děti a hrajou si s něma jo...”* Z rozhovoru vyplývá, že dotazovaná osoba vychovala sedm dětí a ve svém životě nepotřebovala pomoc s výchovou a vedením domácností. Není potřebné dotazovanou učit každodenním činnostem, dle jejího tvrzení je z minulosti naučená pořádku a vedením domácností *“...já jsem matka sedmi dětí, a to co se tady děje úklidy a toto je v mém životě to bylo běžný.”*

Rodina

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Nehezké vztahy – výchova otcem, příprava do života, 10 sourozenců, nestýkají se

Aktuální situace – straní se od rodiny, nehezké vztahy, nechce toto téma rozebírat, žádná pomoc s bydlením, každý jiné povahy, pláč, smutek,

Otec dětí – bez kontaktu, vychovává děti sama

Dotazovaná osoba se cítí osamocně v novém městě. Je to pro ni psychicky náročná situace. V azylovém domě je poprvé. Jedinou oporou jsou jí sociální pracovnice.

Během rozhovoru na otázky, které se týkaly rodiny, dotazovaná osoba často plakala, její odpovědi byly zdlouhavé a vyhýbavé. Ačkoliv měla krásné dětství, v současnosti se s rodinou nestýká. „*Rodiče už nežijí a k sourozencům vztah nemám...*“ Dle její slov, nikdy jí nebyla poskytnuta pomoc ať již s bydlením nebo s čímkoliv. „*...Jsme každé jinej, máme každý jiný názor...*“ Ačkoliv vyrůstala pouze s otcem, období dospívání a dětství hodnotí kladně. „*...jako vyrůstala jsem pouze s otcem, byla jsem, nebo spíš jako...měla jsem všechno, co jsem chtěla, měla jsem prostě chodila jsem do školy...*“ Na dotazovanou osobu negativně působí také fakt, že se nestýká se sourozenci, o kterých se nechce vyjadřovat. Určitě by jí prospělo povzbuzení a fakt, že se má na koho opřít... „*Já to prostě nedávám, je to prostě strašně moc pro mě psychicky né nezvladatelné ani náročné, ale prostě, my patříme domů prostě no...*“ S otcem dětí se nesetkává osobně, ale nebrání dětem, aby se s ním setkávali „*...malá vlastně za ním jezdí nebo zavolá, veme si malou...*“ Dotazovaná osoba působí dojmem, že je psychicky velmi vyčerpaná z aktuální situace, na druhou stranu se nesnaží kontaktovat sourozence nebo otce svých dětí, hlavně kvůli psychické podpoře udržení vztahů. I přes nelehkou životní situaci, kdy je ... „*na dně svých sil..*“ jeví soucit s lidmi, kteří se ocitnou ze dne na den na ulici. Bohužel, je to i její případ, přeje si, aby lidé byli k sobě více vstřícní a chápaví... „*aby si určitý lidi uvědomili, že když nemají kam jít, mají děti, aby prostě byli ti lidi jiní, přívětivější, aby nebyli tak zlí...*“ Toto tvrzení může úzce souviset s jejím příchodem do azylového domu pro matky s dětmi, jak již klientka sdělila, svůj původní byt musela opustit z důvodu rozhodnutí majitele prodat byt do osobního vlastnictví a dotazovaná neměla dostatek financí na koupi bytu.

Finance

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Mateřská dovolená – nedostatek financí, bez pomoci sociálních pracovníků, příjmy a výdaje má pod kontrolou

Aktuální situace – mateřská dovolená, odchod do Brna, nechce si aktuálně hledat zaměstnání, problém při snaze se zaměstnat vidí v barvě pleti

Dotazovaná osoba nehledá zaměstnání v okolí azylového domu. Jako hlavní důvod diskriminace v zaměstnání vidí barvu pleti, předsudky zaměstnavatelů. Své příjmy a výdaje má pod kontrolou, i když tvrdí, že je nemá dostatek.

Ačkoliv není zaměstnaná, nemá problém v oblasti hospodaření s financemi. Dle její slov není potřebné, aby se učila, jak hospodařit s penězi. Z domova je zvyklá na řízení domácnosti. „*...Já si všechno vyřídím sama, spíš jsem zvyklá na to...*“ I když nehledá aktuálně zaměstnání, na otázku, co se jí jeví za největší problém ve snaze se zaměstnat, uvedla podle její slov *rozdíly ...“ v barvě pleti...*“ O novém zaměstnání aktuálně neuvažuje... *“Nyní si zaměstnání hledat nebudu, protože prostě tak jak jsem řekla, jedu do Brna...*“ Její aktuální finanční situace není nejlepší, pobírá státní sociální podporu. „*...Beru dávky ze státu, tak myslím, že k tomu není co dodat..*“ Dotazovaná osoba v budoucnu hledá zaměstnání, které bude vyhovovat jí a dětem. Důraz klade také na zkvalitnění životních podmínek, *“...aby mohla víc dopřát svým dětem a aby vyhovovala časově mým dětem i mně...“*

5.3 Dotazovaná osoba číslo 3

Rozhovor byl proveden v azylovém domě pro matky s dětmi. Dotazovaná osoba má jedno dítě, chlapce. Dotazovaná osoba má zaměstnání. Rozhovor byl proveden bez přítomnosti dítěte. Dotazovaná osoba působila otevřeně i když odpovědi byly krátké, snažila se odpovědět co nejrychleji. S dotazovanou jsem měla možnost se setkat během mé odborné praxe, již v té době byla velmi snaživá a aktivně se věnovala sebezdokonalování, zejména v oblasti starostlivosti o domácnost a o syna. Je také nutné říct, že si sama aktivně vyhledala zaměstnání a je nyní zaměstnaná.

Věk: 44

Počet dětí: 1

Hlavní témata	Podtémata
Bydlení v azylovém domě	Jediná možnost

	Pomoc sociálních pracovníc
Rodina	Otec dítěte Dětství respondentky
Finance	Aktuální situace Budoucnost

Tabulka 3: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.3

Bydlení v azylovém domě

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Jediná možnost – násilí od otce dítěte, nebyla poskytnuta pomoc ze strany rodiny, horší podmínky pro život v domácnosti než v azylovém domě pro matky s dětmi

Pomoc sociálních pracovníc – jediná možnost, vyhledání informací na internetových stránkách, ochota ze strany sociálních pracovníc s bydlením, výborný vztah k sociálním pracovnícím, nemá žádné výtky k azylovému domu, vhodné programy pro děti, přátelský vztah s dalšími klientkami, pomoc s psychickým zdravím, osamostatnění, naučit se vychovávat dítě sama

Dotazovaná osoba přichází do azylového domu pro matky s dětmi zejména kvůli násilí ze strany otce dítěte. V azylovém domě má výborný vztah k sociálním pracovnícím, které jsou jí oporou. S dalšími klientkami vychází dobře, jsou si navzájem oporou. Žádné výtky k bydlení nemá.

Do azylového domu pro matky s dětmi přichází z rodinného prostředí s jedním dítětem. „...*Žila jsem v rodinném domě u bývalého přítele...*“ Dotazovaná se sama angažovala v otázce hledání bydlení, zejména kontaktovala sociální pracovníci. „...*Našla jsem si na internetových stránkách, vlastně sem telefonní číslo a mluvila jsem se sociální pracovníci...*“ Sociální pracovníci jí byli nápomocné ve všem, dle jejich slov jí nejvíce pomohli v oblasti psychického zdraví, „...*tak hlavně mně psychicky to tady pomohlo vlastně...*“ Bydlení v azylovém domě vnímá velmi pozitivně. „...*Tady není nic k vytknutí, je tady dobře...*“ Pobyt dotazované pomohl v otázce osamostatnění se a zejména výchově dítěte. Nyní podává žádost o přidělení sociálního bytu, se kterým jsou jí nápomocné sociální pracovníci azylového domu pro matky s dětmi. Příčina, proč přichází se synem zde bydlet, se jeví

v domácím násilí. V rozhovoru zmiňuje, že přichází z rodinného prostředí, nicméně tam právě zažila domácí násilí ze strany partnera *“...museli jsme se synem vlastně odejít z domácího násilí vlastně které probíhalo doma u přítele...”*

Rodina

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Otec dítěte – násilí, kontakt kvůli dítěti, nerespektování požadavků klientky, chladný vztah pouze telefonický

Dětství respondentky – krásné dětství, kontakt s rodinou, špatné podmínky pro bydlení

Výborný vztah s rodinou, krásné dětství. Horší podmínky bydlení, než je tomu v azylovém domě pro matky s dětmi. S rodinou se klientka udržuje kontakt. S otcem dítěte udržuje kontakt kvůli synovi, otec se nehodlá polepšit.

Dle tvrzení dotazované osoby můžeme konstatovat, že prožila velmi krásné dětství *“...skvělý, skvělý bylo...”* Byla vychovávána v úplné rodině, spolu se sourozenci, jejich vztah byl velmi harmonický a dodnes je *“mám zlaté rodiče, tatínka už teda nemám, ale mám zlaté rodiče můžu říct, takže se navštěvujeme, máme se rádi...”* Její velmi dobrý vztah s rodinou může klientce přinést zejména psychickou oporu, kterou v nelehké situaci člověk potřebuje. Pomoc s bydlením ze strany rodiny jí byla poskytnuta, nicméně bytové poměry nebyly příliš ideální k bydlení *“...vlastně bydlení bylo horší, takže jsme nemohli tam zůstat...”* Jeví se zde předpoklad, že v případě bydlení v domácnosti rodičů by respondentka neměla se synem dostatek soukromí. Nicméně, rodina je dle mého názoru hrdá na to, že se dokázala sama vzepřít a odejít od přítele, který jí týral. *“Vlastně jsou rádi, že jsem se dokázala sama odstěhovat takže...”*

S otcem dítěte nemá příliš kladný vztah, kontakt udržuje kvůli svému synovi. Společně udržují převážně telefonický kontakt *“...telefonicky jenom zatím a někdy teda jenom když jde synovi něco koupit...”* Jejich vztah není příliš ideální, a to z důvodu nerespektování požadavků respondentky. I přes její snahu, dobré vztahy mezi sebou *nemají* *“...snažila jsem se být, aby byl dobrý ten vztah, jenom bohužel on to jaksi nerespektuje, takže nic moc...”*

Finance

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Aktuální situace – zaměstnaná, hledání brigády, navýšení příjmu, skloubit výchovu dítěte s prací, samostatnost, bez pomoci sociálních pracovníc

Budoucnost – hledání brigády ke stálému zaměstnání, lepší bydlení a budoucnost pro dítě,

Snaha osamostatnit se, vytvořit krásné dětství synovi. Klientka si hledá brigády ke stálému zaměstnání. Snaha zvýšit příjem. Negativum vidí v nedostatečné mzdě a skloubení práce s výchovou dítěte.

Dotazovaná osoba vykonává řádně a pravidelně své zaměstnání. *“...Jsem zaměstnaná...”*. Zvažuje v budoucnu možnost zvýšení dosavadního příjmu, *“.. přemýšlím o brigádách...”* Příjem není dostačující. Největší problém, který se jí jeví v hledání zaměstnání je nedostatek zaměstnání pro matky s dětmi a skloubit výchovu dítěte, práci a dojíždění do práce a domů. *“ Málo pracovních míst vlastně pro ty maminky s dětmi, je to takový horší, mm vlastně a hlavně dojíždění...”* V oblasti financí jí byli v minulosti pomocné zejména sociální pracovníce. Jak se zmiňuje, nyní jí také pomáhají ve vyřízení finanční pomoci od státu a zlepšení finanční situace. *“Vlastně vyřizují mně tu nadaci vlastně, pomáhají, takže a nějaký ty příspěvky, přídavky, co jsem vlastně dřív neměla...”* Dotazovaná působí dojmem obětavé a starostlivé matky, která aktivně chodí do zaměstnání a snaží se získat vlastní bydlení, zlepšit životní podmínky sobě a synovi. Společným cílem dotazované osoby a sociálních pracovníc je mít dostatek financí a s tím spojené hledání vlastního bydlení. *“Tak určitě si najít vlastní bydlení, určitě bydlení, práci vlastně mám...”*

5.4 Dotazovaná osoba číslo 4

Mladá maminka romské národnosti. V azylovém domě pro matky s dětmi je podruhé. Dotazovaná osoba vychovává jedno dítě, holčičku. Působila na mě uzavřeně, nevěděla, zda mi může důvěřovat. Nedokázala se adaptovat na pobyt, domnívala se, že nepatří do azylového domu pro matky s dětmi. Nyní je nezaměstnaná. Rozhovor probíhal bez přítomnosti dítěte. Dle slov sociálních pracovníc dotazovaná není připravená vychovávat dítě, chybí jí rodinné návyky. Během mé odborné praxe jsem měla možnost se přesvědčit o pravdivosti výroků sociálních pracovníc. Dotazovaná osoba působila dojmem nevyzrálosti.

Věk: 22 let

Dítě: 1

Hlavní témata	Podtémata
Bydlení v azylovém domě	Bez pomoci rodiny Opakovaný pobyt Negativum pobytu
Rodina	Dětství respondentky Otec dítěte Současnost
Finance	Aktuální situace Problémy při snaze se zaměstnat

Tabulka 4: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.4

Bydlení v azylovém domě

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Bez pomoci rodiny – samota, pocit nadřazenosti, uvědomění si svého vlastního problému, azylový dům přikládá k nejhorší situaci, ve které žena může být

Opakovaný pobyt – konec smlouvy v prvním azylovém domě pro matky s dětmi, hledání azylového domu, dobrý vztah k sociálním pracovnícím, nenalezení bytu, nedostatek pomoci ze strany rodiny

Negativum pobytu – nedostatek soukromí, neupřímný vztah k dalším klientkám, podceňování klientek

Dotazovaná osoba bydlí již ve druhém azylovém domě pro matky s dětmi. Z počátku nedůvěřivý postoj ke klientkám a sociálním pracovnícím, nicméně postupem času uvědomění se. Sociální pracovnice jsou jí nápomocné při hledání zaměstnání a bydlení. Negativum se jeví společné prostory a nedostatek soukromí.

Dle výpovědi dotazované lze soudit, že v minulosti měla určité předsudky, vůči pobytu v azylovém domě, přesto již tuhle službu nevyužívá poprvé v životě. „...*Když jsem tady došla, tak jsem si říkala, že sem nepatřím, že su prostě možná něco víc.*“ Časem pochopila, že nemůže soudit své spolubydlící, ačkoliv dle jejího vyjádření nemá tak závažné problémy, jako ostatní matky v azylovém domě, „*..ale časem jsem pochopila, že ty holčiny, co tam sú,*

tak mají někdy aj horší příběhy, než je ten můj, takže jsem pochopila, že jsme na stejné vlně.“ Ačkoliv se jedná o mladou maminku, v minulosti již byla ubytována v azylovém domě pro matky s dětmi. Důvodem, pro opětovné využití sociální služby je nenalezení vlastního bydlení. *“...Končila mi nájemní smlouva v Břeclavi, tak jsem musela změnit, jelikož jsem neměla svoje vlastní bydlení, tak sem musela jít sem, jelikož tady bylo navíc volné místo, takže...”* Dotazované osobě se pobyt v aktuálním azylovém domě zanedlouho skončí. Nájemní smlouva je pouze na jeden rok. *“Ted’ to je...rok.”* Nyní se snaží hledat bydlení, spolu se sociální pracovníci, která jí byla nápomocná i v minulosti.

Před prvním pobytem v azylovém domě dotazovaná bydlela u rodičů, nicméně dle jejího tvrzení bydlení nebylo vyhovující, proto se rozhodla vyhledat pomoc společně se sociální pracovníci. *“Přišla jsem na to skrz sociální pracovníci, mi prostě dovezla mi, jak to mám říct, prostě papír, že ať to vypíšu, že protože jsem vlastně u našich být nemohla, protože tam jich je moc...”* Největší přínos pro ni byl naučit se žít sama s dítětem a využití pomoci ze strany sociálních pracovníků. Je důležité si uvědomit, že se může spolehnout na ostatní a že má oporu. *“asi zjistit, že na všechno nemusím být sama...”*

Rodina

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Dětství respondentky – vyrůstání v pěstounské péči, krásné dětství

Otec dítěte – neznámý, neudržení kontaktu, nevyhledává ho

Současnost – pocit osamostatnění se s dítětem, setkání s rodinou zřídka, své vlastní soukromí, udržení kontaktů s přáteli, kteří jej chápou

Dotazovaná osoba vyrůstala v pěstounské péči. S rodinou má hezký vztah, nicméně se s ní často nestýká, své problémy chce řešit sama. Otec dítěte je neznámý.

Dětství nebylo jednoduché, přichází do rodiny pěstounů, kterým je vděčná za výchovu. *“Mám pěstouny, nejsou moji biologičtí rodiče, já své biologické rodiče neznám..”* I přes dobrý vztah je nyní moc nevyhledává *“...pomáhají mi, když něco potřebuju...”* Dotazovaná osoba se snaží osamostatnit, nechce se vázat na pomoc ze strany rodiny, *“jakože nepotřebuju se obracet na někoho dalšího, takže...”* Nicméně, dotazovaná má podporu ze strany kamarádů, kteří jsou jí také oporou v nelehké životní situaci. Neodsuzují jí za její rozhodnutí bydlet v azylovém domě, naopak jí podporují. *“Mám chápací kámoše a jakože na svůj věk vyspělé, takže není to tak, že by mě, jakože nějak odsoudili, nebo něco takovýho...”* S otcem

dítěte není v kontaktu. Dle jejich slov s ním ani nechce udržovat kontakt, ani kvůli své dceři. *“S otcem dítěte se nevidám po narození dcery jsem ho neviděla, není napsaný v rodným listě a ani nebude, nezajímá mě...”* Podle vyjádření otec dítěte nikdy nebude patřit do jejich společného života.

Dotazovaná osoba má jediné blízké své pěstouny, kamarády a sociální pracovníce, kteří jí pomáhají.

Finance

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Aktuální situace – nezaměstnaná, hledání bydlení, příjmy pod kontrolou, pomoc sociálních pracovníků o rozšíření jejího základního vzdělání – neúspěch

Problémy při snaze se zaměstnat – barva pleti, skloubení výchovy dítěte s prací, základní vzdělání, o rozšíření dalšího vzdělání neuvažuje, podceňování

Dotazovaná osoba hledá zaměstnání, největším problémem je barva pleti a skloubení výchovy dítěte s prací. Sociální pracovníce jí byli v minulosti nápomocné při vedení finančního deníku. Nyní pobírá státní příspěvky. Tvrdí, že její finanční situace je v pořádku.

Jedná se o matku, která má základní vzdělání, snahou sociální pracovníce je přimět dotazovanou osobu k dalšímu vzdělávání. Z jejího tvrzení vyplývá, že nemá zájem pokračovat v dalším studiu. *“...Paní Obrová chce, abych si udělala kurz na pečovatelku. Já jsem časem pochopila, že bych na to neměla přece, že bych byla moc citlivá na tohleto...”*

Před mateřskou dovolenou nikde nepracovala. Nyní se nachází na úřadě práce. Domnívám se, že se více spoléhá na pomoc sociálních pracovníků v oblasti hledání zaměstnání než sama na sebe. *„Třeba když něco najdou nového, tak mi to prostě donesou, ať si tam zavolám...”*

Největším problémem při snaze se zaměstnat je skloubit výchovu dítěte se zaměstnáním.

Problém se jeví také v barvě pleti, jelikož se jedná o respondentky romského původu. Má určité předsudky, které jsou spojené s barvou plet. *“Barva kůže aj ti zaměstnavatelé...”*

Tvrdí, že se hůře hledá zaměstnání, když je zjevné, že je romského původu.

Při zvýšení dosavadního příjmu jsou jí nápomocné sociální pracovníce, které jí radí, které příspěvky od státu může využívat. Díky tomu má nyní alespoň nějaký příjem, ačkoliv není příliš vysoký, nicméně respondentka tvrdí, že je zatím spokojená, *“...zatím jsem v pořádku...”* i když o zvýšení příjmu uvažuje a je podle ní nutný... *“hledám si tu práci, takže je to potřeba...”* Kromě sociálních pracovníků v azylovém domě je dotazovaná osoba také

v kontaktu s pracovníci Sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi... *“ještě pracujem nebo spolupracujem s organizací SASKA, tak ti vlastně chtěli, abych si vyřídila veškeré příspěvky, co můžu dostat...”*

V budoucnu má plán v oblasti hledání vlastního bydlení. S tím jsou jí také nápomocné sociální pracovníce. S jejich pomocí podala žádost o přidělení sociálního bytu... *“už máme podané, takže čekáme...”* Nicméně, dotazovaná osoba si bude muset najít zaměstnání, aby zvládla sama splácet výdaje spojené s bydlením v sociálním bytu. Jako ostatní uživatelky azylového domu, jejím snem v budoucnu je řádně zabezpečit své dítě. Také hledá přítele, se kterým by společně vychovávali dceru... *“Možná časem si najít přítele, nebo něco takového... hlavně jako aby byla dcera zabezpečená...”*

5.5 Dotazovaná osoba číslo 5

Dotazovaná osoba působí nejistě, její odpovědi jsou strohé. Často nerozumí otázce, nebo odpoví nepřiměřeně. Rozhovor byl proveden v azylovém domě pro matky s dětmi bez přítomnosti dětí. Dotazovaná osoba žila již ve třech azylových domech pro matky s dětmi. V rodině se vyskytovalo týrání. Vychovává dvě děti. Dotazovaná osoba je zaměstnaná. Dle slov sociálních pracovníků je problémem základní vzdělání, ve smyslu jejího vyjadřování a nedostatek schopností se osamostatnit.

Věk: 44

Počet dětí: 2

Hlavní témata	Podtémata
Bydlení v azylovém domě	Opakovaný pobyt Pomoc sociálních pracovníků
Rodina	Dětství respondentky Současnost
Finance	Problémy při snaze se zaměstnat Zaměstnání

Tabulka 5: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.5

Bydlení v azylovém domě

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Opakovaný pobyt – předchozí bydlené v azylových domech pro matky s dětmi, dohled nad respondentkou, neschopnost najít si vlastní bydlení

Pomoc sociálních pracovníků – důvěra v sociální pracovníce, narušení psychiky, adaptace na azylový dům probíhala postupně, přátelské vztahy s klientkami

Dotazovaná osoba nyní žije ve třetím azylovém domě pro matky s dětmi. Na pobyt v azylovém domě si zvykla, nicméně má problémy s psychickým zdravím. Není schopná si najít vlastní bydlení, dle slov jí bydlení v azylových domech vyhovuje. Potřebuje pomoc sociálních pracovníků.

Dotazovaná působí dojmem, že je závislá na pomoci sociálních pracovníků. Její pobyt v azylovém domě není první, “...ne, třetí...” Nejedná se o mladou maminku, přesto není schopná se osamostatnit. Dle její slov ani nehledá jiné bydlení. “...Nechtěla jsem jinam...” Domnívám se, že se zde vyskytují zdravotní problémy, zejména v oblasti psychické pohody, čemuž nasvědčuje také její vyjádření na otázku, jaké největší problémy nastaly při zabydlování se v azylovém domě pro matky s dětmi. “Tak psychika a spánek...” Nicméně, na některé mé otázky neodpovídá přiměřeně, mám pocit, že nechápe smyslu otázky. Největší oporou jsou jí sociální pracovníci, díky nim se dokázala postarat o své děti a o sebe. Na otázku, v čem konkrétně jsou jí nápomocné sociální pracovníci, ... *ve všem, a hlavně v životě...*“ Naskytá se otázka, zda měla dotazovaná osoba šťastné dětství a správnou výchovu. V azylovém domě se jí líbí a nic by na pobytu zde neměnila.

Rodina

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Dětství respondentky – týrání, podle jejích slov dobré dětství, možná nedůsledná výchova, nevlastní otec, neúplná rodina

Současnost — stály kontakty, k matce kladný vztah a k otci nikoliv, strach z otce, trauma z dětství, řešení své problémové situace sama, horší vztah s dcerou

Dotazovaná osoba pochází ze smíšené rodiny. Vychovával jí nevlastní otec. V dětství zažila týrání. S matkou kontakt udržuje, ale z otce má strach. Má narušený vztah s dcerou, který by si přála zlepšit.

Před pobytem v azylovém domě pro matky s dětmi žila u své rodiny. *“U rodičů”*. Dětství respondentky nebylo příliš šťastné *„...takové trošku bujné...“* V dětství zažila týrání *“...tatínek mě bil..“* Se svou matkou se setkává, s otcem nikoliv. S otcem nemá žádný vztah. Domnívám se, že je to způsobeno traumatem z dětství. *“K mamce dobrý a k tatkově nic moc...“* Přesto ale jí vlastní otec a matka navštěvují. Z rozhovorů lze soudit, že dotazovanou osobu vychovával nevlastní otec, kterého vzpomněla při rozhovoru. Dalším krutým osudem je otec dětí, se kterým se nestýká. *“...Protože pije...“* Domnívám se, že zde chybí zdravé návyky z domova, zejména pocit lásky a výchovy dítěte. Její dětství nebylo nejšťastnější, i když tvrdí, že se to dalo zvládnout. *“dá se to...“*

Finance

Podtémata a poznámky, které plynou z rozhovoru s dotazovanou osobou:

Problémy při snaze se zaměstnat – nedostatek financí, skloubení výchovy dítěte s prací, uvažování o novém zaměstnání, pomoc sociálních pracovníků

Zaměstnání – zaměstnaná, nedostatek financí, základní vzdělání, neochota k dalšímu studiu

Dotazovaná osoba je zaměstnaná, nicméně má nedostatek financí. Neuvažuje nad studiem, ale přemýšlí o novém zaměstnání. Největší problém vidí ve skloubení výchovy dětí a zaměstnání. Do budoucna plánuje hledání svého zaměstnání, zlepšení vztahu s dcerou.

Kvůli nepřívětivé finanční situaci klientka uvažuje o zvýšení svého dosavadního příjmu. *„Uvažuji o nové práci...“* Dotazovaná osoba není odkázána na finanční pomoc od státu, je nyní zaměstnaná. Opět jsou jí nápomocné sociální pracovníci, a to zejména v hospodaření s financemi. Dle tvrzení, dotazovaná osoba se na nich obrací s pomocí zejména spojenou s hledáním zaměstnání a financemi. Dostatek financí je pro ní velmi důležitý, zejména ke vztahu k dětem *“...abych ty děti zabezpečila...“* Dle tvrzení, největším problémem při snaze se zaměstnat vidí skloubení výchovy dětí a zaměstnání... *“hlavně děti, že nám výjdou vstříc...“*

V budoucnosti touží po zlepšení vztahu s dcerou, který není ideální *“a té starší dceři najít dobrý vztah, aby jsme měli spolem...“* Touží po samostatném bydlení, *“něco svého...“*, přesto se domnívám, že dotazovaná osoba potřebuje nad sebou a svým životem dohled ze strany sociálních pracovníků. Sama se v dřívějších odpovědích vyjádřila, že by jinde bydlet nechtěla než v azylovém domě.

6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMŮ

Jedná se o vyhledání společných témat, které spojují výpovědi dotazovaných osob. V předchozím kroku jsme identifikovali z rozhovorů hlavní témata a podtémata. Nyní bude cílem identifikovat z hlavních témat společná témata všech dotazovaných.

Společným prvkem všech dotazovaných osob je život v azylovém domě pro matky s dětmi. Snahou je objasnit hlavní výzkumnou otázku která má znění: **Jaké jsou příčiny pro pobyt dotazovaných osob v azylovém domě pro matky s dětmi?** Dalšími dílčími otázkami jsou rodinné vztahy a finanční situace dotazovaných, které mohou souviset úzce s pobytem v azylovém domě.

Nyní identifikujeme společná témata, která se týkají hlavní výzkumné otázky a dílčích výzkumných otázek.

Bydlení v azylovém domě

Společným znakem dotazovaných osob je jejich pobyt v azylovém domě pro matky s dětmi. Dotazované osoby číslo čtyři a pět již v azylovém domě v minulosti byly ubytovány. Hlavním znakem všech dotazovaných je velmi kladný vztah k sociálním pracovnícím. Sociální pracovníce jsou jim nápomocné ve všech důležitých záležitostech, zejména v oblasti pomoci s poskytováním sociálních dávek a sociálních služeb. Dotazovaná osoba číslo pět se vyjádřila, že jsou jí sociální pracovníce nápomocné ve všem, tato dotazovaná osoba působí dojmem, že potřebuje neustálou pomoc od sociálních pracovníc.

Příčina, proč se rozhodly dotazované osoby pro život v azylovém domě pro matky s dětmi, se jeví zejména v narušených vztazích s otcem dětí/ dítěte. Dotazované osoby číslo jedna a číslo tři přichází ze vztahu, kde se vyskytuje agresivita ze strany otce dítěte. Pátá dotazovaná opustila vztah z důvodu alkoholismu přítele. Druhá dotazovaná osoba se s otcem dítěte nestýká, i když agresivitu, potažmo domácí násilí přímo v rozhovoru neuvádí. Čtvrtá dotazovaná osoba otce dítěte nevedla ani v rodném listě svého dítěte, kontakt s ním vůbec neudrží. Společným znakem je tedy příchod do azylového domu z důvodu neshod s partnerem (otcem dítěte/ dětí) a to z důvodu agresivity, alkoholismu nebo neudržení kontaktu. Otcové nejeví zájem o společný život a výchovu dítěte. S tímto důvodem úzce souvisí také skutečnost, že dotazovaným nebyla poskytnuta dostatečná pomoc s bydlením ze strany nejbližší rodiny. Nicméně, první dotazované osobě byla poskytnuta pomoc od svého bratra, a to do doby, než měla dotazovaná vyřízenou žádost o poskytnutí azylového domu pro matky s dětmi. Dle jejího vyjádření je bratrovi vděčná, že s dítětem neskončila na

ulici. Čtvrtá dotazovaná osoba uvedla, že pomoc od rodiny by přicházela, nicméně rodinné poměry a bydlení byly horší než bydlení v azylovém domě, proto se rozhodla pro využití sociální služby.

Pokud odpovíme na hlavní výzkumnou otázku, která zní, jaké jsou příčiny příchodu klientek do azylového domu pro matky s dětmi, musíme přihlédnout na rodinné prostředí, ze kterých dotazované osoby přichází. Každá z nich přichází z rodiny, ve které jsou vztahy narušené nebo se zde vyskytují nevhodné podmínky pro společný život dotazovaných osob s dítětem a rodinou. Domnívám se, že jejich dětství nebylo příliš ideální, toto tvrzení lze soudit z jejich výpovědí. Pouze dotazovaná osoba číslo tři zažila idylické dětství. Další příčinou se jeví vztah dotazovaných s otcem dětí, kdy se ve vztahu objevuje agresivita, fyzické nebo psychické násilí, které nutí dotazované osoby opustit společnou domácnost. Některé z nich se rozhodly vychovávat své dítě bez přítomnosti otce.

Z odborné literatury lze definovat termín viktimizace. Jedná se o vědní disciplínu, která se zabývá oběťmi trestných činů. Moje tvrzení můžu opřít o definici přímé i nepřímé viktimizace. Přímá viktimizace charakterizuje přímé jednání agresora vůči oběti. Nepřímá viktimizace popisuje jednání, kdy se dítě nachází v ohrožení a ocitá se jako svědek domácího násilí. V obou případech dochází k ohrožení dítěte a matky. Matka s dítětem opouští společnou domácnost s agresorem, obrací se na pomoc sociálních pracovníků spojenou s hledáním si vhodného bydlení. (Novotný, Zapletal, 2008, s. 527)

Rodina

Rodinné prostředí úzce souvisí s výchovou dítěte, psychickým zdravím a pohodou. Pokud je rodinné prostředí nevhodné, vyskytuje se zde agresivita, alkohol nebo výchova dětí v neúplné rodině, může nás to v budoucnu ovlivnit, a to především negativním směrem. Dotazované osoby prožily dětství, které se příliš nejevilo, jako ideální. První dotazovaná osoba v mladém věku otěhotněla, nebyla jí poskytnuta pomocná ruka ze strany rodiny, zejména rodičů. Dle jejího tvrzení musela být sama za sebe zodpovědná, i když neměla dostatečné zkušenosti s vedením domácnosti. Jedinou pomocí jí byl její bratr. Dotazovaná osoba číslo dvě také vyrůstala v neúplné rodině. Vychovával jí otec a i přesto, že měla s otcem výborný vztah a kladně hodnotí své dětství, nyní se jako rodina nesetkávají. Dotazovaná pochází z velmi početné rodiny, nicméně pomoc jí nebyla nabídnuta. Svě tvrzení zdůvodnila především rozdílnými povahovými rysy mezi sourozenci. Dotazovaná osoba číslo čtyři vyrůstala v pěstounské péči, své biologické rodiče nezná. Ačkoliv měla idylické dětství, nyní se s rodiči pravidelně nestýká. Nicméně, v tomto případě se jeví

nezájem o setkání ze strany dotazované osoby, která se vyjádřila ve smyslu, že se chce osamostatnit a nepotřebuje pravidelný kontakt s rodinou. Pátá dotazovaná osoba pochází z rodiny, ve které se vyskytovalo fyzické násilí. Dětství nebylo příliš harmonické, její otec ji fyzicky týral. Nyní se setkává pouze s matkou, s otcem kontakt neudrží. Dle jejího tvrzení, které vyplývá z rozhovoru, lze soudit, že vyrůstala v rozvedeném manželství s matkou a nevlastním otcem. Z otce má evidentně strach. Na bezproblémové dětství si vzpomíná dotazovaná osoba číslo tři, která má výborný vztah s rodiči.

Dílčí otázka zní: **Jaké jsou vztahy dotazovaných osob s rodinou?** Můžeme konstatovat, že tyto vztahy nejsou příliš pozitivní. Čtyři dotazované osoby se pravidelně se svou rodinou neseťkávají nebo nemají dobré vzpomínky na své dětství. Tato skutečnost může mít negativní dopad na pobyt v azylovém domě pro matky s dětmi. Dotazované často nemají oporu v nejbližších, chybí zde pocit, že někam patří. Pokud jim nebyla poskytnuta pomoc s bydlením, může být právě tato skutečnost příčinou dotazovaných osob k využití služeb azylového domu pro matky s dětmi.

Dalším aspektem může být nedostatečný vzor rodiny. Pokud dotazované osoby nezažily milující rodinu, šťastný domov a lásku, samy jí neumí projevit svým dětem. Dle mého tvrzení se domnívám, že narušené rodinné vztahy a nehezké vzpomínky na dětství mohou souviset s aktuální situací respondentek a jejich pobytem v azylovém domě. Můj vlastní názor lze oprít o odbornou literaturu. Psychoanalytik John Bowlby definoval citovou vazbu dítěte s blízkým člověkem (teorie attachment). Pokud blízká osoba nejeví zájem o citovou vazbu s dítětem, respektive nereaguje na dětský pláč, volání a hledání osoby, v dospělosti se vyvine jedinec, který je neschopný emoční vazby. Pokud matka v dětství nezažije lásku, pochopení, nemůže tyto emoce předat svému dítěti. (Kulísek, 2000, s.404-423)

Finance

V azylovém domě pro matky s dětmi se učí dotazované osoby porozumět financím, a to zejména v oblasti správného hospodaření. Sociální pracovnice s klientkami vedou finanční deník, kde se zapisují všechny příjmy a výdaje. Do deníku jsem měla možnost nahlédnout během mé odborné praxe, cílem je naučit klientku mít přehled o svých příjmech a výdajích. Finanční deník je dle mého názoru velmi užitečným nástrojem, protože se zde přiučí, jaké mají měsíční výdaje, kolik si musí ušetřit, zejména naučit se pracovat s financemi tak, aby jim zbyly peníze na nečekané výdaje.

Dotazované osoby, které jsem oslovila, jsou aktuálně převážně na mateřské dovolené. Některé z nich pracují, nicméně jedná se pouze o dvě dotazované osoby. Dotazovaná osoba číslo tři je zaměstnaná, dle jejího tvrzení tento příjem je nedostačující. Jejím cílem je najít si ke stálému zaměstnání brigádu. Dle jejího tvrzení je finanční situace v pořádku. Největším problémem při snaze se zaměstnat se jeví skloubení výchovy dítěte s prací. Při hledání zaměstnání jí byly nápomocné sociální pracovníce, které klientce pomáhaly vyhledávat volná pracovní místa. Tato dotazovaná osoba je aktivní v oblasti zaměstnání, není závislá pouze na finanční podpoře od státu.

Další zaměstnanou je dotazovaná osoba číslo pět. Nicméně, také hledá nové zaměstnání nebo brigádu, a to z důvodu nedostatku financí. Největším problémem se také jeví skloubení výchovy dítěte a práce, jak již tomu bylo u dotazované osoby číslo tři. Dostatek financí je pro ni důležitým faktorem, zejména ke vztahu k dětem, a to ve smyslu zabezpečení lepší budoucnosti. Naučila se hospodařit s financemi zásluhou sociálních pracovníc, které jí byly nápomocné.

Ostatní dotazované osoby jsou nyní na mateřské dovolené. Dle tvrzení pobírají státní sociální podporu a dávky v hmotné nouzi od státu. I přesto, že nemají adekvátní příjem, tak svou finanční situaci mají pod kontrolou. Žádná z nich není zadlužená. Nezaměstnané jsou z důvodu mateřské dovolené. Kromě sociálních dávek dostávají také výživné od otce svých dětí. Všechny dotazované osoby si vedou finanční deník, dle tvrzení jsou jim nejvíce nápomocné sociální pracovníce. Společným znakem dotazovaných osob je také jejich původ, jedná se o převážně o dotazované osoby romské menšiny. Všechny se vyjádřily, že největším problémem je jejich barva kůže při snaze se zaměstnat. Domnívají se, že jsou znevýhodněné, zejména kvůli svému romskému původu.

Dílejší výzkumná otázka zní: **Jak dotazované osoby vnímají svou finanční situaci?** Obecně lze konstatovat, že i přesto, že není jejich příjem příliš adekvátní, svou finanční situaci zvládají dobře. V azylovém domě se naučili hospodařit díky finančnímu deníku a zejména díky pomoci sociálních pracovníc, které je vedly k zodpovědnosti ke svým financím. Společným tématem je zejména hledání zaměstnání, které by bylo možné skloubit s výchovou dětí. Dalším společným znakem všech dotazovaných osob je jejich dosavadní vzdělání. Všechny mají pouze základní vzdělání. Může to být také jeden z důvodů nízké zaměstnanosti a neschopnosti zvýšit svůj příjem. Nicméně dle tvrzení nemají zájem o navýšení svého dosavadního vzdělání nebo o rekvalifikaci. Finance souvisí také s vyšší kvalitou života, a to je dalším společným znakem dotazovaných osob. Všechny oslovené

prahnou po lepším životě, a to zejména dopřát svým dětem lepší budoucnost. Tento fakt také souvisí se zaměstnaností. Pokud není dostatek financí, životní úroveň není příliš vysoká. Dotazované osoby číslo jedna, dva a čtyři vyjádřily nespokojenost související s jejich romským původem. Domnívají se, že jsou kvůli svému původu znevýhodněné při hledání zaměstnání.

Dle studie, která se zabývala postavením žen s malými dětmi na trhu práce, lze konstatovat, že největší nezaměstnanost žen se objevovala po skončení tříleté mateřské dovolené. Tato studie z roku 2015 v České republice prokázala nezaměstnanost matek, které se vrací po tříleté mateřské dovolené a které mají základní vzdělání nebo střední odborné vzdělání bez maturity. Důvodem, proč se tento jev vyskytuje, je délka placené rodičovské dovolené, která se v zemích se různí, nicméně v České republice a v několika dalších zemích je tato doba poměrně dlouhá. Matky po skončení rodičovské dovolené přichází o možnost zaměstnání z důvodu ztráty nedostatku volných míst nebo nástupu nových technologií, nemocnosti dítěte a nedostatku dostupné péče o děti mladší tří let. (Bičáková, Kalíšková, 2015, s.4-5) Závěr studií a moje tvrzení se v mnoha skutečnostech shoduje. Lze konstatovat, že převážná část dotazovaných osob je nezaměstnaná, všechny dotazované osoby mají základní vzdělání, většina pobírá mateřskou dovolenou a největším problémem při snaze se zaměstnat shledají v nedostatku organizací, které by pečovaly o dítě mladší tří let tak, aby mohly skloubit zaměstnání s výchovou dítěte.

6.1 Doporučení pro praxi

Výsledky výzkumu se zabývají hlavními příčinami dotazovaných osob pro pobyt v azylovém domě pro matky s dětmi. Z rozhovorů plyne, že s pobytem v azylovém domě pro matky s dětmi úzce souvisí rodinné vztahy, především dětství dotazovaných osob a následně život s otcem svého dítěte. Zaměříme-li se na problémy, které se vyskytovaly v dětství dotazovaných osob, jedná se především o problémy spojené s násilím v rodině, rozvodem rodičům, rozpadem manželství. Tyto skutečnosti nepůsobily blahodárně na zdravý vývoj dítěte, nenaplňovaly pocit bezpečí a lásky ze strany rodičů. Během rozhovorů bylo dokázáno, že respondentkám chybí správný vzor rodiny a tato skutečnost se nyní projevuje zejména ve výchově vlastních dětí.

Domnívám se, že mé výsledky, které se zabývají rodinnými vztahy dotazovaných osob, by mohly být nápomocné zejména klientkám v azylových domech pro matky s dětmi. Dle mého tvrzení je potřebné, aby dokázaly dát dětem šťastné dětství a odpoutat se od strastí, které

zažily v dětství. Kladu důraz zejména na osamostatnění se s dítětem, hledání zaměstnání, žít uspořádaným životem a dát dětem příklad šťastné rodiny. Klientky azylového domu pro matky s dětmi se můžou se svými problémy svěřit sociálním pracovnícím, navštívit psychologické poradenství. Dále můžou využít skupinových terapií, ve kterých poznají osudy žen, které mohou být podobné. Získat pocit, že na problémy nejsou sami, začít mít větší odpovědnost za své děti a žít plnohodnotným životem.

Dle mého názoru je také vhodné využít konceptu Housing First . Klientky azylových domů často trpí nedostatkem soukromí v prostorách azylových domů. Dalším problémem , který se u klientek může jevit , je nedostatek volných sociálních bytů pro tyto klientky po odchodu z azylového domu, ve snaze samostatného bydlení s dítětem. Další výhodou může být zlepšení psychického stavu klientek, zmírnění stresových situací u dětí spojených s odchodem do azylového domu , zejména stres z neznámého prostředí a sdílení společných prostorů . Domnívám se, že je na místě, aby klientky využily tento koncept, zejména k udržení si rodinného soukromí se svými dětmi.

Dalším problémem, který se jeví jako hlavní příčina pobytu v azylovém domě je narušený vztah s otcem dítěte. Dotazované osoby vypověděly, že se s otcem dítěte nekontaktují, ve vztahu se vyskytovalo násilí, agresivita, alkohol. Kvůli těmto skutečnostem musely se svým dítětem opustit společnou domácnost. Pokud je oboustranná snaha k nápravě, doporučuji společně navštívit partnerskou nebo manželskou poradnu nebo psychologické poradenství. Snažit se vyřešit problém a vytvořit zdravé rodinné prostředí. Domnívám se, že pokud oba partneři chtějí společně žít plnohodnotný život bez násilí a agresivity, musí společně vyhledat odbornou pomoc.

Z rozhovorů vyplývá velmi pozitivní vztah dotazovaných osob s pracovníci azylového domu pro matky s dětmi. Dotazované osoby vnímají sociální pracovníce velmi kladně, často v nich vidí oporu, přichází k nim se svými problémy. Výsledek výzkumu by mohl sloužit jako informovanost sociálním pracovnícím, které pracují přímo s klientkami azylového domu pro matky s dětmi. Svou práci vykonávají velmi svědomitě, což potvrzují rozhovory s dotazovanými osobami.

Problém, který souvisí s nedostatkem financí, pramení z nezaměstnanosti dotazovaných osob. Největším problémem se jeví skloubení výchovy dítěte a zaměstnání. Dle mého názoru se v České republice nachází málo zařízení, které se zabývají péčí o dítě mladší tří let tak, aby mohla matka jít do zaměstnání. Dalším problémem je nedostatek pracovních míst určených matkám samoživitelkám s dětmi. Výsledky mého výzkumu by mohly zaujmout

Úřad práce České republiky, a to zejména ve vztahu k vytvoření vhodných pracovních míst ve spolupráci se zaměstnavateli. Bylo by vhodným řešením vytvořit pracovní místa s flexibilním pracovním časem tak, aby měla matka možnost zorganizovat si svůj pracovní čas s výchovou dítěte.

V neposlední řadě výsledky mohou sloužit jako informovanost pro veřejnost, ve smyslu předsudků, které mají lidé vůči klientkám azylového domu pro matky s dětmi. Tyto matky se nachází v situacích, které jsou nezáviděníhodné. Matky se nachází často bez dostatku financí, bez partnera a blízké rodiny.

7 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala příčinami pobytu klientek v azylovém domě pro matky s dětmi. Teoretická část je členěná do tří okruhů. V první části se bakalářská práce věnuje rodině, a to zejména funkci rodiny, správnému prostředí v rodině. Také se zde teoreticky věnujeme současnému modelu rodiny, kdy se v naší společnosti objevuje výchova dítěte v nesezdaném soužití, násilí v rodinách, nezaměstnanost. Tyto všechny problémy se vyskytují v rodinách. Důležitým tématem je volba partnera pro život a následné manželství.

Druhá kapitola teoreticky pojednává o sociálních službách, zejména o Zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. V této kapitole se věnuje bakalářská práce poskytováním sociálních služeb osobám v nelehké životní situaci, jedná se také o matky v azylovém domě. Poslední třetí kapitola pojednává o azylových domech pro matky s dětmi. V této kapitole nalezneme příčiny pro pobyt, historii azylových domů v České republice a v zahraničí.

Cílem praktické části mé bakalářské práce bylo zjištění hlavních příčin dotazovaných osob pro pobyt v azylovém domě pro matky s dětmi. Další dílčí výzkumné otázky souvisely s rodinnými vztahy dotazovaných osob a vnímání své finanční situace. Pro praktickou část byl zvolen kvalitativní výzkum, rozhovory byly zpracovány dle interpretativní fenomenologické analýzy. Pro moji bakalářskou práci bylo osloveno pět dotazovaných osob, se kterými byly následně vedeny rozhovory.

Díky tématu mé bakalářské práce jsem měla možnost nahlédnout do života dotazovaných osob. Pochopila jsem důvody, proč se tyto ženy rozhodly požádat o dočasné bydlení v azylovém domě pro matky s dětmi.

Pomocí interpretativního fenomenologického výzkumu lze konstatovat hlavní příčiny dotazovaných osob pro pobyt v azylovém domě pro matky s dětmi. Bylo zjištěno, že dotazované osoby přichází z rodin, ve kterých se objevuje agresivita a násilí, zejména ze strany otce dítěte. Dětství dotazovaných osob nebylo idylické, jednalo se o narušené rodinné prostředí, zejména se objevovaly neshody mezi rodiči dotazovaných osob, šikana v rodině, alkohol a násilí. Aktuální finanční situace není ideální, jedná se převážně o matky na mateřské dovolené, které pobírají státní sociální podporu. Stěžejním problémem při snaze se zaměstnat se jeví skloubení výchovy dítěte se zaměstnáním. Z výzkumu vyplývá velmi pozitivní vztah dotazovaných osob se sociálními pracovníci, které jsou jim nápomocné.

Výsledky mého výzkumu by mohly zaujmout Úřad práce České republiky a nabídnout tak matkám samoživitelkám vhodná pracovní místa s flexibilní pracovní dobou tak, aby bylo

možné skloubit výchovu dítěte se zaměstnáním. Dalším řešením je zlepšení psychického stavu klientek azylových domů pro matky s dětmi prostřednictvím odborné pomoci, a to v oblasti zlepšení sebevědomí, výchovy svého dítěte, dále pak v oblasti vypořádání se s traumaty z dětství a traumaty spojenými s násilím v partnerském životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Bratislava: public promotion, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.
2. BAKOŠOVÁ, Zlatica. Terminologický výkladový slovník zo sociálnej pedagogiky. Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave: Slovenská pedagogická spoločnosť SAV Bratislava, 2013. ISBN 978-80-8105-514-0.
3. BUSKOTTE, Andrea, *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Přeložil Monika BURGER. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2008. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.
5. DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.
6. DUNOVSKÝ, Jiří, *Dítě a poruchy rodiny*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-040-86.
7. DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
8. ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: Aktuální otázky*. Praha 7: Grada, 2017. ISBN 9788027100804.
9. GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1993. ISBN 80-85605-28-7.
10. GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Přeložil Jan JAŘAB. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
11. GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada Pedagogika (Grada), 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.
12. HRADECKÝ, Ilja, Miroslav BARTÁK, David CVEČEK, William EDGAR, Pavel ONDRÁK, Pavel PĚNKAVA a Petra RUSZOVÁ. *Definice a typologie bezdomovectví*. 2007. Praha: Naděje o.s., 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

13. CHALOUPKOVÁ J., Diference motivů svobodného mateřství: proč neprovdané matky nevstoupily před narozením svého prvního dítěte do manželství. Sociologický ústav AV ČR, Praha 2007. 1QS700280552.
14. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.
15. KAHOUN, Vilém. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-346-2.
16. KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-669-8.
17. KNOTOVÁ, Dana. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7077-6.
18. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portal s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7367-383.
19. KRAUS, Blahoslav. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.
20. LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.
21. MACH, Jan a Petr ŠMOLKA. *Když vás trápí někdo blízký: [partnerské a rodinné vztahy a jejich krize]*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-337-4.
22. MALÍK HOLASOVÁ, Věra. *Kvalita v sociální práci a sociálních službách*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4315-8.
23. MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2.
24. MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují: eseje z dětské psychologie*. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele, 1994. ISBN 80-7178-006-5.
25. MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
26. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

27. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), 2003. ISBN 80-86429-19-9.
28. MATOUŠEK, Oldřich, 2007. *Základy sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-331-4.
29. MUFSON, Susan a Rachel KRANZ. *O týrání a zneužívání*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-194-8.
30. NAVRÁTILOVÁ, Jitka in MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed., *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
31. NOVOTNÝ, Oto.; ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3 vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-377-5.
32. PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
33. PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.
34. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
35. PŘADKA, Milan, Dana KNOTOVÁ a Jarmila FALTÝSKOVÁ. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3469-6.
36. POUPĚTOVÁ, Šárka. *Netrapte se po rozvodu: [právní rozvod a psychorozvod, děti rozvedených rodičů, nový vztah, nová rodina]*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2046-3.
37. ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.
38. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.
39. SVOBODA, Jan a Leona NĚMCOVÁ. *Krizové situace výchovy a výuky*. Praha: Stanislav Juhaňák-TRITON, 2015. ISBN 978-80-7387-935-8.

40. ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada. Pro rodiče, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.
41. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha, Česká republika: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
42. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
43. VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Univerzita Karlova Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2209-5.
44. VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. [Praha]: proFem, 2010. ISBN 978-80-903626-9-7.
45. VÝROST, Jozef. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

Zahraniční zdroje

1. EVERS, A., HEINZE, R., OLK. T. 2011. *Handbuch Soziale Dienste*. Springer-Verlag. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften. ISBN 978-3- 531-15504-3.
2. Ministerstwo rodziny, pracy i polityki społecznej. 2017. *Interwencja kryzysowa*. [online]. [cit. 10.09.2021]. Dostupné z: <http://www.mpips.gov.pl/pomocspoleczna/formy-udzielanej-pomocy/interwencjakryzysowa/>
3. PISTORIUS, Kinsey Druet, Leslie L. Feinauer, James M. Harper, Robert F. Stahmann, a Richard B. Miller, 2008. *The American Journal of Family Therapy. Working with Sexually Abused Children* [online]. 29.3.2008 [cit. 2021-9-19]. Dostupné z: <https://www.nationalcac.org/wp-content/uploads/2016/10/Working-with-sexually-abused-children>
4. LINDSEY, Elizabeth W., 1998. *The impact of homelessness and shelter life on family relationships: Family Relations*, [online]. 1998 [cit. 2021-9-20]. Dostupné z: [doi:https://onlinelibrary.wiley.com/](https://onlinelibrary.wiley.com/)
5. The history and origin of women's sheltering. In: *Virtual Knowledge Centre to End Violence against Women and Girls* [online]. UN Women, 2012 [cit. 2021-11-04].

Dostupné z: https://www-endvawnow-org.translate.goog/en/articles/1368-the-history-and-origin-of-womens-sheltering.html?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=nui,op,sc

Internetové zdroje

1. Evropský semestr: Tematický přehled ženy na trhu práce, 2016 [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_labour-force-participation-women_cs.pdf
1. Centrum sociálních služeb Kyjov, příspěvková organizace města Kyjova: *Historie organizace [online]*. In: Kyjov [cit. 2021-9-23]. Dostupné z: <http://css-kyjov.cz/zrizeni-organizace/?open=4>.
2. ČESKÁ REPUBLIKA, 2012. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*. In: Sbíрка zákonů České republiky, ročník 2012, 33/2012, verze 9. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=ob%C4%8Dansk%C3%BD+z%C3%A1kon%C3%ADk>.
3. ČESKÁ REPUBLIKA, 2006. *Zákon č.108/ 2006 Sb., o sociálních službách*. In: Česká republika: Sbíрка zákonů České republiky, ze dne 14.března 2006, 37/2006. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.
4. ČESKÁ REPUBLIKA, 2006. *Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi*. In: Sbíрка zákonů. Parlament ČR: Praha, ročník 2006, 37/2006, verze 31. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>.
5. Český statistický úřad: *Nesezdaná soužití: hlavně ve velkých městech* [online], 2014. Praha: Český statistický úřad [cit. 2021-9-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/a50041548>.
6. Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva – rok 2020, 2021*. [online]. Informační systém Ministerstva spravedlnosti ČR: Mgr. Robert Šanda, 22.3.2021 [cit. 2021-8-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2020>
7. Český statistický úřad. *Sňatky a rozvody, 2021* [online]. Informační systém Ministerstva spravedlnosti ČR: Mgr. Robert Šanda [cit. 2021-8-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>
8. BIČÁKOVÁ, Alena a Klára KALÍŠKOVÁ, 2015. *Od mateřství k nezaměstnanosti: postavení žen s malými dětmi na trhu práce*. Praha: Národohospodářský ústav AV

- ČR. Studie (Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu). ISBN 978-80-7344-354-2.
9. Kyjov. *Komunikační plánování sociálních služeb Kyjovsko, 2021* [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://www.pomocobcanum.kyjovsko.cz/>
 10. Kučerová, Dagmar, 2015. *Životní zkušenosti žen z azylových domů pro matky s dětmi*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.
 11. Kulísek, P. (2000). Problémy teorie raného citového přilnutí. *Československá psychologie*, Vol.44, No.5, s. 404-423.
 12. Mapa azylových domů v České republice, 2020. *Azylaky.cz* [online]. Ústí nad Labem: Oblastní charita Ústí nad Labem [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://azylaky.cz/azylove-domy/#pos=49.68240562344641,14.793250293557069&zoom=7>.
 13. Ministerstvo vnitra České republiky: *Neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí* [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 2021-9-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-nasili-neziskove-organizace-poskytujici-pomoc-obetem-domaciho-nasili.aspx>.
 14. KALENDA, Soňa, Kateřina GLUMBÍKOVÁ a Alice GOJOVÁ, 2021. *Děti v bytové nouzi aneb o dopadech nestability bydlení* [online]. Ostravská univerzita, Fakulta sociálních studií [cit. 2022-03-10]. ISBN 978-80-7599-219-2. Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/fss/publikace/deti-v-bytove-nouzi.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IPA	Interpretativní fenomenologická analýza
OSPOD	Orgán sociálně – právní ochrany dítěte
pozn.	Poznámka
SAS	Sociálně aktivizační služba
s.	strana
tzn.	to znamená

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 : Sociální služby, vlastní zpracování	34
Obrázek 2 : Cílové skupiny sociální práce, vlastní tvorba	38
Obrázek 3: Organizační struktura KPSS Kyjov	46
Obrázek 4: Mapa azylových domů v České republice	51

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.169

Tabulka 2: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.2.....74

Tabulka 3: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.378

Tabulka 4: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.4.....81

Tabulka 5: Vzniklá hlavní témata a podtémata z rozhovoru s dotazovanou osobou č.584

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Polostrukturovaný rozhovor

Příloha P II: Přepis rozhovorů

PŘÍLOHA P I: Polostrukturovaný rozhovor

Azylový dům

Máte zkušenosti s poskytováním rozhovoru v minulosti?

Jaký je Váš věk?

Kolik máte dětí?

Jak jste postupovala při žádosti o poskytnutí azylového domu?

Jak jste se dokázali adaptovat na pobyt v azylovém domě? Případně, co Vám způsobovalo největší problémy při zabydlení.

Kde jste žila před pobytem v azylovém domě?

Je to Váš první pobyt v azylovém domě?

Jak dlouho žijete v azylovém domě?

Jaká byla hlavní příčina pobytu v azylovém domě?

Jaké máte vztahy s dalšími klientkami v azylovém domě? (pokud narušené - proč)

Jaký máte vztah k sociálním pracovnícím? Jak vnímáte jejich postoj ke své osobnosti?

V čem konkrétně jsou Vám sociální pracovníce nápomocné? (lékař, úřední záležitosti, individuální plán AD, hledání bydlení, domácí práce..)

Co je pro Vás přínosem v azylovém domě? (co jste se naučili, zdokonalili)

Co se Vám nelíbí na azylovém domě?

Jaké aktivity poskytuje azylový dům pro Vás a pro Vaše dítě?

Jak vnímáte tyto aktivity? (proč)

Uvažovala jste nad jinou alternativou bydlení než nad pobytem v azylovém domě? (pokud ano, proč jste si vybrala azylový dům)

Rodinné vztahy

Z jaké rodiny pocházíte?

Řekněte mi něco o svém dětství.

Setkáváte se se svou rodinou? (pokud ne, proč)

Jaký máte vztah ke své rodině (rodičům, sourozencům..)

Setkáváte se s otcem svého dítěte/děti? /(pokud ne, proč)

Jaký máte vztah s otcem dítěte/děti?

Jaké máte ohlasy se svým okolím, zejména ke vztahu s vaším pobytem v azylovém domě?

S jakými názory jste se setkali ze strany veřejnosti na Vaši osobnost? (ztráta přátel, samota...)

Jak vy sama pohlížíte na skutečnost, že jste se ocitla v azylovém domě?

Byla Vám v minulosti poskytnuta pomoc ze strany rodiny s bydlením?

Pokud ano, využila jste tuhle nabídku pomoci? (pokud nevyužila, proč?)

Hledání zaměstnání, finanční gramotnost

Jste nyní zaměstnaná? (pokud ne, proč?)

Pokud ano, jakým způsobem jste si zaměstnání našla.

Navštěvujete nyní úřad práce? (pokud ne, proč) Navštěvovali jste úřad práce v minulosti? (před mateřskou dovolenou, před zaměstnáním)

Jaké bylo Vaše poslední zaměstnání?

Jakým způsobem se snažíte hledat zaměstnání? (ve smyslu hledání nabídek na internetu, na ÚP, rozesílání životopisů)

O jaké zaměstnání uvažujete v budoucnu? (po mateřské, rekvalifikace)

Co vnímáte jako největší problém při hledání zaměstnání?

Jaké kritérium je pro Vás nejdůležitější při snaze se zaměstnat? (druh práce, vzdálenost, mzda..)

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Přemýšlíte o rozšíření stávajícího vzdělání?

Jaké máte nyní finanční příjmy?

Jaká je Vaše finanční situace?

Přemýšlíte o zvýšení příjmu?

Domníváte se, že máte přehled o svých financích? Zapisujete si Vaše příjmy, výdaje, případně vedete si finanční deník?

Obracíte se na pomoc sociálních pracovníků spojenou s hledáním zaměstnáním?

V případě, že ano, jak jsou Vám sociální pracovníci nápomocní? (vytvoření životopisu, podání žádosti o dávky státní sociální podpory...)

Závěr

Je něco, co byste ve svém životě chtěli změnit a co úzce souvisí s pobytem v azylovém domě?

Jaké máte plány do budoucna, zejména po odchodu z azylového domu? (pobytové, pracovní, rodinné vztahy)

Zvažujete podání žádosti o sociální byt?

Příloha P II: Přepis rozhovorů

Dotazovaná osoba č. I.

Věk: 23

Počet dětí: 1

Rozhovor s respondentkou byl proveden v Azylovém domě pro matky s dětmi. Respondentka odpovídala v jejím přirozeném prostředí, ve svém pokoji. Během rozhovoru respondentka působila klidným dojmem, mluvila otevřeně. Rozhovor probíhal za přítomnosti jejího syna. Pokoj působil útulným dojmem, nicméně byl zde nepořádek. V pokoji se nacházela patrová postel, skříně, dětské hračky, psací stůl.

Dobry den preji, jmenuji se Viera Luscoňová a budu provádět polostrukturovaný rozhovor. S Vaším svolením bude proveden rozhovor na téma“ Životní zkušenosti klientek azylových domů pro matky s dětmi“, který je součástí mé empirické části bakalářské práce. Tento rozhovor bude zaznamenán na diktafon. Záznam nebude sdílen s nikým jiným, než se mnou a s vedoucí mé bakalářské práce. Vaše identita nebude rozpoznána. Rozhovor bude po kompletaci studia smazán. Rozhovor byl proveden dne 30.11.2021.

Azylový dům

Souhlasíte s provedením rozhovoru? Ano

Dobry den Vám preji, úvodem se chci zeptat, jestli máte zkušenosti s poskytováním rozhovoru v minulosti? Jo, dělala jsem už

Ano, jaký je Váš věk? 23let

Kolik máte dětí? Jedno

Jak jste postupovala při žádosti o poskytnutí azylového domu? Uff, podala jsem si žádost, dotazník jsem vyplnila a musela jsem zmínit zdravotní stav můj a syna no a potom jsem jenom čekala, až mi to nějak vyjde. (smích) **Jak jste se dokázali adaptovat na pobyt v azylovém domě? Jak jste si tady zvykli?** Dobry, já si myslím, že dobry. A co Vám způsobilo největší problém, když jste sem přišli? Zvyknout si tu. (úsměv) **Dobře. Kde jste žila před pobytem v azylovém domě?** U bývalého přítele. **Je tohle Váš první pobyt v azylovém domě?** Ano. **Jak dlouho žijete v azylovém domě?** 3 měsíce. Výborně. **Jaká byla hlavní příčina pobytu v azylovém domě?** Uff, příčina...Odešla jsem od bývalého

přítele, který vlastně fetoval a potom to už jako bylo agresivní prostě to nebylo ono, tak jsem odešla a prostě jiná možnost, než azylový dům nebyla. **Ano rozumím. Jaké máte vztahy s dalšími klientkami v azylovém domě?** Tak vycházíme spolu a občas je to těžký. A proč je tomu tak? Protože děti od druhé maminky jsou prostě Romové a jsou akční. **Jaký máte vztah k sociálním pracovním, které tady pracují?** Myslím, že dobrý. Že když mám prostě nějaký problém, tak mi vždy poradí. **A v čem konkrétně Vám tedy pomohli?** Tak finančně se nějak vypořádat, nějak šetřit jako peníze a pomáhají mi s hledáním nějakýho bydlení. **Ano, co je pro Vás přínosem v azylovém domě?** Že mně pomáhají tady hodně se zdokonalovat, zlepšit se ve výchově malýho a celkově. **A jaké poskytuje azylový dům aktivity pro Vás a pro Vaše dítě?** Tak různý akce, teďka vlastně jsme dělali věnce a budeme dělat kalendáře dnes, byl karneval. **V pořádku a jak vnímáte tyto aktivity, jestli se Vám líbí nebo nelíbí?** Tak líbí se mi no. Akorát s dětma je to občas náročný, třeba jako s mým malým, on je hodně malý ještě. **Uvažovali jste nad jinou alternativou, než nad bydlením v azylovém domě?** Tak, zatím jako tohle je jediná možnost, snažím se sehnat nějaký vlastní bydlení, abych prostě mohla žít nějak svůj život. **Výborně, v pořádku. Dalším okruhem otázek jsou rodinné vztahy.**

Rodinné vztahy

Z jaké rodiny pocházíte? Jestli máte sourozence... Mám vlastně tři bratry, s tím že s jedním bratrem máme oba rodiče stejné a potom s dvěma máme jenom stejnýho taťku. **Ano, a jaké jste měla dětství?** No tak o tom jako strašně nerada mluvím, protože tam to nebylo moc dobrý. Byla tam šikana. **Setkáváte se se svou rodinou?** Ano. **A jaký máte vztah ke své rodině, rodičům, sourozencům...** Tak brácha vlastně mi hrozně pomohl s tím, že když jsem odešla vlastně od bývalého přítele, tak vlastně mi pomohl s azylovým domem, že abych nemusela být někde na lavičce na ulici, tak jsem šla k němu, tak tam mi strašně pomohli, psychicky, fyzicky nějak jako.. pomohli mi. **Ano a setkáváte se s otcem svého dítěte?** Áno, vlastně jsme měli soud, kde jsme vlastně, soud, že jsem malýho dostala do svojí péče s tím, že on musí platit alimenty, ale jako máme dobrý vztahy teďkom už jako je to hodně v klidu já tam jezdívám, malýho hlídá, chce si ho brát vlastně na víkendy a je to tam teďka už dobrý. **Jaké máte ohlasy ze strany svého okolí zejména k vašemu pobytu v azylovém domě?** Tak berou to nějak dobře, všichni věděli, co je vlastně můj přítel zač a jsou rádi, že vlastně jsem odešla od něho. **A byla Vám v minulosti poskytnutá nějaká pomoc ze strany rodiny s bydlením?** Ani ne (smích) **A proč tomu tak bylo?** Každý mi říkal, že si nějak musím poradit sama a když jsem žádala o pomoc, tak to nějak nešlo. **Tak**

děkuji Vám. Ted' poslední oblast otázek, která je zaměřená na hledání zaměstnání a finanční gramotnost.

Finanční gramotnost, nezaměstnanost

Jste nyní zaměstnaná? Ne. A proč tomu tak je? Jsem na mateřské. **Navštěvovala jste někdy úřad práce?** Ano. Jaké bylo vaše poslední zaměstnání? Prodavačka. **Jakým způsobem se budete snažit hledat zaměstnání po mateřské dovolené?** Chci se přihlásit na úřad práce a hledat si práci v oblasti nějaký ty prodavačky, asi někde v tyhle oblasti. **Ano a co vnímáte teď jako největší problém při hledání zaměstnání obecně?** Malý. **Jaké je nejdůležitější kritérium pro Vás při snaze se zaměstnat? Například jestli je pro Vás důležitá vzdálenost od místa bydliště, nebo druh práce...** Noo tak hlavně abych to nějak stíhala, když malej půjde do školky, abych ráno malýho mohla dát do školky a potom ho nějak vyzvednout, aby mi to nějak vycházelo. **Ano rozumím, jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání? Základní. Přemýšlíte o rozšíření stávajícího vzdělání?** Přemýšlela jsem, ale ono to teď nejde s malým, ale chtěla bych spíš po mateřský. **Jaká je Vaše finanční situace aktuálně?** Mám vlastně rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, peníze od bývalého, finančně mám teďka docela dost peněz, ale když poplatím všechno, co mám, nakoupím, tak zase mi zbyde minimum. (smích) O svých financích mám přehled, píšeme si vlastně každý měsíc na takovej papír, že si napíšeme, kolik máme peněz, no co máme všechno platit, kolik nám zbyde a potom si napíšeme každéj obchod a takhle jako kde jsme co utratili, abychom měli přehled jak utrácíme. **A obracíte se na pomoc sociálních pracovníků ohledem financí?** Odkládám si peníze paní O. (pozn. sociální pracovnice)

Na závěr, jestli je něco, co byste chtěli změnit v souvislosti s bydlením v azylovém domě? Chtěla bych si nějak zdokonalit a něco sama dát dohromady. Mám teď sama psychicky problémy, léčím se u psycholožky a psychiatričky, takže chtěla bych se já jako sama nějak dohromady, abych prostě mohla nějak fungovat. **Ano a jaké máte plány do budoucna po odchodu z azylového domu?** Tak jako mám v plánu si najít byt, najít si práci a zajistit malýmu nějaký hezký dětství. A potom jestli se objeví nějaký chlap. **Ano a poslední otázka, jestli zvažujete zažádat o sociální byt?** Ano, mám podanou žádost. **Ano a chtěli byste zůstat tady v okolí?** Mně je to nějak jedno, já hlavně aby nebylo daleko dojíždět k přítelovi.

Děkuji Vám za rozhovor.

Dotazovaná osoba č. II.

Věk: 48 let

Počet dětí: 7

Rozhovor byl proveden v Azylovém domě pro matky s dětmi. Rozhovor se prováděl za přítomnosti dvou dětí respondentky. Jednalo se o paní romského původu, staršího věku. Pokoj, ve kterém byl rozhovor proveden byl čistě uklizen, tento pokoj obývala respondentka se dvěma dětmi. Vybaven byl nábytkem, postelí, hračkami a také televizí. Respondentka odpovídala nejistě, byla ve stresu, často během rozhovoru plakala. Lze poznat, že respondentka nevěděla, zda mi může důvěřovat. V Azylovém domě pro matky s dětmi byla velmi krátce, a to dva týdny.

Dobrý den přeji, jmenuji se Viera Luscoňová, mám tady další respondentku z azylového domu. S Vaším svolením bude proveden rozhovor na téma“ Životní zkušenosti klientek azylových domů pro matky s dětmi“, který je součástí mé empirické části bakalářské práce. Tento rozhovor bude zaznamenán na diktafon. Záznam nebude sdílen s nikým jiným, než se mnou a s vedoucí mé bakalářské práce. Vaše identita nebude rozpoznána. Rozhovor bude po kompletaci studia smazán. Rozhovor byl proveden dne 30.11.2021.

Souhlasíte s provedením rozhovoru? Ano, souhlasím. Takže jdeme na to. Jedná se o tři okruhy otázek, a to azylový dům, rodinné vztahy a finanční situace, hledání zaměstnání.

Azylový dům:

Máte zkušenosti s poskytováním rozhovoru v minulosti? Ne (kývnutí hlavou)

Jaký je Váš věk? 48 let

Kolik máte dětí? 7 (dvě nepnoleté vychovává v azylovém domě)

Jak jste postupovala při žádosti o poskytnutí azylového domu? (Přemýšlení) Vyhledala jsem v Brně svoji kurátorku sociální z Osrodu, která mi vyjela registr poskytování služeb azylového domu a kontaktovala jsem všechny azylové domy a vlastně takhle jsem zkontaktovala Kyjov a takhle jako tím jsem vlastně jsme vyřídili vlastně podklady během hodiny a já prostě se stěhovala tady. Ano

A jak jste se dokázali adaptovat na pobyt v azylovém domě? Případně co Vám způsobovalo největší problémy při zabydlování? Uff, (pauza) samota, protože tady nikoho nemám, jsem z Brna i děti, jsem tady sama nemám tady kamarádky, nemám tady prostě nikoho a prostě nejsem typ azylové turistiky a prostě, špatně se mi o tom mluví.. **Rozumím a kde jste žila před pobyt v azylovém domě?** Já jsme žila v Brně, 8 let, byl to nájemní dům a po 8 letech se majitel rozhodl byt prodat do osobního vlastnictví, což v mém případě to nebylo reálné si ho koupit, měla jsem dvouměsíční výpovědní lhůtu na hledání nového bydlení, což v Brně i když jsem to prostě podnikala a hledala, tak důvod důvod toho že nás prostě nikam nevzali, že jsme tady. **Je tohle Víš první pobyt v azylovém domě?** Ano. **Jak dlouho jste žijete?** 14 dní (zoufale) **Jaký máte vztah s dalšími klientkami v azylovém domě?** Já jsem asi tady nejstarší klientka v azylovém domě a vztah mám jakože dobrý, ale nevyhledávám je.. **Ano a proč tomu tak je?** Já si s něma nemám co říct, jsou o moc mladší než já, já mám 30ti letou dceru, takže nemáme si toho asi tolik co říct, mám jiná názory na život a pohled jako oni(úsměv) **A jaký máte vztah k sociálním pracovnícím?** Sociální vztah mám perfektní. **A jak vnímáte jejich postoj ke své osobě?** Perfektně. **Ano a v čem Vám byli konkrétně nápomocní?** V tom, že mě přijali a já měla s dětma střechu nad hlavou, to byla pro mě prostě priorita na prvním místě. **Ano a co je pro Vás přínosem v azylovém domě? Co jste se tady naučili za krátkou dobu?** Já jsem se za tu krátkou dobu nenaučila nic, protože já jsem matka sedmi dětí, a to co se tady děje úklidy a toto je v mém životě to bylo běžný, takže pro mě to není tady žádná novinka. **A co se Vám nelíbí na azylovém domě?** (smích) Úkoly, tresty. **A jaké aktivity poskytuje azylový dům pro Vás a pro Vaše děti?** Hmmm, aktivity tak jako co se týče dětí, tak děti ty aktivity jsou tady opravdu perfektní, že i když prostě mám konflikt nebo něco, tak jsou tady prostě další pracovníci, kteří si vezmou děti a hrajou si s něma jo, pro děti je to tady, aktivita je perfektní. **Ano a uvažovala jste nad jinou alternativou bydlení, než nad bydlením v azylovém domě?** Už na tom pracujeme, musím prostě za každou cenu do Brna.

Rodinné vztahy

Teď je další okruh otázek na téma rodinné vztahy. Z jaké rodiny pocházíte? Pocházím z 10 ti sourozenců. **Jestli byste mi řekla něco o svém dětství, kde jste vyrůstala?** Vyrůstala jsem s otcem od 6 ti let, uff no, jako vyrůstala jsem prostě s otcem, byla jsem, nebo spíš jako ...měla jsem všechno, co jsem chtěla, měla jsem prostě chodila jsem do školy, prostě otec mi prostě dal všechno co má dát rodič do života svému dítěti, takže když jsem prostě vstoupila do života, tak jsem vstoupila tou správnou nohou. **A setkáváte se nyní se svou rodinou?**

Ne. **A proč?** (Pláč) Je nutný o tom mluvit? **Nemusíte, pokud nechcete. Jaký máte vztah ke své rodině? Rodičům, sourozencům...?** Rodiče už nežijí a k sourozencům asi nijaký.. **A setkáváte se nyní s otcem svých dětí?** (Přemýšlí) Nesetkáváme, ale otec vlastně malá vlastně za ním jezdí nebo zavolá, veme si malou. **A jaký vy s ním máte vztah?** Dobrý. **Jaké máte ohlasy se svým okolím zejména ke vztahu s Vaším pobytem v azylovém domě?** **Jak se na to dívá okolí?** Já vůbec nevím jako, jak se na to dívaj. **Jak vy sama pohlížíte na skutečnost, že jste se ocitla tady?** (Pláč) Já to nedávám, je to prostě strašně moc pro mě psychicky ne nezvladatelné ani náročné, ale prostě, my patříme domů prostě no. **A byla Vám v minulosti poskytnuta pomoc ze strany rodiny s bydlením?** Nebyla. **Proč tomu tak je?** Jsme každéj jinej, máme každéj jinej názor. **Dobře děkuji a teď poslední okruh otázek, to je finanční gramotnost.**

Finanční gramotnost, nezaměstnanost

Jste nyní zaměstnaná? Ne, protože mám dítě, o které pečuji. **A navštěvujete nyní úřad práce?** Ano (přikývnutí) **A za jakým účelem?** Za účelem hledat si zaměstnání. **A jaké bylo Vaše poslední zaměstnání?** Poslední zaměstnání uff klízečka v restauraci. **O jakém zaměstnání uvažujete v budoucnu po mateřské?** Pořád restaurace. **Co vy vnímáte jako největší problém při hledání zaměstnání v této době?** Barvu pleti. **Aha, jaké kritérium je pro Vás nejdůležitější při snaze se zaměstnat, například druh práce, vzdálenost, děti...** Ještě jednou? **Jaké kritérium je pro Vás nejdůležitější při snaze se zaměstnat, například druh práce, vzdálenost, děti..** Co je pro Vás to nejdůležitější, jakou práci chcete vykonávat, například jak bude vzdálená od domova, jaká bude mzda..Noo tak určitě asi taková, aby aby mohla víc dopřát svým dětem a aby vyhovovala časově mým dětem i mně a aby v průběhu toho co jsou ve škole já byla v práci a pak vlastně byla s nima. **Ano a jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** Základní. **A přemýšlíte o rozšíření stávajícího vzdělání?** Přemýšlím o tom už asi 5 let. **A chtěli byste?** Chtěla bych, ale nemám motivaci, spíš nemám nikoho, kdo by mě hnal, nakopl. **A jaká je Vaše nyní finanční situace? Jestli máte dostatek příjmu nebo řešíte nějakou zadluženost...** Hmmm jako příjem, jako tím, že vlastně беру dávky ze státu tak myslím, že k tomu není co dodat. **A přemýšlíte o zvýšení svého příjmu nyní aktuálně? Že by jste si našla nyní třeba zaměstnání..** Nyní si zaměstnání hledat nebudu, protože prostě tak jak jsem řekla, jedu do Brna. **A domníváte se, že máte přehled o svých financích...?** Ano. **A obracíte se na pomoc sociálních pracovníků spojenou například s hledáním zaměstnání nebo s financemi?** Ne, já si všechno vyřídím sama, spíš jsem zvyklá na to . **Ano, tak a teď na závěr, jestli je něco,**

co byste ve svém životě chtěli změnit a co úzce souvisí s pobytem v azylovém domě? Co bych chtěla změnit? (přemýšlí) Změnit..změnit asi nic nezměním, nevím asi spíš, když se člověk ocitne na úplně na dně svých sil(pláč) tak chce prostě změnit prostě, aby si určitý lidi uvědomili, že když nemají kam jít, mají děti, aby prostě byli ti lidi jiní, přívětivější, aby nebyli tak zlí, aby si uvědomovali opravdu, opravdu ten život jako jo, prostě dneska je perfektně a ze dna na den se ocitnete na ulici jo,prostě aby si ti lidi uvědomili sami sebe a prostě přemýšleli opravdu o tom životě navíc když jsou děti. A nevím prostě je toho tolik , že.. **A jaké vy máte plány do budoucna po odchodu z azylového domu?** Uff, po odchodu z azylového domu mám plán ten, že v první řadě se musíme s dětma zabydlet, stabilizovat školy, a mám strašně velkej plán, je to opravdu můj přání po té zkušenosti taky v azylu, vyhledat nějaké organizace s tím, že bych chtěla nějak motivovat k tady těm věcem a prostě pomáhat těm maminkám prostě s dětmi, to je teď moje přání. **A zvažujete podání žádosti o sociální byt?** Už jsem podala. **Tak to je všechno, mockrát Vám děkuji.**

Dotazovaná osoba č.III.

Věk: 44

Počet dětí: 1

Rozhovor byl proveden v Azylovém domě pro matky s dětmi. Rozhovor se prováděl bez přítomnosti dítěte v pokoji, ve kterém klientka bydlí. Klientka působila vyrovnaně, odpovídala klidným dojmem, necítila jsem žádné obavy. V azylovém domě byla víc jak půl roku.

Dobrý den přeji, já jsem studentka sociální pedagogiky, Viera Luscoňová a mám tady další respondentku pro rozbor mé bakalářské práce. S Vaším svolením bude proveden rozhovor na téma“ Životní zkušenosti klientek azylových domů pro matky s dětmi“, který je součástí mé empirické části bakalářské práce. Tento rozhovor bude zaznamenán na diktafon. Záznam nebude sdílen s nikým jiným, než se mnou a s vedoucí mé bakalářské práce. Vaše identita nebude rozpoznána. Rozhovor bude po kompletaci studia smazán. Rozhovor byl proveden dne 30.11.2021.

Souhlasíte s provedením rozhovoru? Ano, souhlasím

Tento rozhovor se člení na tři okruhy na azylový dům, rodinné vztahy a hledání zaměstnání, finanční gramotnost.

Azylový dům

Máte nějaké zkušenosti s poskytováním rozhovoru v minulosti? Ne

Jaký je Váš věk? 44

Kolik máte dětí? Jedno

Jak jste postupovala při žádosti o poskytnutí azylového domu? Hmm našla jsem si na internetových stránkách, vlastně sem telefonní číslo a mluvila jsem teda se sociální pracovníci. **Ano a jak jste se tady dokázali adaptovat?** Ale jo, ta šlo to, nebylo to špatné, hodně mně to vlastně pomohlo se sem dostat. **A co Vám způsobilo největší problém při zabydlení tady?** Ani žádný nějaký nebyl, hmm pracovníci byli ochotní vlastně mi všechno říct, poradit, co jsem nevěděla, takže vlastně nebyl žádný problém. **Kde jste žila před pobytem v azylovém domě?** Žila jsme v rodinném domě u bývalého přítele. **Ano a je to Váš první pobyt v azylovém domě?** Ano, první. **Jak dlouho žijete v azylovém domě?** 8 měsíců. **Jaká byla hlavní příčina pobytu v azylovém domě?** No museli jsme se synem

vlastně odejít z domácího násilí vlastně které probíhalo doma u přítele. **Ano a jaké máte vztahy s dalšími klientkami v azylovém domě?** A jo, dobré, skvělý, rozumíme si, radíme si sami, pomáháme si. **Ano a jaký máte vztah ke sociálním pracovnícím?** Taky dobrý, jsou ochotný vlastně pomoci, poradit. **A v čem konkrétně Vám pomohli?** Pomohli mi vlastně, vlastně podat nějaký ty žádosti na bydlení ...a takže.. nevím přesně, prostě osamostatnit se, jako nepotřebujeme nic. **Ano a co je pro Vás přínosem tady bydlet v azylovém domě? Vůbec co jste se naučili, zdokonalili...** Tak hlavně mně psychicky to tady pomohlo vlastně, že jsem se psychicky dala dohromady tady, zpátky, že jsem se naučila žít vlastně sama se synem.. **A co se Vám naopak nelíbí tady na azylovém domě?** Tady ani není nic k vytknutí, je tady dobře (smích) **A jaké aktivity poskytuje azylový dům pro Vás a pro Vaše dítě?** Tak hlavně pro děti teďka karnevaly, všelijaký tvoření, vlastně dílničky, takže se taky zapojuju, vlastně baví mě to nějaká tvořivá práce, je tady toho dost. **A jak vnímáte tyto aktivity?** Určitě jsou užitečné, děti se trošku zabaví, hlavně ty děti de zabaví, než furt na telefonu na počítačích (smích) **A uvažovali jste nad jinou alternativou bydlení než nad pobytem v azylovém domě?** Ano, ano uvažuju.

Rodinné vztahy

Z jaké rodiny pocházíte? Hmm z úplné rodiny, jako měla jsem maminku, tatínka, sestry. **A jaké jste měla dětství?** Skvělý, skvělý bylo. **A setkáváte se se svou rodinou?** Ano, určitě. **A jaký máte k nim vztah ke své rodině, rodičům?** Mám je ráda, jako takže, mám zlaté rodiče, tatínka už teda nemám, ale mám zlaté rodiče můžu říct, takže se navštěvujeme, máme se rádi. **A setkáváte se s otcem svého dítěte?** Uff... telefonicky jenom zatím a někdy teda jenom když jde synovi něco koupit. **A jaký s ním máte vztah, jak s ním vycházíte?** No.. vztah. Snažila jsem se být, aby byl dobrý ten vztah, jenom bohužel on to jaksi nerespektuje, takže nic moc.. **A jaké máte ohlasy se svým okolím, zejména ke vztahu pobytu v azylovém domě?** Noo..dobrý, dobrý..vlastně jsou rádi, že jsem se dokázala sama odstěhovat takže...**Jak vy sama na to pohlížíte , že jste se ocitla v azylovém domě?** No.. pohlížím pomohlo mně to vlastně, pomohlo mě to vlastně znovu, znovu se sice v tolikati letech, vlastně ,ale začít znovu, ale pomohlo mi to, protože už jsem vlastně byla psychicky opravdu na dně. **A byla Vám v minulosti poskytnutá nějaká pomoc s bydlením ze strany rodiny?** Hmmm, snažili se, ale bohužel to vlastně nešlo, nešlo to, jako pár dní jsem byla u rodičů vždycky, ale vím, že rodiče ...uff poměry vlastně bydlení byly horší, takže jsme nemohli tam zůstat.

Třetí okruh otázek spojených se zaměstnáním. Jste nyní zaměstnaná? Ano, jsem zaměstnaná. **Jaké zaměstnání vykonáváte?** Ehh, obsluha dřevoobráběcích strojů. **Ano a navštěvovala jste v minulosti úřad práce?** Ano, kdysi dávno. **Ano a o jakém, tedy co vnímáte vy jako největší problém při hledání zaměstnání v dnešní době?** No, tak málo pracovních míst vlastně pro ty maminky s dětmi, je to takový horší, mm vlastně, a hlavně dojíždění že tady vlastně v okolí že nějaké to zaměstnání, které by vyhovovalo obům dvěma zaměstnavatelím, jako pracujícím.. **Ano a jaké bylo pro Vás nejdůležitější to kritérium při snaze se zaměstnat? Například druh práce nebo vzdálenost od domova nebo mzda...** Hmm, vzdálenost a ta mzda, když dojíždění tak jet, vlastně víc projedu, než vydělám.. **Ano a jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání? Základní. Přemýšlíte o rozšíření toho základního vzdělání?** Ne, ne, už ne. **A máte, jaké je Vaše nyní finanční situace?** Uff, tak akorát. **A přemýšlíte o zvýšení příjmu?** No, určitě, určitě. **A chtěli byste si například najít ještě nějaké zaměstnání?** Ano, přemýšlím o brigádách anebo vlastně o zaměstnavateli, se kterým teď pracuji. **A domníváte se, že máte přehled o svých financích, o svých výdajích příjmech?** Ano. **Obracíte se na pomoc sociálních pracovníků spojenou...** Ne teďka už ne, už jsme to vyřešili. **A byli Vám nápomocní v minulosti?** Ano, určitě byli. **A jak?** Tak noo ty finance vlastně vyřizují mně tu nadaci vlastně, pomáhají, takže a nějaký ty příspěvky, přídavky, co jsem vlastně dříve neměla.. **Ano a teď na závěr, jestli je něco ve svém životě, co byste chtěli změnit v souvislosti s pobytem v azylovém domě?** Tak určitě si najít vlastní bydlení, určitě bydlení, práci vlastně mám, takže... a trošku zlepšit teda zdravotní stav, protože jsem nějaká nemocná. **Ano a zvažujete podání žádosti o sociální byt?** Ano. **Tak, to je všechno, mockrát Vám děkuji za rozhovor.**

Dotazovaná osoba č. IV.

Věk: 22 let

Počet dětí: 1

Rozhovor byl proveden v Azylovém domě pro matky s dětmi. Klientka během rozhovoru z počátku působila klidným dojmem, poté místy působila uzavřeně, nevěděla, zda mi může důvěřovat. V jejím hlase bylo cítit, že ji tím otravuji. Jedná se o mladou maminku romského původu. Rozhovor byl proveden bez přítomnosti dítěte v pokoji, ve kterém klientka s dítětem bydlí.

Dobrý den přeji, já jsem studentka sociální pedagogiky, Viera Luscoňová a mám tady další respondentku pro rozbor mé bakalářské práce. S Vaším svolením bude proveden rozhovor na téma“ Životní zkušenosti klientek azylových domů pro matky s dětmi“, který je součástí mé empirické části bakalářské práce. Tento rozhovor bude zaznamenán na diktafon. Záznam nebude sdílen s nikým jiným, než se mnou a s vedoucí mé bakalářské práce. Vaše identita nebude rozpoznána. Rozhovor bude po kompletaci studia smazán. Rozhovor byl proveden dne 30.11.2021.

Souhlasíte s provedením rozhovoru? Ano, souhlasím.

Tento rozhovor je rozdělen na tři části, na azylový dům, rodinné vztahy a hledání zaměstnání, finanční gramotnost.

Azylový dům

Máte zkušenosti s poskytováním rozhovoru v minulosti? Ne

Jaký je Váš věk? 22. **Kolik máte dětí?** Jedno, mám dceru. **Ano, jak jste postupovali při žádosti o poskytnutí azylového domu?** Hmm, přišla jsem na to skrz sociální pracovníci, mi prostě dovezla mi, jak to mám říct, prostě papír, že ať to vypíšu, že protože jsem vlastně u našich být nemohla, protože tam jich je moc, no a jsem vlastně byla v Azylovém domě v Břeclavi. **Hmm a jak jste se dokázali adaptovat na pobyt v azylovém domě?** Hmm, to bylo složitější, protože když jsem tady došla, tak jsem si říkala, že sem nepatřím, že su prostě něco možná víc, ale časem jsem pochopila, že ty holčiny co tam sú, tak mají někdy aj horší příběhy, než je ten můj, takže jsem pochopila, že jsme na stejné vlně. **A co Vám způsobilo ty největší problémy při zabydlení?** Hmm ta samota. Já jsem byla zvyklá být vždycky s někým, ale jelikož to vlastně musela jsem se osamostatnit, takže tak. **Kde jste žila před pobytem v azylovém domě?** Bydlela jsem v Azylovém domě v Břeclavi, a ještě předtím

jsem bydlela u rodičů. **Takže je tohle Váš první pobyt v azylovém domě?** Ne, ne (smích) **Ano a jak dlouho žijete nyní v tomto azylovém domě?** Hmm teď to bude ..(přemýšlí)...rok? **Ano a jaká byla hlavní příčina pobytu tady v azylovém domě? Proč jste například odešla z toho předchozího sem?** Končila mi nájemní smlouva v Břeclavi, tak jsem musela změnit, jelikož jsem neměla svoje vlastní bydlení, tak jsem musela jít sem, jelikož tady bylo navíc volné místo, takže.. **Ano a jaké máte vztahy s dalšími klientkami v azylovém domě?** Hmm zatím v pořádku, myslím si, že to není nijak drastické. **A jaký máte vztah k sociálním pracovním, které tady pracují?** Vztah... s paní Obrovou (sociální pracovnice) máme dobrý vztah, takže myslím, že je to v pohodě. **Ano a v čem konkrétně jsou Vám nápomocné sociální pracovnice?** Hledání bydlení a co se týká financí. **A co je pro Vás přínosem v azylovém domě? Co Vám dalo tohle bydlení v azylovém domě?** Asi zjistit, že na všechno nemusím být sama. **Hmm a co se Vám naopak nelíbí na azylovém domě?** Na azylovém domě se mně nelíbí ..hmm...asi i ty společné prostory. **A jaké aktivity poskytuje azylový dům pro Vás a pro Vaše dítě?** Hmm, tak toho je hodně. Dětský den, karneval, výroba vánočních svíců, dekorací, takže.. **Ano a jak tyto aktivity vnímáte?** Hmm.. takže to je dobré pro ty děti tady, je to fajn.. **A uvažovala jste nad jinou alternativou bydlení než nad pobytem v azylovém domě?** Ano. **Nad jakou?** Protože jsme s paní O. (pozn .sociální pracovnice) jsme hledali byt, ale jelikož nevyšel, takže (smích) **Ano, tak teď je další okruh, rodinné vztahy.**

Rodinné vztahy

Z jaké rodiny pocházíte? Hmm mám pěstouny, nejsou moji biologičtí rodiče, já své biologické rodiče neznám. **Ano a jaký máte k nim vztah?** Tak vztah máme, jakože dobrý, pomáhají mi, když něco potřebuji. **A jaké jste měla dětství?** Hmm dětství jsem prožila s nima, takže si myslím, že to bylo dobrý. **Uhhh a setkáváte se nyní s nima?** Setkávám, sice už to není tak moc, jak dřív, protože už jsem zvykla na takovej ten svůj ten, jakože nepotřebuju se obracet na někoho dalšího, takže.. **A jaký máte vztah s otcem dítěte?** S otcem dítěte se nevidám po narození dcery jsem ho neviděla, není napsaný v rodném listě a ani nebude, nezajímá mě. **Ano chápu a jaké máte ohlasy z okolí, zejména ke vztahu s pobytem v azylovém domě? Například od kamarádů..** Tak já většinou jakože mám chápající kámoše a jakože na svůj věk mentalitně vyspělé, takže není to tak, že by mě, jakože nějak odsoudili, nebo něco takovýho.. **Ano a jak vy sama pohlížíte na tu skutečnost, že jste se tady ocitla?** Jak jsem říkala předtím, jsem vlastně, když jsem to zjistila na začátku tak prostě jsem říkala, že sem fakt jako nepatřím, že tady jsou prostě odpadlíci a takové a

prostě tady je ta nejhorší ta skupina, kde se můžete dostat, ale potom vlastně časem zjistíte, že ty holky jsou na tom někdy aj hůř jak vy a třeba jako ženy, které si prošli domácím násilím, tak to jako fakt není dobrý.. **A byla Vám v minulosti poskytnuta pomoc s bydlením ze strany rodiny?** Hmmm ...než jsem nastupovala na ten Azylový dům v Břeclavi, tak jsem bydlela u rodičů asi dva měsíce. **Ano a teď otázky ohledně hledání zaměstnání, finanční gramotnosti.**

Finanční gramotnost, nezaměstnanost

Jste nyní zaměstnaná? Zatím neee... **A proč nejste? Jaký je důvod?** Hmm, jsem na úřadě práce, takže mi skončila mateřská, tak jsem man úřadě práce.. **Takže nyní si hledáte aktivně zaměstnání?** Ano aktivně. **Hmm jaké bylo Vaše poslední zaměstnání?** Mateřská dovolená. **O jaké zaměstnání uvažujete v budoucnu?** Tak (přemýšlí)...hmm sice nedostudoval jsem, ale byla jsem zaměřena na školu, co se týká zahradnictví a květin, takže možná to, ale když né tohle, tak prostě cokoliv jiného. **A jaké je pro Vás to kritérium při snaze se zaměstnat?** Abych mohla říct, že když mám dítě ve školce, abych ho mohla normálně vyzvedávat, normálně odvádět do školky, aby s tím neměli problém, jakože. **Ano a co vnímáte jako největší problém při hledání zaměstnání?** Hmm, barva kůže aj ti zaměstnavatelé, takže tak. **A jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** Hmm, základní škola. **A přemýšlíte o rozšíření toho vzdělání dalším studiem?** Hmm, paní O. (pozn. sociální pracovnice) chce, abych si udělala kurz na pečovatelku, takže (smích) **A co vy na to?** Já jsem časem pochopila, že bych na to neměla přece (smích), že bych byla moc citlivá na tohleto. **Ano, chápu a jaká je Vaše nyní finanční situace?** Zatím jsme v pořádku, skrz ještě pracuju nebo spolupracuju s organizací SASKA, tak ti vlastně chtěli, abych si vyřídila veškeré příspěvky, co můžu dostat, takže zatím jsme v pohodě. **A přemýšlíte o zvýšení svého stávajícího příjmu?** Ano a hledám si tu práci, takže, je to potřeba.. **Ano a domníváte se, že máte přehled o svých financích?** Já si myslím, že jo, já si myslím, že jo.. **A obracíte se na pomoc sociálních pracovníků s hledáním zaměstnání?** Ano. **A jak? Jak jsou Vám nápomocné?** Hmm.. třeba když něco najdou nového, tak mi to prostě donesou ať si tam zavolám, že je to tam teďka nově dané a tak. **Ano a teď na závěr je něco, co byste ve svém životě chtěli změnit a co úzce souvisí s pobytem v azylovém domě?** Tak určitě si najít zas vlastní bydlení. **A jaké máte plány do budoucna po odchodu z azylového domu?** Hmm... přemýšlí... plány do budoucna, tak nevím, možná časem si najít přítele nebo něco takovýho, takže.. hlavně jako aby byla dcera zabezpečena.. **A zvažujete**

například podání žádosti o sociální byt? Ano, už máme podané, takže čekáme. **Tak Vám mockrát děkuji.**

Dotazovaná osoba č. V.

Věk: 44 let

Počet dětí: 2

Rozhovor byl proveden v Azylovém domě pro matky s dětmi. Klientka působila nejistým dojmem, byla nervózní. Její postoj těla naznačoval, aby to měla co nejdříve za sebou. Měla na spěch. Rozhovor byl proveden v pokoji klientky, bez přítomnosti dítěte. Odpovědi byly neúplné.

Dobrý den přeji, já jsem studentka sociální pedagogiky, Viera Luscoňová a mám tady další respondentku pro rozbor mé bakalářské práce. S Vaším svolením bude proveden rozhovor na téma“ Životní zkušenosti klientek azylových domů pro matky s dětmi“, který je součástí mé empirické části bakalářské práce. Tento rozhovor bude zaznamenán na diktafon. Záznam nebude sdílen s nikým jiným, než se mnou a s vedoucí mé bakalářské práce. Vaše identita nebude rozpoznána. Rozhovor bude po kompletaci studia smazán. Rozhovor byl proveden dne 30.11.2021.

Souhlasíte s provedením rozhovoru? Ano. **Takže rozhovor se skládá ze tří okruhů, první okruh je azylový dům, další rodinné vztahy a třetí zaměstnání, finanční gramotnost.**

Azylový dům

Takže první otázka. Máte zkušenosti s poskytováním rozhovoru v minulosti? Ne. **Jaký je Váš věk?** 44. **Kolik máte dětí?** Dvě. **Jak jste postupovali při žádosti o poskytnutí azylového domu?** Hmm.. od rodičů jsme šli sem... **Jak jste se dokázali adaptovat na pobyt v azylovém domě?** No, docela dobře. **A co Vám, popřípadě způsobovalo největší problémy při zabydlení?** Jéžis.. Tak psychika a spánek. **Kde jste žila před pobytem v azylovém domě?** U rodičů. **Je to Váš první pobyt v azylovém domě?** Ne, třetí. **Jak dlouho nyní žijete v azylovém domě? (přemýšlí)** Rok a něco. **Jaká byla hlavní příčina pobytu v azylovém domě?** Hmm v bytě moc nás bylo. **Ano a jaké máte vztahy s dalšími klientkami v azylovém domě?** Dobrý, dobrý. **A jaký máte vztah k sociálním pracovním?** Dobrý. **Jak vnímáte jejich postoj ke své osobnosti?** Hmm.. asi dobře.. **A čem konkrétně jsou Vám nápomocné sociální pracovníce?** Ve všem a hlavně v životě.

Co je pro Vás přínosem v azylovém domě? Například co jste se naučili v azylovém domě? Hodně samostatnosti a věnování dítěti. Co se Vám naopak nelíbí na azylovém domě? Nic (smích) A jaké aktivity poskytuje azylový dům pro Vás a pro Vaše děti? Karneval a (přemýšlí)..nevím. A jak vy vnímáte tyto aktivity? Dobře. Uvažovali jste nad jinou alternativou bydlení, než nad pobytem v azylovém domě? Nee, ne. A proč? Nechtěla jsem jinam. Tak rodinné vztahy.

Rodinné vztahy

Z jaké rodiny pocházíte? Dá se to (úsměv) Řekněte mi něco o svém dětství..Takové trošku bujné , protože tatínek mě bil. Setkáváte se se svou rodinou? S maminkou, ale teda i s tatínkem vlastním, ale nevlastní tatínek ten umřel. Jaký máte vztah ke své rodině? K mamce dobrý a k taťkovi nic moc. Setkáváte se s otcem svého dítěte? Ano. A jaký s ním máte vztah? Špatný. Proč tomu tak je, že špatný? Protože pije. A jaké máte ohlasy se svým okolím zejména ke vztahu s Vaším pobytem v azylovém domě? Já si myslím, že dobrý. Jak vy sama na to pohlížíte, že jste se ocitla v azylovém domě? Hodně mi to pomohlo v životě dostat se ze dna. A byla Vám v minulosti poskytnuta pomoc s bydlením ze strany rodiny? Ano.

Finanční gramotnost, hledání zaměstnání

Takže hledání zaměstnání, finanční gramotnost. Jste nyní zaměstnaná? Ano. Co vnímáte vy jako největší problém při hledání zaměstnání? Uff, hlavně děti, že nám vyjdou vstříc. A jaké je pro Vás kritérium nejdůležitější při snaze se zaměstnat? Co je pro Vás nejdůležitější při hledání zaměstnání? No ty finance, abych ty děti zabezpečila. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? Já základní jenom. Přemýšlíte o rozšíření toho stávajícího vzdělání? Ne, už ne. Jakou máte finanční situaci? Špatnou. A přemýšlíte o zvýšení příjmu? No uvažuji o nové práci. Domníváte se, že máte přehled o svých financích? Jo. Obracíte se na pomoc sociálních pracovníků spojenou s hledáním zaměstnání, financí? Ano. A jak jsou Vám nápomocné? Hodně. Závěrem je něco, co byste ve svém životě chtěli změnit a co úzce souvisí s pobytem v azylovém domě? Hlavně svůj život a té starší dceři najít dobrý vztah, aby jsme měli spolek. A jaké máte plány do budoucna? Něco svého. Zvažujete o podání žádosti o sociální byt? Ano.